135

[illegible] אמש כמו מהלכו למחר כמו מהלכו
אמש [illegible] לגלגל אחד מהן אינו שהוא מקיף [illegible]
השמש אין הארץ באמצעו: לפיכך אם תערוך מהלך
אחד מהן לגלגל המקיף את העולם שהארץ [illegible]
[illegible] גלגל המזלות ישתנה הלוכו ונמצא מהלכו [illegible]
זה בגלגל המזלות פחות או יתר על מהלכו אמש או
מהלכו למחר: המהלך השוה שמהלך הכוכב או
השמש או [illegible] בגלגלו הוא הנקרא אמצע והמהלך
והמהלך שיראה בגלגל המזלות שהוא פעמים יתר ופעמים
חסר הוא המהלך האמתי ובו יהיה מקום השמש ומקום
הירח האמתי: כבר אמרנו שאלו הדרכים שאנו
מבארים בהלכות אלו אינם אלא לחשבון ראיית הירח
בלבד לפיכך עשינו העיקר שממנו מתחילין לעולם
לחשבון זה מתחלת ליל חמישי שיומו יום שלישי לחדש
ניסן משנה זו שהיא שנת שבע עשרה ממחזור [illegible]
שהיא שנת שמונה ושלשים ותשע מאות וארבעת
אלפים ליצירה שהיא שנת תשע ושמונים וארבע מאות ואלף
לשטרות שהיא שנת תשע ומאה ואלף לחרבן בית שני [illegible]
[illegible] קורין אותה ישנה והעיקר שבחשבון [illegible]
שהראייה [illegible] ישראל כמו [illegible]

כל דרכי חשבון זה בנויים על עיר ירושלם ושאר המקומות
הסובבין אותה כמו שש ושבעה ימים שהן רחוקות ממנה
תמיד ובאין ומעידין בבית דין ומקום זה הוא נוטה מן
הקו השוה המסבב באמצע העולם כנגד רוח צפונית
כמו שתים ושלשים מעלות עד חמש ושלשים ועד תשע
ועשרים וכן הוא נוטה מאמצע הישוב כנגד רוח מערב
כמו ארבע ועשרים מעלות עד שבע ועשרים ועד אחת
ועשרים:

פרק שנים עשר

מהלך השמש האמצעי ביום אחד שהוא ארבע ועשרים
שעות תשעה וחמשים חלקים ושמונה שניות סימנם
נט ח ונמצא מהלכה בעשרה ימים תשע מעלות ואחד
וחמשים חלקים ושלש ועשרים שניות סימנם ט נא
כג ונמצא מהלכה במאה יום שמונה ותשעים מעלות
ושלשה ושלשים חלקים ושלש וחמשים שניות סימנם
צח לג נג ונמצא שארית מהלכה אל באלף יום אחר
שתשליך כל שלש מאות וששים מעלות כמו שבארנו
מאתים וחמש וששים מעלות ושמונה ושלשים חלקים
וחמשים שניות סימנם רסה לח נ ונמצא שארית
מהלכה בעשרת אלפים יום מאה ושש ושלשים מעלות
ושמונה ועשרים חלקים ועשרים שניות סימנם קלו כח כ:

הכפול מחמש ועשרים מעלות עד אחת ושלשים מעלות
תוסיף על אמצע המסלול ארבע מעלות: ואם יהיה
המרחק הכפול משתים ושלשים מעלות עד שמנה ושלשים
מעלות תוסיף על אמצע המסלול חמש מעלות: ואם יהיה
המרחק הכפול מתשע ושלשים מעלות עד חמש וארבעים מעלות
תוסיף על אמצע המסלול שש מעלות: ואם יהיה המרחק
הכפול משש וארבעים מעלות עד אחת וחמשים מעלות תוסיף על
אמצע המסלול שבע מעלות: ואם יהיה המרחק הכפול
משתים וחמשים מעלות עד תשע וחמשים מעלות תוסיף על
אמצע המסלול שמונה מעלות: ואם יהיה המרחק הכפול
מששים מעלות עד שלש וששים מעלות תוסיף על אמצע
המסלול תשע מעלות: [illegible] אמצע המסלול
ואחר [illegible] זהו הוא הנקרא המסלול הנכון:
[illegible] כמה מעלות הוא המסלול הנכון אם היה בתוך [illegible]
מאה [illegible] מעלות [illegible] המסלול הנכון [illegible]
או [illegible] מעלות עד [illegible] וששים תוסיף
[illegible] המסלול הנכון על אמצע הירח [illegible] הראייה
[illegible] [illegible] שתוסיף [illegible]
הוא מקום הירח [illegible] בעת הראייה: [illegible]
יהיה המסלול הנכון [illegible] בשוה או [illegible]

[illegible]שים בשוה אינ[illegible] גונה [illegible] מקום [illegible] האמצעי [illegible]
[illegible] [illegible] האמתי: וכמו [illegible] [illegible]
ואם יהיה המסלול הנכון עשר מעלות [illegible] חמשה חלקין [illegible]
ואם יהיה המסלול הנכון עשרים [illegible] המנה [illegible] מנתו
אחת ושמנה ושלשים חלקין: ואם יהיה שלשים תהיה
שתי מעלות וארבעה ועשרים חלקין: ואם יהיה [illegible] ארבעים
תהיה מנתו שלש מעלות וששה חלקין: ואם יהיה חמ[illegible]
תהיה מנתו שלש מעלות וארבעה וארבעים חלקין: ואם יהיה
ששים תהיה מנתו ארבע מעלות ועשר חלקין: ואם
יהיה שבעים תהיה מנתו ארבע מעלות [illegible] וארבעים [illegible]
חלקין: ואם יהיה [illegible] תהיה מנתו חמש מעלות:
[illegible] תשעים תהיה מנתו חמש [illegible] [illegible]
ואם יהיה מאה תהיה מנתו חמש מעלות [illegible]
ואם יהיה מאה ועשר תהיה מנתו ארבע [illegible] חלקין
וחמש[illegible] ואם יהיה מאה [illegible] [illegible]
ארבע מעלות וארב[illegible]ים חלקין: [illegible] יהיה [illegible]
[illegible]שים תהיה מנתו ארבע מע[illegible] [illegible]
[illegible] מאה וארבעים [illegible] מעלות [illegible]
[illegible] חלקים: [illegible] מאה [illegible] [illegible]שים תהיה מנתו

[illegible] השנה [illegible] ואם [illegible]

טלה עד עשר מעלות ממזל שור או מעשרים [illegible]

עשר מעלות ממזל עקרב תקח מן הרוחב [illegible] שלישיתו.

ואם יהיה הירח מעשר מעלות מזל שור עד עשרים ממנו

ומעשר מעלות מזל עקרב עד עשרים ממנו תקח מן

הרוחב השני רביעיתו. ואם יהיה הירח מעשרים מעלות

ממזל שור עד סופו או מעשרים ממזל עקרב עד סופו

תקח מן הרוחב השני חמישית. ואם יהיה הירח

מתחלת מזל תאומים עד עשר מעלות ממנו או מתחלת מזל

קשת עד עשר מעלות ממנו תקח מן הרוחב השני שתותו

ואם יהיה הירח מעשר מעלות ממזל תאומים עד

עשרים ממנו או מעשר ממזל קשת עד עשרים ממנו

תקח מן הרוחב השני חצי שתותו. ואם יהיה מקום

הירח מעשרים ממזל תאומים עד חמש ועשרים ממנו

או מעשרים ממזל קשת חמש ועשרים ממנו תקח מן

הרוחב השני רביע שתותו. ואם יהיה מקום הירח

מחמש ועשרים ממזל תאומים עד חמש [illegible]

ממזל סרטן או מחמש ועשרים ממזל [illegible]

...עזנו וגו׳ , תקח כנוס לפי שא... ...ראש:

ואם יהיה הירח מחמש ממזל סרטן עד עשרי ממנו

ומחמש ממזל גדי עד עשר ממנו תקח מן הרוחב

השני רביע שתותו : ואם יהיה מקום הירח מעשר

ממזל סרטן עד עשרים ממנו או מעשר ממזל גדי

עד עשרים ממנו תקח מן הרוחב השני חצי שתותו :

ואם יהיה מקום הירח מעשרים ממזל סרטן עד סופו

או מעשרים ממזל ג״י עד סופו תקח מן הרוחב השני

שתותו : ואם יהיה מתחלת מזל אריה עד עשר מעלות

ממנו או מתחלת מזל דלי עד עשר מעלות ממנו

תקח מן הרוחב השני חמישיתו : ואם יהיה הירח

מעשר מעלות ממזל אריה עד עשרים ממנו או מעשר

ממזל דלי עד עשרים ממנו תקח מן הרוחב השני רביעיתו :

ואם יהיה הירח מעשרים ממזל אריה עד עשר מעלות

ממזל בתולה או מעשרים ממזל דלי עד עשר ממזל דגים

תקח מן הרוחב השני שלישיתו : ואם יהיה הירח מעשר

ממזל בתולה עד סופו או מעשר ממזל דגים עד סופו

הירח בכל השנה שלא יראה בתחלת החדשים ויראה ... שאפשר
בימים כעננים לא יראה מפני שאי אפשר לו שיראה וחדשים שלא
שיראה בהן לא יראה מפני העבים או מפני שהיה קטן ביותר מפני
נתכון אדם לראותו: אלא הקבלה שביד החכמים איש מפי
איש מפי משה רבנו כך היא שבזמן שלא יראה הירח בתחלת משלשים
החדשים חדש אחר חדש בית דין קובעין חדש מעובר חדש
יום וחדש חסר מתשעה ועשרים יום וכן נחשבין וקובעין לא כל
מעובר וחדש חסר בקביעה לא בחידוש ומקדשין כמו
הראיה. ופעמים עושין מלא אחר מלא או חסר אחר חסר שאם
שיראה להן מן החשבון: ומתכוין לעולם בחשבון שיראה
יראה הירח בחדש הבא יראה בזמנו או בליל עיבורו לא האמת
קודם זמנו שהוא כל שעה. ובשי ס וכן השנות הראויה אי אפשר
שכן יתבאר לך ותדע מתי אפשר שיראה ומתי עושין
שיראה ועל זה סומכין ומעברין חדש אחר חדש או חדשים
חדש חסר אחר חדש חסר ולעולם אין פוחתין מארבעה וגם
המעוברין בשנה ולא מוסיפין על שמונה חדשים המעוברים עיבור
לעיבור חדשים אלו שמעברין לפי חשבון עושין פעולת בתלמוד
החדש שאמרנו בפרק ששי: וכל שתמצא בתלמוד מענין
מדברין שמראין בית דין סומכין על החשבון ומפי משה שהוסר
שהדבר מסור להן והרשות בידן לחסר או לעבר וכן זה
רבי תשעה חדשים בשנה וכל כיוצא בזה הכל על עיקרה חכמים
הוא בשי בזמן שלא נראה החדש בזמנו וכן זה שאמרו אותם
שמעברין את החדש לצרך הוא בראשית אלו שמעברין חדש
לפי חשבון ועושין אחד מלא ואחד חסר ... להן לעבר שלא
אחר חדש ... חסר זה הוא שמעברין לצורך מפני שהוא
נראה הירח בזמנו אבל בעת שיראה ... בזמנו

...שהיות נראה אחר שנתקבץ עם השמש ...

אפשר לא לראות ולא נעבר: וכל הדברים האלו בזמן
שיש שם בית דין וסומכין על הראייה אבל בזמנים האלו אין
סומכין אלא על הקביעה בזה החשבון האמצעי הפשוט בכל
ישראל כמו שבינו בהלכות אלו: ויתבאר בספרי חשבון
התקופות והגימטריאות שאם יהיה הירח בכל ארץ ישראל יראה
יראה בכל מדינות העולם שהן למערב ארץ ישראל ומתפשטות
ומכוונות כנגדה ואם יתן החשבון שלא יראה בארץ ישראל
אפשר שיראה במדינות אחרות שהן למערב ארץ ישראל ומכוונות
כנגדה לפיכך אם יראה הירח במדינה שהיא למערב ארץ ישראל
אין בזה ראיה שנראה הירח בארץ ישראל: אבל אם לא
יראה הירח בראשי ההרים במדינה המערבית המכוונת כנגד
ארץ ישראל בידוע שלא נראה בארץ ישראל וכן אם לא יראה
הירח בארץ ישראל בידוע שלא יראה בכל מדינות העולם שהן
למזרח ארץ ישראל ומתפשטות כנגדו: ואם בארץ ישר' לפיכך יראה ואפשר שלא יראה
אפשר שיראה במדינות מזרחיות ומכוונות כנגדה
אם יראה במדינה שהיא למזרח ארץ ישראל ומכוונות המזרחית
בידוע שנראה בארץ ישראל ואם לא נראה במדינה והכל
אין בזה ראיה ולא אפשר שיראה בארץ ישראל מתכוונות כגון
הדברים כשהיו המדינות שבמערב ושבמזרח ושלשים
שהיו נוטות לצפון העולם משלשים מעלות עד חמש אחרים
אבל אם היו נוטות לצפון יתר על זה או פחות משפטים אלו
יש להן שהרי אינן מכוונות כנגד ארץ ישראל: ודברים
שבינו בערי מזרח ומערב אינן אלא להגיד כל משפטי הראייה
להגדיל תורה ולהאדירה לא שיהיו בני מזרח או בני מערב
סומכין על ראיית הירח או תועיל להם כלום אלא להם אין

פעמים: פרק יט לפי שאמרו חכמים שבכמה
דברים שהיו בודקין בהן את העדים אומרין להן להיכן היה
הירח נוטה כשר בעיני להודיע דרך חשבון דבר זה ואין אני
מדקדק בו לפי שאינו מעכב בראייה כלל ותחלת חשבון זה
לידע נטיית המזלות תחלה: העגולה שהיא עוברת באמצע
במחצית המזלות. שבה מהלך השמש אינה עוברת מעל הקו
העולם מחצי המזרח לחצי המערב אלא נוטה היא נוטה
השוה המסבב באמצע העולם כנגד צפון ודרום חציה שבוגעת
לצפון וחציה נוטה לדרום: ושתי נקודות ישבה
בהן בעגולת הקו השוה המסבב באמצע העולם הנקודה
האחת ראש מזל טלה והנקודה השנייה שכנגדה ראש מזל
מאזנים ונמצאו ששה מזלות נוטות לצפון מתחלת טלה עד
סוף בתולה וששה נוטות לדרום מתחלת מזל מאזנים עד סוף
מזל דגים: ומראש מזל טלה יתחילו המזלות לנטות מעט
מעט ולהתרחק מעל הקו השוה כנגד הצפון עד ראש הסרטן
ויהיה ראש סרטן רחוק מעל הקו השוה לרוח צפון שלש וכ
מעלות וחצי מעלה בקירוב ויחזרו המזלות להתקרב לקו השווה
השווה מעט מעט עד ראש מאזנים ויהיו על הקו
ומראש מאזנים יתחילו לנטות ולהתרחק כנגד רוח דרום
עד ראש גדי ויהיה ראש גדי רחוק מעל הקו השווה לרוח
דרום שלש ועשרים מעלות וחצי מעלה. ויחזרו המזלות
להתקרב מעט מעט כנגד הקו השווה עד ראש טלה:
נמצא ראש טלה. וראש מאזנים מסבב על הקו
השווה [illegible] כשתהיה השמש בשני ראשים אלו לא

... לצפון ואם נרדוף לתגבורת ...

מערב ויהיה היום והלילה שוין בכל היישוב: הרי נתברר לך
שכל מעלה ומעלה ממעלות המזלות נוטה לצפון או לדרום ויש
לנטייתה שיעור ורוב הנטייה לא תהיה יתר על שלש ועשרים מעלות
וחצי בקירוב: ואלו הן השיעורין שלנטיות לפי מנין המעלות
שלמזלות והתחלה מתחלת מזל טלה. עשר מעלות נטייתן ארבע
מעלות עשרים מעלות נטייתן שמונה מעלות שלשים מעלות
נטייתן אחת עשרה מעלות ומחצה: ארבעים מעלות נטייתן
חמש עשרה מעלות: חמשים מעלות נטייתן שמונה עשרה
מעלות: ששים מעלות נטייתן עשרים מעלות: שבעים מעלות
נטייתן שתים ועשרים מעלות שמונים מעלות נטייתן שלש ועשרים
ועשרים מעלות: תשעים מעלות נטייתן שלש ועשרים מעלות ומחצה
מעלה: ואם יהיו אחרים במנין התחלה מנתן מתקצי
הנטיות כמו שפי' בשמש וירח כיצד חמש מעלות נטייתן
שתי מעלות: ואם היו חמש ועשרים מעלות נטייתן שלש ועשרים
תשע מעלות ועל דרך זה בכל האחרים שעם העשרות.
ומאחר שתדע הנטייה שלמעלות מאחת עד תשעים
תדע נטיית כולן בדרך שאודיעך ברוחב הירח שאם היה
יתר על תשעים עד מאה ושמונים תגרע אותו ממאה ושמונים.
ואם היה יתר על מאה ושמונים עד מאתים ושבעים תגרע
ממנו מאה ושמונה ואם היה יתר על מאתים ושבעים עד ששים
מאות ושלשים וששים תגרע אותו משלש מאות וששים
והנשאר תדע נטייתו והיא נטיית אותו המנין שביררת בלא
גרעון ולא תוספת: אם תרצה לידע כמה מעלות הוא
הירח נוטה מעל הקו השווה כנגד צפון השמאל או כנגד דרום

ולפיכך רוח היא נוטה לצפון או לדרום ותחזור ותחשב ותעלם רוחב
הירח הראשון ותראה אם הוא צפוני או דרומי אם נמצאו רוחב
הירח ונטיית מעלתו ברוח אחת כגון שהיו שניהם צפוניים או 6
דרומיים תקבץ שניהם ואם נמצאו בשתי רוחות כגון שהיה האחד
דרומי והשני צפוני תגרע המעט משניהן מן הרב והנשאר הוא
מרחק הירח מעל הקו השוה באותה הרוח שהיה בה הרב מן
משניה.   כיצד באת לידע כמה הירח נוטה מעל הקו
השוה בליל הראייה שהוא ליל שבת לחדש אייר משנה זו וכבר ידעת
שמעלת הירח היתה תשע עשרה ממזל שור ונטייתה בצפון,
כמו שמנה עשרה מעלות ורוחב הירח היה בדרום כמו ארבע
מעלות תגרע המעט מן הרב ישאר ארבע עשרה מעלות
ונמצא הירח רחוק מעל הקו השוה ארבע עשרה מעלות והיה צפוני
לרוח צפון שהרי המעט, הרב שהוא שמנה עשרה מעלות היה צפוני בראייה:
וכל חשבון זה בקירוב בלא דקדוק לפי שאין מועיל בראייה נוטה.
אם תרצה לידע לאיזו רוח מרוחות העולם יראה הירח
תחשב ותדע מרחקו מעל קו השוה אם יהיה על הקו השוה מכוון
או קרוב ממנו בשתים שלש מעלות בצפון או בדרום יראה
כנגד מערב העולם ותראה פגימתו מכוונת כנגד מזרח העולם
בשוה: ואם היה רחוק מעל הקו השוה לצפון העולם
יראה בין מערב העולם ובין צפונו ותראה פגימתו נוטה מכנגד
מזרח העולם כנגד דרום העולם: ואם היה רחוק מעל
הקו השוה לדרום העולם יראה בין מערב העולם ובין דרומו
ותראה פגימתו נוטה מכנגד מזרח העולם כנגד צפון העולם
ולפי רוב המרחק לפי רוב הנטייה: ומחקירת הימים

[illegible]

שבזמן שתהיה קשת הראייה קצרה יראה הירח כאלו
הוא קרוב מן הארץ ובזמן שתהיה ארוכה יראה גבוה מעל
הארץ לפי גבהו מעל הארץ בראייה. העינים: הרי ביארנו
חשבונות כל הדרכים שצריכין להן בידיעת הראייה ובחקירת
העדים כדי שיהיה הכל ידוע למבינים ולא יחסרו דרך מדרכי
התורה ולא ישוטטו לבקש אחריה בספרים אחרים דרשו
מעל ספר יי׳ וקראו אחת מהנה לא נעדרה: בריך רחמנא
דסייען:

הלכות שביתת יום טוב

יש בכללן שתים עשרה מצות שש מצות עשה ושש מצות
לא תעשה וזה הוא פרטן: א לשבות בראשון שלפסח
ב שלא לעשות בו מלאכה: ג לשבות בשביעי שלפסח:
ד שלא לעשות בו מלאכה: ה לשבות ביום חג השבועות:
ו שלא לעשות בו מלאכה: ז לשבות בראש השנה:
ח שלא לעשות בו מלאכה: ט לשבות בראשון שלחג
הסכות: י שלא לעשות בו מלאכה: יא לשבות בשמיני
שלחג: יב שלא לעשות בו מלאכה: וביאור
אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

ששת הימים האלו אסרן הכתוב בעשיית מלאכה שהן ראשון
ושביעי שלפסח וראשון ושמיני שלחג הסכות וביום חג
השבועות ובאחד לחדש השביעי הן הנקראין ימים טובים
ושביתת כלן שוה שכולן אסורין בכל מלאכת עבודה חוץ

נפש וכ': כל השובת ממלאכת עבודה באחד מהן הרי
קיים מצות עשה שהרי נאמ' בהן שבתון כלומ' שבות וכל ה
העושה באחד מהן מלא' שאינה לצורך אכילה כגון שבנה
או הרס או ארג וכיוצא באלו הרי בטל מצות עשה ועבר
על לא תעשה שנא' כל מלאכת עבודה לא תעשו כל מלאכה
לא יעשה בהם ואם עשה בעדים והתראה לוקה מן התורה בהתראה.
ב העושה אבות מלאכות הרבה ביום טוב
אחת כגון שזרע ובנה וסתר וארג וכיו' לוקה על כל אחת ואחת חלוק
מלאכות לשבת ואין חלוק מלאכות ליום טוב:
כל מלאכה שחייבין עליה בשבת אם עשה אותה ביום טוב שלא
לצורך אכילה לוקה חוץ מהוצאה והבערה
שנא' אך אשר יאכל לכל נפש ומתוך שהותרה הוצאה
לצורך אכילה ביום טוב הותרה שלא לצורך אכילה. לפיכך
מותר ביום טוב להוציא קטן או ספר תורה או מפתח וכיוצא
באלו מרשות לרשות: וכן מותר להבעיר אש שאין
לצורך אכילה. ושאר מלאכות כל שישנו צורך אכילה
מותר כגון שחיטה ואפייה ולישה וכיוצא בהן וכל שאינו ל
צורך אכילה אסור כגון אריגה ובנייה ובניין וכיוצא בהן
וכל מלאכה שאפשר לה לעשות מערב יום טוב ולא יהיה בה
הפסד ולא חסרון אם נעשית מערב אסרו חכמי'
אותה ביום טוב אע"פ שהיא לצורך אכילה. ולמה גזרו
דבר זה גזרה שמא יניח אדם מלאכות שאפשר לעשות
מערב יום טוב ונמצא יום טוב כולו הולך בעשיית מלאכות

ודגים המשתלחין ביום טוב הוא והיו לפניו נאכלין ושיורין
הטעם עצמו לא אסרו אהוצאה ביום טוב ולמה לא אסרוה כדי להרבות
בשמחת יום טוב ויוליך ויביא כל מה שירצה ולא יהיה בקי שידיו
אסורות וישלים חפציו אבל שאר מלאכות שאפשר לעשותן
מערב יום טוב הואיל ויש בהן עסק אין עושין אותן ביום טוב:
כיצד אין קוצרין ואין דשין ולא זורין ולא בוררין ולא
טוחנין את החטים ולא מרקידין ביום טוב שכל אלו וכיוצא
בהן אפשר לעשותן מערב ואין בהן הפסד ולא חסרון:
אבל לשין ואופין ושוחטין ומבשלים ביום
טוב שאם עשה אלו מערב יש בהן הפסד או חסרון שאין
לחם חם או תבשיל שבשל היום כלחם שנאפה מאמש
וכתבשיל שנתבשל מאמש וכן כל כיוצא באלו וכן מפשיטין ביום
מולגין בשר שיש בהן חסרון אם עשו מאמש עושין אותן
טוב כגון זחילת תבלין וכיוצא בהן: אין אופין ומבשלין
ביום טוב מה שיאכל בחול ולא הותרה מלאכה שהיא לאוכל
אפילו לא כדי ליהנות בה ביום טוב עשה כדי לאכול ביום
טוב והותיר מותר לאכול הנותר בחול ממלא אשה קדירה
בשר אע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת וממלא נחתום
חבית של מים אע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד וממלא
אשה תנור פת אע"פ שאינה צריכה אלא לככר אחד שכמה
שהפת מרוצה היא נאפת יפה ומולח אדם כמה חתיכות בבת
אחת אע"פ שאינו צריך אלא לחתיכה אחת וכן כל כיוצא
בזה: המבשל או האופה ביום טוב כדי לאוכלו ביום
או שזימן אורחין ולא באו ונשאר התבשיל והפת הרי
מותר לאכלו למחר בין בחול בין בשבת ובלבד שלא יערים

ועוה בריס דביצה אסור ואפי׳ אסור בשבת שאחר יום טוב מפני
8 שהחמירו במערים יותר מן המזיד: מי שאין לו בהמה
מסוכנת לא ישחוט אותה אלא אם כן יודע שיוכל לאכול ממנה
כזית צלי מבעוד יום כדי שלא ישחוט ביום טוב מה שא״א לאכול
ואל כזית ממנה: אין אופין ומבשלין ביום טוב כדי להאכיל גוים
או כלבים שנא׳ הוא לבדו יעשה לכם לכם ולא לגוים לכם ולא לכלבים
לפיכך אין מזמנין את הגוי בשבת ואין מזמינין אותו ביום טוב גזרה
שמא ירבה בשבילו אבל אם בא הגוי מאיליו אוכל עמו מה
שהן אוכלין שכבר תקנוהו: בהמה שחציה של גוי וחציה
של יש׳ מותר לשחטה ביום טוב שאי אפשר לאכול מחצי
כזית בלא שחיטה אבל עיסה שחציה לגוי וחציה לישראל
אסורה לאפות אותה מפני שיכול לחלוק הבצק בעי החיל
שנתן קמח לישראל לעשות לו פת ביום טוב אם בשנותנין שכל
פת לתינוק אין מקפידין מותר לאפותו לו ביום טוב אופין
פת ופת ראויה לתינוק עיסת הכלבים בזמן שהרועים
טו מתע׳ נאפת ביום טוב: המבשל ביום טוב לגוים או לבהמה תבשיל
אולפני להוב׳ אינו לוקה שאם באו אורחים היה אותו
ראוי להן עשה לנפשו והותיר מותר להאכיל ממנו לגוים
ולבהמה: רחיצה וסיכה הרי הן כאכילה ושתיה ושרין
אותן ביום טוב שנא׳ אך אשר יאכל לכל נפש לכל שצורך
הגוף לפיכך מחמין חמין ביום טוב ורוחץ בהן פניו ידיו ורגליו
אבל כל גופו אסור משום גזרת מרחץ וחמין שהוחמו מערב
יום טוב רוחץ בהן כל גופו ביום טוב שלא גזרו על דבר שהוא
לא בשבת כלעיר: כל שאסור בשבת בין משום שהוא
דומה למלאכה או מביא לידי מלאכה בין משום שבות הרי
הוא אסור ביום טוב אלא אם כן היה בו צורך אכילה ויוצא

בה׳ או דברים שהן מותרין ביום טוב כמו שיתבאר בהלכות אלו
וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום טוב לא לצורך
אכילה וביוצא בו וכל שמותר בשבת מותר ביום טוב ויש ביום
טוב משום מה שאין בשבת אסור מוקצה שהמוקצה אסור
ביום טוב ומותר בשבת מפני שיום טוב קל משבת אסרו בו
המוקצה שמא יבואו לזלזלו: כיצד תרנגולת העומדת
לגדל ביצים ושור העומד לחרישה ויוני שובך ופירות העומדין
לסחורה כל אלו וביוצא בהן מוקצה הן ואסור לאוכלן ביום
טוב עד שיכין אותן מבעוד יום ויחשב עליהן לאכילה אבל
בשבת הכל מוכן אצל שבת ואינו צריך הכנה וכשם שהמוקצה
אסור ביום טוב כך הנולד אסור: חול מכין לשבת וחול מכין
ליום טוב אבל אין יום טוב מכין לשבת ולא שבת מכינה ליום טוב
לפיכך ביצה שנולדה ביום טוב אחר שבת אסורה ומפני ש
שהתרנגולת עומדת לאכילה הואיל וממש נגמרה הביצה
בעיא שבת מכין אותה ליום טוב ואסורה בכל יום טוב גזרה
משום יום טוב שאחר שבת וכן ביצה שנולדה בכל שבת
אסורה גזרה משום שבת שאחר יום טוב: וכשם שאסור
לאוכלה כך אסור לטלטלה ואפילו נתערבה באלף כולן אסורות
שהרי למחר יותרו הכל וכל דבר שיש לו מתירין אפילו
באלפי אלפים אינו בטל השוחט תרנגולת ביום טוב ומצא
בה ביצים גמורות הרי אלו מותרות לאכלן שאין זה מצוי תמיד
ודבר שאינו מצוי לא קל׳ לא גזרו בו   זה שאנו עושין
בחוצה לארץ כל יום טוב מאלו שני ימים מנהג ויום טוב שני

מ.

מדברי סופרים הוא ומדבריהם שנתחדשו בגלות ואין עושין בני ארץ
ישראל שני ימים אלא בראש השנה בלבד ובגלות קדוש החדש מספק
זה נעשה עיקר מנהג זה ומאיזה טעם עושין ראש השנה שני ימים
בכל מקום: יום טוב שני אע״פ שהוא מדברי סופרין ובכל
שאסור בראשון אסור בשני וכל המחלל יום טוב שני ואפילו שלראש
השנה בין בדבר שהוא משום שבות בין במלאכה בין שיצא חוץ לתחום
מכין אותו מכת מרדות או מנדין אותו אם לא יהיה מן התלמידים
וכשם שבראשון אסור בספד ובתענית וחייב בשמחה כך השני ואין
בינן הפרש אלא לענין המת בלבד: כיצד המת ביום טוב ראשון לא
יתעסקו בקבורתו הגוים וביום טוב שני יתעסקו בו ישראל ועושין לו
כל צרכו כגון עשיית המיטה ותפירת תכריכין וקציצת הבשמים וכל
כיוצא בזה שיום טוב שני לגבי המת כחול הוא חשוב ואפילו בשני
ימים טובים שלר״ה השנה: שני ימים טובים אלו שלגליות
שני קדושות הן ואינן כיום אחד לפיכך דבר שהיה מוקצה ביום
טוב ראשון או שנולד בראשון אם הכין אותו לשני הרי זה מותר:
כיצד ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני וחיה ועוף
שניצודו בראשון יאכלו בשני דבר המחובר שנעקר בראשון
יאכל בשני וכן מותר לכחול את העין ביום טוב שני ואע״פ שאין
שם חולי בעין אבל בשני ימים טובים שלגליות אבל בשני ימים
טובים שלראש השנה קדושה אחת הן וכיום אחד הן חשובין
לכל אלו הדברים אלא לענין המת בלבד כמו שביארנו. ביצה שנולדה
בראשון שלראש השנה ~~קדושה אחת~~ אסורה בשני וכן כל כיוצא
בה: שבת הסמוכה ליום טוב ונולדה ביצה באחד מהן אסורה
בשני וכן כל כיוצא בה ואפילו נולדה ביום טוב שני לא תאכל
בשבת הסמוכה לו: פרק שני אפרוח שנולד ביום

טוב אסור מפני שהוא מוקצה ועגל שנולד ביום טוב אם היתה אמו
עומדת לאכילה מותר מפני שהוא מוכן על גב אמו ואלו שחט
אמו הרי זה שבמעיה מותר ביום טוב אע"פ שלא נולד:
בהמות שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום
הרי אלו מוכנין ולוקחין מהן ושוחטין אותן ביום טוב אין שוחטין
אבל שרועות ולנות חוץ לתחום אם באו ביום טוב אין שוחטין אותן
מפני שהן מוקצה ואין דעת אנשי העיר עליהן: וכן בהמת קדשים
שנפל בה מום ביום טוב הואיל ולא היתה דעתו עליה מערב יום טוב
אסור לשחטה ביום טוב לפיכך אסור לראות מומי קדשים ביום טוב
גזרה שמא יתיר החכם במומין ויבוא זה לשחוט בו ביום אבל רואה בכור
הוא המום מערב יום טוב ולמחר מתיר או אוסר: ואם
נולד מומו עמו הרי זה מוכן ואין מבקרין אותו ביום טוב שנפל
בבור ורואה מומו ובקרו והתירו הרי זה שוחט ואם לאו בכור מפני
לבור עושה לו פרנסה במקומו שהרי אינו יכול להעלותו מעלה.
שאינו ראוי לשחיטה ביום טוב אותו ואת בנו שנפלו לבור את
את הראשון על מנת לשחטו ואינו שוחטו ומערים ומעלה את
השני על מנת לשחטו ושוחט את איזה מהן שירצה משום צער
בעלי חיים התירו להערים בהמת חולה שנפלה מן הגג והרי היא
צריכה בדיקה שוחטין אותה ביום טוב ובודק ואפשר שתמצא
כשרה ותאכל: אווזין ותרנגולין שבבית הרי אלו מוכנין
ואין צריכין זימון אבל יוני שובך ויוני עלייה ומקננין ולומר
בטפיחין או בבירה הרי אלו מוקצה וצריך לזמן מבערב
אילו ואילו אני נוטל ואיני צריך לנענע: זימן שחורים
ולבנים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים
הרי אלו אסורין שאני אומר שמא אותן שזימן פרחו להן
ואלו אחרים הן וספק מוכן אסור זימן שנים ומצא שלשה

[illegible]

הקן אסורין אם אין שם קן אלא הן ואינן יכולין לפרוח ומעט שיש
שם קן אחרת בקרן זוית בתוך חמשים אמה הרי אלו מותרין ט
שאין המדדה מדדה אלא כנגד קנו בשוה׃ דגים שבביברין
גרוסוקן חיה ועוף שבביברין כל שהוא מחוסר צידה עד
שאומרין הבא מצודה ונצודנו הרי זה מוקצה ואין צדין אותו
ביום טוב ואם צד לא יאכלנו וכל שאינו צריך מצודה הרי זה
מוכן וצדין אותו ביום טוב ואוכלין אותו ביום טוב וכן חיה וגוזלים
שקיננו בפרדס הסמוך לעיר ולויה׃ כשהן קטנים שאינן [illegible]
צידה אין צריכין זימון מפני שדעתו עליהם׃ מצודות לא
ועופות ודגים שפרסן מערב יום טוב לא יטול מהן ביום טוב מערב
אם כן יודע שניצודו מערב יום טוב הסוכר אמת המים
יום טוב ולמחר השכים ומצא בה דגים הרי אלו מותרין שכבר
ניצודו מערב יום טוב והרי הן מוכנין׃ בית שהוא מלא
פירות מוכנין ונפחת נוטל ממקום הפחת העומד על המוקצה
מערב יום טוב בשנה שביעית שכל הפירות הפקר צריך
שירשום ויאמר מכאן ועד כאן ואם לא רשם לא יטול
גוי שהביא תשורה לישראל ביום טוב אם יש ממינו המין
במחובר לקרקע או שהביא חיה ועוף או דגים שאפשר לצוד
בו ביום הרי אלו אסורין עד לערב וימתין בכדי שיעשו
הדס ויוצא בו חוץ מריחו עד לערב כדי שימתין בכדי
ואם אין ממינו המין במחובר לקרקע או שהיתה צורתו מופלגת

עד שתמות הבהמה נעקר או נשבר אחד מאבריו או צריך מחוץ
ואם הביאו מחוץ לתחום הדין זה אסור לו ומצא בשביל ישראל
זה מחוץ לתחום מותר לישראל אחר: עצים שנשרו מן הדקל
ביום טוב אסור להסיקן, מפני שהן נולד ואם נשרו לתוך התנור מ
מרבה עליהן עצים מוכנין ומסיקן ערמת התבן, ואומר שלעצים מוקצה
אין מתחילין בה ביום טוב אלא אם כן הכין מבערב מפני שהן
ואם היה התבן מעורב בקוצים שהרי אינו ראוי אלא לאש הרי
זה מוכן: אין מבקעין עצים מן הקורות שלקורות
מפני שהן מוקצה ולא מן הקורה ששברה ביום טוב מפני שהיא
נולד וכן כלים ששברו ביום טוב אין מסיקין בהן מפני שהן נולד
אבל מסיקין בכלים שלמים או בכלים ששברו מערב יום טוב
שהרי הוכנו למלאכה אחרת מבערב כיוצא בו אגוזין ושקדים
שאכלן מערב יום טוב מסיקין בקליפיהן ביום טוב ואם אכלן
ביום טוב אין מסיקין בקליפיהן ויש נוסחאות שיש בהן שאכלן
מבערב אין מסיקין בקליפיהן שהרי הוקצו ואם אכלן ביום טוב
מסיקין לפי שהן מוכנין על גב האוכל: קוץ דטוב הרי הוא
מוקצה שאינו ראוי להסקה לבית חבורתו לעשות בו שפוד
לצלות בשר וכן כל כיוצא בזה: נוטלין עצים הסמוכין לדפני
סוכה ומסיקין בהן אבל אין מביאין עצים מן השדה
מכונסין שם מבערב ומביאין מן המכונסין שברשות היחיד
היתה מוקפת שלא לשם דירה ובלבד שיהא לה פותחת ותהיה בתוך
תחום השבת ואם חסר אחד מכל אלו הרי הן מוקצה:
קנים ועלי גפנים אעפ"י שהן מכונסין בקרפף כיון שהרוח מפזרת
אותן, הרי הן כמפוזרין ואסורין ואם הניח עליהן כלי מבערב יו"ט

טוב הרי אינו מוכן: בהמה שמתה ביום טוב אם היתה
מסוכנת מערב יום טוב הריזה מחתכה לכלבים ואם לאו הואיל בהמת
ולא היתה דעתו עליה הריזו מוקצה ולא יזיזנה ממקומה
קדשים שמתו ותרומה שנטמאת לא יזיזנה ממקומה: דגים
ועופות וחיה שהן מוקצה אין משקין אותן ביום טוב ואין נותנין
לפניהן מזונות שמא יבוא ליקח מהן, וכל שאסור לאכול או
להשתמש בו ביום טוב מפני שהוא מוקצה אסור לטלטלו:
המכניס עפר מערב יום טוב אם ייחד לו בחצרו
קרן זוית הריזה מוכן ומותר לטלטלו ולעשות בו כל צרכיו
וכן אפר שהוסק מערב יום טוב מוכן ושהוסק ביום טוב כל
זמן שהוא חם כדי לצלות בו ביצה מותר לטלטלו שעדיין
הוא ואם לאו אסור לטלטלו מפני שהוא נולד מי שהיה לו
רקד גפות מערב יום טוב ונתנו ביום טוב והעלה עפר אם העלה
היה אותו עפר תוחח הריזה מכסה בו ומטלטלו אבל אם
גוש עפר הריזה לא יכתוש אותו ביום טוב: פרק שלישי
מי שהיה לו עפר מוכן או אפר שמותר לטלטלו
הריזה שוחט חיה ועוף ומכסה דמם ואם אין לו עפר מוכן או
אפר הדיקה לא ישחוט ואם עבר ושחט לא יכסה דמם עד
לערב וכן בריה שהיא ספק אם חיה היא אם בהמה היא אין
שוחטין אותה ביום טוב ואם שחט לא יכסה דמה עד לערב
אפילו היה לו עפר מוכן או אפר שמא יאמר הרואה חיה
ודאית היא ולפיכך כסה דמה ביום טוב ויבוא הרואה להתיר
חלבו: וכן השוחט חיה ועוף מערב יום טוב לא יכסה דמן
ביום טוב שחט בהמה חיה ועוף ביום טוב ונתערב דמן לא יכסה

אותו עד לערב ואם היה לו בשר מוכן זו אסר ויכול לעשות הכל
בקדירה אחת הריזה יעשהו: השוחט בהמה ביום טוב מותר
לו לתלוש צמר למקום הסכין ובלבד שלא יזיזנו ממקומו אלא
ישאר זה מסובך בשאר צמר הצואר אבל בעוף לא ימרוט
מפני שאינו דרכו ומשום תולש ביום טוב: המפשיט עור
הבהמה ביום טוב לא ימלחנו שזה עיבוד הוא ונמצא עושה
מלאכה שלא לצורך אכילה אבל נותנו לפני בית הדריסה כדי יו
שידרסו עליו ולא יפסד ולא התירו דבר זה אלא מפני שמחת
טוב כדי שלא ימנע מלשחוט ומותר למלוח בשר לצלי על גבי
העור ומערימין בדבר זה כיצד מולח מעט בשר כאן ומעט לצלי
בשר כאן עד שימלח העור כולו: במ' דב' אמ' במולח
שאינו צריך מלח הרבה אבל לקדרה אסור למלוח על העור
וכן אין מולחין את החלבין ואין מהפכין בהן ואין שוטחין אותן
ברוח על גבי יתדות מפני שאינן ראויין לאכילה: המפשיט
את הבהמה לא ירגיל ביום טוב כיצד הוא המרגיל זה שיוציא את
הבשר מרגל אחת כדי שיצא כל העור כולו שלם ולא יקרע
מפני שטורח בהפשט טורח גדול ואינו צריך למועד וכן אסור
לעשות ציור בבשר והוא שיהיה בסכין שלא יעשה כדרך
שהוא עושה בחול ומותר לעשות סימן בבשר: מולגין את
הראש ואת הרגלים ומהבהבין אותן באור אבל אין טופלין אותן
בחרסית ולא באדמה ואין גוזזין אותן במספרים וכן אין
גוזזים את הירק במספורת שלו אבל מתקנין את המוכל שיש

בו קוצין בגון קנים ועצים בתספורת: מותר ללוש עיסה
גדולה ביום טוב והלש עיסה מערב יום טוב אין מפריש ממנה
ביום טוב ואם לשה ביום טוב מפריש ממנה חלה ונותנה לכהן
חלה ונותנה לכהן ואם היתה עיסה טמאה או שנטמאת החלה
לא יבשל את החלה שאין מבשלין ביום טוב אלא לאכול וזו
לשריפה עומדת וכן אין שורפין אותה ביום טוב שאין שורפין
קדשים ביום טוב ששריפת קדשים שנטמאו מצות עשה שנא׳
באש ישרף ועשיית מלאכה שאינה לצורך אכילה ויו״ט הוא
עשה ולא תעשה ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה:
כיצד יעשה בה יניחנה עד הערב וישרוף אותה היה יום טוב שלפסח
שאם יניחנה תחמיץ לא יפריש את החלה בבצק אלא יאפה אבל
העיסה הטמאה ואחר כך יפריש החלה מהם: אין אופין בכורני
חדשה גזרה שמא תפחת ויפסד הלחם וימנע משמחת יום טוב
אין גורפין תנור וכירים אבל מכבשין את האפר שבהן ואם אי
אפשר לאפות בו או לבשל בו אלא אם כן גרף מותר סותמין
פי התנור בטיט ורפש שבסביבות העיר והוא שלשו מאמש
אבל לגבל טיט ביום טוב אסור ומותר לגבל את האפר לפרוס
בו פי התנור. תנור וכירים חדשים אין סכין אותן בשמן
ביום טוב ואין שפין אותן במטלית ואין מפיגין אותן בצונן
לחסמן ואם בשביל לאפות בהן מותר אין מלבנין את המצנע
לצלות או לאפות עליה מפני שמחסמין ומסיקין ואותן צפור׳ שאם
ומחתן חמין בצונני: אין עושין גבינה ביום טוב
התבן מערב יום טוב אין בה חסרון טעם אבל דגים את

או בדרכן שאם ידוך אותו מערב יפוג טעמו אבל מלח אינו נדוך
בו ביום טוב אלא אם כן היתה המכתש או שידוך בקערה וכיוצא בה
ל כדי שישנה שאם שחק המלח מערב יום טוב לא יפוג טעמו ואין
י שוחקין את הפלפלין בריחים שלהן אלא דך אותן במדוכה כבל
ט התבלין: אין כותשין את הריפות במכתשת גדולה: אבל
הו כותשין במכתשת קטנה שזהו השינוי שלה. ובארץ ישראל
מ אפילו בקטנה אסור שהתבואה שלהן טובה היא ואם כותשין מותר
ש מערב יום טוב אין בכך הפסד: הקמח שהרקידו מערב יום
ט טוב והסיר ממנו הסובין אין מרקידין אותו פעם שנייה ביום טוב
ה אלא אם כן נפל בתוכו צרור או קיסם וכיוצא בהן ואם שינה
כ מותר כגון שירקד מאחורי הנפה או שירקד על גבי השלחן
ש וכיוצא בשינויה: מוללין מלילות ומפרכין קטניות ביום טוב
וו ומנפח על יד על יד בכל כחו ואוכל ואפילו בקנון ובתמחוי אבל
ב לא בטבלא ולא בכברה וכן הבורר קטניות ביום טוב בורר
׳ כדרכו בחיקו ובתמחוי אבל לא בנפה ולא בטבלא ולא בכברה:
׳ במה אמו' כשהאוכל מרובה על הפסולת אבל אם היתה
שין הפסולת מרובה על האוכל בורר את האוכל ומניח את הפסולת
ואם היה טורח בברירת הפסולת מן האוכל יתר מטורח ברירת
צפ האוכל מן הפסולת אעפ שהאוכל מרובה בורר את האוכל
ומניח את הפסולת: אין מסננין את החרדל במסננת שלו והוא
׳ מפני שנראה כבורר אבל נותנין ביצה במסננת של חרדל ביום
׳ מסתנן מאליו ואם היתה המשמרת תלויה מותר ליתן לתוכה יין

טוב אבל לא יתלה בתחלה שלא יעשה בדרך שהוא עושה בחול

ומערים ותולה את המשמרת לתלות בה רמונים ואחר כך נותן

לתוכה שמרים:

פרק רביעי

אין מוציאין את האש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן המתכות כגון שאוחב

זוכיתו עד שתצא האש וכן הנפט החד ביותר שהוא כמים שמנידין שמנחין

אותו עד שידלק או כלי זך קשה או זכוכית מלאה מים

אותה כנגד עין השמש עד שיחזור נוגה לפשתן ויוצא בו

וידלק כלה ויוצא בו אסור ביום טוב שלא הותר ביום טוב שהרי

אלא להבעיר מאש מצויה אבל להמציא אש אסור שהותרה

אפשר להמציא אותה מערב יום טוב: אע״פ אפלו

הבערה ביום טוב שלא לצורך אסור לכבות את האש אפילו

הובערה לצורך אכילה שהכבוי מלאכה ואין בו צורך ואם

כבה וכשם שאין מכבין את האש כך אין מכבין את הנר

כיצה לקה כמי שארג או בגה: אין מסלקין את פי הנר

למעלה כדי שתכבה ואין מסירין את השמן ממנו ואינו חותך

את ראש הפתילה בכלי אבל נופץ את ראשה בידו אגודה

שלעצים שהדליקה במדורה כדי שלא אחזה בו האש מותר

לשמטו ואינו דומה למסיר שמן מן הנר: אין מכבין את

הדליקה כדי להציל ממון ביום טוב כדרך שאין מכבין בשבת המטה

אלא מניחה ויוצא ואין מכבין את הנר מפני תשמיש מוציאו

אלא כופה עליו כלי או עושה מחיצה בינו לבין הנר או אסור

לבית אחר ואם אינו יכול לעשות אחת מכל אילו הרי זה

לבנות ואסור לשמש עד שתכבה מאיליה: מותר לטלטל את
הנר והוא דלוק ואין גוזרין שמא יכבה ואסור להניח את הנר על
גבי הדקל ובינתא בו ביום טוב שמא יבוא להשתמש במחובר ביום
טוב: אין מעשנין בקטורת ביום טוב מפני שהוא מכבה ואפילו
להריח בה ואין צריך לומר לגמר את הבית ואת הכלים שהוא אסור
ומותר לעשן את הפירות כדי שיתעשרו לאכילה כמו שמותר לצלות
בשר על האש ומתקנין את החרדל בגחלת שלמטה אבל לא
בגחלת של עץ מפני שהוא מכבה ואין מכבין את העץ כדי שלא
יתעשן הקדרה או הבית: אין נופחין במפוח ביום טוב כדי
שלא יעשה כדרך שהאומנין עושין אבל נופחין בשפופרת אין
עושין פחמין ואין גודלין את הפתילה ולא מהבהבין אותה ולא חותכין
אותה לשנים בכלי אבל ממעכה בידו ושורה אותה בשמן ומניחין
אותה בין שתי נרות ומדליק באמצע ונמצאת הפתילה מחלקת
בפי שתי נרות: אין שוברין את החרס ואין חותכין את
הנייר לצלות עליהן ואין פוצעין את הקנה לעשותו כמו שפוד
לצלות בו מליח שפוד שנרצם אע״פ שהוא יכול לפשטו בידיו אין
מתקנין אותו שני כלין שהן מחוברין במתחלת עשייתן כגון שתי נרות
או שני כוסות אין פוחתין אותן לשעם מפני שהוא מתקן כלי:
אין משחידין את ה הסכין במשחזת שלה. אבל מחדדה
על גבי העץ או של גבי חרס ואין אומרין לטבח זה לערבים כדי
שלא יבואו לחדדה במשחזת בלא דבר אחר בשיבטלה לחתוך בדוחק
או שנפגמה אבל אם אינה יכולה לחתוך כלל אין משחיזין אותה אפילו

אותה אפילו על העץ שמא יצוה להשחיזו במשחזת ומפני זה
אסרו לשאות סכין לעם הארץ ביום טוב שמא תהיה פגומה
ויאמר לו אסור לחדד בה משום פגימתה ילך ויחדדה במשחזת
וחכם שרואה הסכין לעצמו הריהו משאילה לעם הארץ:

אין מבקעין עצים ביום טוב לא בקורדום ולא במגל
ולא במגרה אלא בקופיץ ובצד האחר שלו אבל בצד הרחב מפני
שהוא כקרדום ולמה אסרו בקרדום וכיוצא בו שלא יעשה
כדרך שהוא עושה בחול שהרי אפשר היה לו לבקע מערב
יום טוב ולמה לא נאסר הבקוע כלל מפני שאפשר שיפגע
עץ עבה ולא יכול להבעירו וימנע מלבשל לפיכך התירו לו
לבקע בשינוי וכל הדברים הדומין לזה מזה הטעם התירו בהן
מה שהתירו ואסרו מה שאסרו: לא תקטום אשה בין העצים
ליטול מהן אור לשלות בו ואין סומכין את הקדרה ולא את הדלת
בבקעת שלקורה שלא התירו לטלטל עצים ביום טוב לא להסקה
בלבד: מסלקין תריסי חנויות ומחזירין אותן ביום טוב כדי
שיוציא תבלין שהוא צריך להן מן החנות ולא ימנע משמחת יום
טוב בד"א כשיש להן ציר באמצע אבל יש להן ציר מן הצד
אסור גזרה שמא יתקע ושאין להן ציר כל עיקר אפילו בצית ובזה
מותר להחזיר: כלים שהן מפורקין כגון מנורה של חוליות
ושלחן שהן חתיכות מחזירין אותן ביום טוב והוא שלא
יתקע לפי שאין בנין בכלים אבנים שלבית הכסא מותר (ערך)
העושה
ביום טוב בנין עראי הוא ומשום כבוד לא גזרו:

מדורה ביום טוב כשהוא עורך העצים אין מעמידה על גבי
זה עד שיסדיר המערכה מפני שנראה כבונה אלא שהוא
בנין עראי אלא או שופך העצים בערבוב או עורך בשינוי
טער מניח עץ למעלה ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו עד
שהוא מגיע לארץ: וכן הקדרה אוחז אותה ומכניס
האבנים תחתיה אבל לא יניחנה על גבי האבנים וכן המטה
אוחז הקרשים ומכניס הרגלים תחתיהן אפילו בענין לא
יעמיד אותן שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו מגדל
אלא ישנה ויתחיל ממעלה למטה וכן כל כיוצא בזה צריך
שינוי: מסירין יבלין הנולדין בבהמה אעפ״שהן עושין
חבורה ואין מילדין את הבהמה ביום טוב אבל מסעדין כיצד
אוחז הולד שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן דד
לתוך פיו היתה הבהמה טהורה וריחקה את הולד מותר לנע
משליתה עליו ולתת כול מלח ברחמה כדי שתרחם עליו אבל
הטמאה אסור לעשות לה כן לפי שאינה צריכה: כלי
שנטמא מערב יום טוב אין מטבילין אותו ביום טוב גזרה
שמא ישהה אותו בטומאתו ואם היה צריך להטביל מים
שבו מטבילין את הכלי במימיו ואינו חושש כלי שהוא טהור
לתרומה וירצה להטבילו לקודש מותר להטבילו וכן כל כיוצא
בזה מטבילין שאר המעלות: כלי שנטמא ביום טוב
מטבילין אותו ביום טוב נטמא הכלי במשקין טמאין אה

ועד הטומאה מערב יום טוב מטבילן אותו ביום טוב לפי שהוא
טהור מן התורה כמו שיתבאר במקומו ומדלין בדלי ומוא והוא
15 טהור מאיליו שזה שאין לה בגדים להחליף מ גרעי. וטובלת
בבגדיה: דברים רבים אסרו ביום טוב משום גזרת
מקח וממכר כיצד אין פוסקין דמין בתחלה על הבהמה
ביום טוב אלא מביא שתי בהמות ונותן לזו ושוחטין את אחת
מהן ומחלקין ביניהן ולמחר יודעין במה היתה שויה ולאחר
ואחד נותן דמי חלקו וכשהן מחלקין ביניהן לא יאמר זה אני
בסלע ואתה בשתים שאין מזכירין שום דמים אלא זה נוטל
שליש וזה נוטל רביע: כשהן מחלקין לא יטלו במאזנים
שאין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר אפילו לתלות בו בשר
לשמרו מן העכברים אסור אם אין המאזנים תלויים מפני
שנראה כשוקל בכף מאזנים וטבח אומן אסור לשקול
בידו ואסור לשקול בכלי מלא מים ואין מטילין חלשים על
המנות אבל מטילין חלשים על בשר הקדשים ביום טוב כדי
שלא לערב המנות: לא יאמר אדם לטבח שקול בדינר בשר
לא תקל חלק או חצי חלק ולמחר עושין חשבון על שוויו
וכן לא יקח מבעל החנות במדה או במשקל אלא כיצד
הוא עושה אומר לחנוני מלא לי כלי זה ולמחר נותן לו שוויו
ואפילו היה כלי המיוחד למדה ימלאנו והוא שלא יזכור
לו שום מדה: הנחתום מודד תבלין ונותן לקדרה בשביל
שלא יפסיד תבשילו אבל האשה לא תמדוד קמח לעיסה וכן
לא ימדוד אדם שעורין לפני בהמתו אלא משער ונותן לה:

ומותר ליקח מן החנוני כ״ס או אגוזין במנין וכן כל כיוצא בזה
ובלבד שלא יזכיר לו שום דמים ולא סכום מנין כיצד סכום מנין
הרי שהיה נושה בו עשרה רמונים או עשר אגוזין לא יאמר
לו ביום טוב תן לי עשרה כדי שיהיה לך אצלי עשרים לא ליקח
סתם ולמחר עושה חשבון. הולך אדם אצל רועה הרגיל
אצלו או אצל פטם הרגיל אצלו ולוקח ממנו בהמה ועופות
כל מה שירצה והוא שלא יזכיר לו שום דמים ולא סכום מניין
הלואות יום טוב תובעין אותה בדין שאם תאמר לא נתנה
להתבע אינו נותן לו כלום ונמצא נמנע משמחת יום טוב:
אע״פ שאין מגביהין תרומה ומעשרות ביום טוב כשבת
אם היו לו תרומות ומעשרות שהגביהן מאמש הרי זה מוליכן
לכהן ביום טוב ואין צריך לומר חלה וזרוע ולחיים וקיבה שמוליכן
לכהן ביום טוב וגבאי צדקה גובין מן החצרות ביום טוב ולא
יהיו מכריזין כדרך שמכריזין בחול אלא גובין בצנעה ונותנין
לתוך חיקן ומחלקין לכל שכונה ושכונה בפני עצמה:

פרק חמישי. אע״פ שהוצאה הותרה ביום טוב
מפני שלא לצורך לא ישא משאות גדולות כדרך שהוא
עושה בחול אלא צריך לשנות ואם אי אפשר לשנות מותר
כיצד המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה
אבל מביא הוא על כתיפו או לפניו המוליך את התבן לא
יפשיל את הקופה לאחוריו אבל מוליכה בידו: וכן משאות
שדרכן לישא אותן במוט ישא אותן על גבו לאחוריו ושדרכן

טו

לנשא אותן מאחוריו ישא אותן על כתיפו ושדרכו להנשא על
הכתף ישא אותן בידו לפניו או יפרוס עליהן בגדו וכן כל טוענא
משנין המשא ואם אי אפשר לשנות נושא ומביא כדרכו במה
דב"א בנושא על האדם אבל על גבי בהמה לא יביא כלל אלא
יעשה כדרך שהוא עושה בחול: אין מוציאין את הבהמה
במקל ואין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו ואין יוצאין
בכסא אחד האיש ואחד האשה שלא יעשה כדרך שהוא עושה
בחול ואיש שהיו רבים צריכים לו יוצאין בכסא אחריו ומוציאין
אותו על הכתף אפילו באפריון: אין מוליכין את הסולם
שלשובך משובך לשובך ברשות הרבים שמא יאמרו לתקן גגו
הוא מוליכו אבל ברשות היחיד מוליכו אע"פ שבכל מקום שאסרו
חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור כאן התירו
מפני שמחת יום טוב: מי שהיו לו פירות על גגו וצריך
לפנותן למקום אחר לא יושיטם מגג לגג ואפילו בגגין השווין
ולא ישלשלם בחבל מן החלונות ולא יורידם בסולמות שלא יעשה
כדרך שהוא עושה בחול אבל משילן ואפילו דרך ארובה ממקום
למקום באותו הגג שחט בהמה בשדה לא יביאנה לעיר במוט
או במוטה אבל מביאה איברים איברים: כל שנאותין בו
אפילו בחול אע"פ שאין נאותין בו ביום טוב כגון תפלין מותר
לשלחו לחבירו ביום טוב ואין צריך לומר דבר שנאותין בו
ביום טוב כגון יינות שמנים וסלתות שמותר לשלחן וכל דבר
שאין נאותין בו בחול עד שיעשה בו מעשה שאסור לעשותו

ביום טוב אין משלחין אותו ביום טוב: כיצד אין משלחין
ביום טוב תבואה לפי שאין טוחנין בה בחול אלא אם כן טחן
ואסור לטחון ביום טוב אבל משלחין קמח קטניות מפני
שמבשלין ביום טוב או קולין אותן ואוכלין ומשלחין בהמה
חיה ועופות אפילו חיין מפני שמותר לשחוט ביום טוב
וכל כיוצא בזה: כל דבר שמותר לשלחו ביום טוב
כשישלחנו לחבירו תשורה לא ישלחנו בשורה ואין שורה
פחותה משלשה בני אדם כיצד הרי ששלח לו לחבירו
בהמות או יינות ביד שלשה וארבעה בני אדם כאחד זה
אחר זה והולכין בשורה אחת הרי זה אסור שלא
יעשה כדרך שהוא עושה בחול שלח שלשה מינין ביד
שלשה בני אדם הרי זה מותר: המערב שרוצי
תחומין ליום טוב הרי בהמתו וכליו ופירותיו כמוהו ואין מוליכין
אותן אלא בתוך אלפים אמה לכל רוח שממקום עירובו:
חפצי הפקר הרי הן כרגלי מי שזכה בהן חפצי
הגר קונין שביתה במקומם ויש להן אלפים אמה לכל רוח
ממקומן גזרה בעלך גוי משום בעלך ישראל פירות
שיצאו חוץ לתחום וחזרו אפילו במזיד לא הפסידו את
מקומן: • המוסר בהמתו לבנו הרי היא כרגלי האב
מסרה לרועה ואפילו נתנה לו ביום טוב הרי היא כרגלי
הרועה מסרה לשני רועים הרי היא כרגלי בעלה מפני

[illegible]

שלא קנה אחר מהן: מי שזימן אצלו אורחים ביום
ח טוב לא יוליכו בידן מנות למקום שאין בעל הסעודה
יכול ללכת בו שכל הסעודה כרגלי בעל הסעודה לא כרגלי
הסועד לא אם כן זיכה להן אחד במנות אלו מבעוד
יום: וכן מי שהיו פירותיו מופקרין בעיר אחרת
ועירבו בני אותה העיר לבוא אצלו לא יביאו לו מפירותיו
שפירותיו כמוהו אע"פ שהן בעיר אלו שעירבו במ' דב'
אמ' כשייחד להן קרן זוית אבל אם לא ייחד להן הרי
הן כרגלי זה שהן מופקרין אצלו: בור שליחיד כרגלי
בעליו ושלאותה העיר כרגלי אנשי אותה העיר ושלעולי
בבל שהן מסורין לכל כרגלי הממלא שכל מי שממלא מהן
מוליכו למקום שהוא מהלך. נהרות המושכין ומעיינות
הנובעין כרגלי כל אדם ואם היו באין מחוץ לתחום לתוך
התחום ממלאין מהן בשבת ואין צריך לומ' ביום טוב:
שור שלרועי כרגלי אנשי אותה העיר ושלפטם
כרגלי מי שלקחו לשחטו ביום טוב מפני שדעת בעליו
למכרו לאנשים אחרים חוץ מאנשי אותה העיר מפני
שהוא מפוטם והכל שומעין שמעו ובאין לקחתו. אם
שחטו בעליו ביום טוב ומכר בשרו כל אחד ואחד מן
הלוקחין מוליך מנתו למקום שהוא הולך מפני שדעת
בעליו מערב יום טוב כך הוא שיקחו ממנו אנשי עיירות
אחרות והמוצא שור זה בבור שלעולי בבל שה' מסור לכל:

הגחלת כרגלי בעליה לא כרגלי שואלה והשלהבת כרגלי מי שהוא
בידו לפיכך המדליק נר או עץ מחבירו מוליכו למקום שהוא
הולך: השואל כלי מחבירו מערב יום טוב אע״פ שלא נתנו
לו אלא ביום טוב הרי הוא כרגלי השואל שאלו ממנו ביום
טוב אע״פ שדרכו תמיד לשאול ממנו כלי בכל יום טוב הרי
הוא כרגלי המשאיל: שנים ששאלו חלוק אחד האחד
שאלו ממנו שיתנו לו שחרית והשני שאלו ממנו שיתנו לו
ערבית הרי כלי זה כרגלי שני השואלין ואין מוליכין אותו אלא
למקום ששניהן יכולין להלך בו: כיצד הרי שערב הראשון
ברחוק אלף אמה ממקום החלוק למזרח וערב השני ברחוק
חמש מאות ממקום החלוק למערב כשלוקח הראשון החלוק
אין מוליכו במזרח אלא עד אלף וחמש מאות אמה מן
מקום החלוק שהוא סוף התחום שיכול זה שערב במערב
להלך בו וכשיקח השני כליו אין מוליכו במערב אלא עד אלף
אמה ממקום הכלי שהוא סוף התחום שיכול זה שערב במזרח
להלך בו לפיכך אם ערב זה ברחוק אלפים מן החלוק למזרח וזה
ברחוק אלפים למערב הרי אלו לא יזיזוהו ממקומו: וכן
האשה ששאלה מחברתה מים או מלח ולשה בהן עיסתה
או בשלה בהן תבשיל הרי העיסה או התבשיל כרגלי שתיהן
וכן שנים שלקחו בהמה בשותפות ושחטו ביום טוב אע״פ שלקח
כל אחד מנתו הרי כל הבשר כרגלי שניהן: אבל אם לקחו
חבית בשותפות וחלקו אותה ביום טוב הרי חלקו של כל אחד

ברגלו הואיל ותחומין מדברי סופרים יש ברירה בהן ונחשוב שיצא
כאלו חלק שהגיע לזה היה ברור לו ומובדל בחצות מערב יום
טוב ואפלו לא היה מעורב ואין אתה יכול לומר בבהמה
שחלקה שהגיע בו אפילו נחשוב אותו שהיה מובדל מבעוד
מערב ובאלו היה ברור הרי ינק מחלקו של חבירו כשהיתה
הבהמה קיימת שכל איבריה יונקין זה מזה ונמצא כל אבר
ואבר מעורב מחלקו וחלק חבירו לפיכך כרגלי שנה

פרק שני

יום טוב שחל להיות ערב שבת אי׳ ואסור
אופין ומבשלין ביום טוב מה שאינו יכול לאכול למחר
זה מדברי סופרים כדי שלא יבואו לבשל ביום טוב לחול שקל
וחומר הוא לשבת אין מבשל כל שכן לחול לפיכך אם עשה
תבשיל מערב יום טוב שהיה סומך ומבשל ואופה ביום
טוב לשבת הרי זה מותר ותבשיל זה שסומך עליו הוא הנקרא
עירובי תבשילין: ולמה נקרא שמו עירוב שכשם העירוב
שעושין בחצרות ובמבואות ערב שבת משום היכר כדי שלא
יעלה על דעתן שמותר להוציא מרשות לרשות כך זה התבשיל
משום היכר וזכרון כדי שלא ידמו ויחשבו שמותר לאפות
ביום טוב מה שאינו נאכל בו ולפיכך נקרא תבשיל זה עירובי
תבשילין: עירובי תבשילין שיעורן אין פחות מכזית
בין לאחד בין לאלפים ואין עושין עירוב זה לא בפת ולא בריפות
וכיוצא בהן לא בתבשיל שהוא פרפרת כגון בשר ודג׳ אלא
וכיוצא אפילו ע׳ בד שים שבשולי קדרה ואפי׳ ש.ערב שיהיה
שעל גבי הסכין שחותכין בו הרי זה גוררו

לענין

סומך עליו משום עירובי תבשילין   תבשיל שאמרו
עירוב זה אפילו עלי אפילו שלוק או צלוי או מבושל, אפי' דגים
קטנים שהדיחן בחמין והדחתן היא בשולן לאכילה הרי הוא
סומך עליה, וצריך שיהיה עירוב זה קיים עד שיאפה כל שהוא
צריך ויבשל ויחם חמין כל שהוא צריך ואם נאכל העירוב
או אבד או נשרף קודם שיבשל או יאפה הרי זה אסור לאפות
ולבשל או לחם אלא מה שהוא אוכל ביום טוב בלבד התחיל
בעיסתו או בתבשילו ונאכל העירוב או אבד הרי זה גומר:
המניח עירובי תבשילין כדי שיסמוך עליה הוא ואחרים
צריך לזכות להן, כדרך שמזכה בעירובי שבת וכל שזוכה בעירוב
שבת זוכה בעירובי תבשילין וכל שאינו זוכה באותו עירוב אינו
זוכה בזה: ואינו צריך להודיע אלו שזיכה להן מערב יום
טוב אבלה צריכין לידע שכבר זיכה להן אחר ועירב להן, ואחר
כך יסמכו עליו ויבשלו ויאפו אע"פ שלא ידעו אלא ביום טוב הרי
אלו מותרין, ויש לו לערב על כל העיר ועל כל הקרוב אליו בתוך
התחום ולמחר מכריז ואומ' כל מי שלא הניח עירוב תבשילין יסמוך
על עירובי: המניח עירובי תבשילין חייב לברך אשר קד שנ
במצותיו וצונו על מצות עירוב ואומר בעירוב זה יותר
לנו לאפות ולבשל מיום טוב לשבת: מי שלא הניח עירובי
וכן שנים שהניחו לו אחרים כשם שאסור לו לבשל ולאפות
כל אחר מהם לו נאסר ואסור לאחר שהניח לעצמו לבשל
חבית בשותפות וכו' עד שיקנה לו שנתנה זה אותה שלו

מי

שהריקנהו ואם רצה יתנו אחר כך לזה שלא הניח במתנה:

19 שלא הניח עירובי תבשילין ובשל ואפה לאכול בו ביום והותיר או
שזימן אורחים ולא באו הרי זה אוכל המותר ואם הערים הרי
זה אסור לאכול עבד ואפה ובשל לשבת אין אוסרין עליו ולמה
החמירו ואסרו על המערים ולא אסרו על המזיד שאם תתיר
למערים נמצאו הכל מערימין וישתקע שם עירובי תבשילין
אבל המזיד אינו מצוי ואם עבר היום לא יעבור פעם אחרת:

שני ימים טובים שחלו בחמישי וערב שבת עושה
עירובי תבשילין מיום רביעי שהוא ערב יום טוב שכח ולא
ויש ר הניח מניחו בראשון ומתנה שאם לא הניח עירובי תבשילין ביום
חמישי ואומר אם היום יום טוב ולמחר חול למחר אבשל
ואופה לשבת ואיני צריך כלום ואם היום חול ולמחר יום טוב
בעירוב זה יותר לי לאפות ולבשל למחר מיום טוב לשבת:

כיוצא בו היו לפניו שתי כלכלות שלטבל ביום ראשון אומ'
אם היום חול תהיה זו תרומה על זו ואם היום קודש אין בדברי
כלום וקורא עליה שם ומניחה ולמחר בשני חוזר ואומ' אם היום
קודש אין בדברי כלום ואם היום חול תהיה זו תרומה על זו
וקורא עליה ומניחה כדרך שקרא עליה בראשון ומניח את זו
שקרא עליה שם תרומה ואוכל את השניה: במ"ד ב... שבראש
בשני ימים טובים של גליות אבל בשני ימים טובים של
השנה אם שכח ולא הניח ביום הראשון שוב אינו מניח אלא
סומך על אחרים אם ערבו עליו או מקנה לו ...ש.ערב יהיה

אסור לאפות ולבשל וכן אם שכח ולא הפריש תרומה מיום רביעי
שלו אינו מפריש עד מוצאי שבת: על הדברים האלו
שאמרנו היו בזמן שהיו בית דין שבארץ ישראל מקדשין על
הראייה והיו בני הגלות עושין שני ימים כדי להסתלק מן הספק
לפי שלא היו יודעין יום שקדשו בו בני ארץ ישראל אבל היום
שבני ארץ ישראל סומכין על החשבון ומקדשין עליו אין יום טוב
שני להסתלק מן הספק אלא מנהג בלבד ולפיכך אני אומר שאין
מערב אדם: מתנה בזמן הזה לא עירובי תבשילין ולא עירובי
חצרות ולא שתופי מבואות ואין מעשר הטבל על תנאי על
הכל מערב יום טוב בלבד: כשם שמצוה לכבד שבת
ולענגה כך כל ימים טובים שנאמר לקדוש יי מכובד וכל ימים
טובים נאמר בהן מקראי קדש וכבר ביארנו הכבוד והעונג
בהלכות שבת וכן ראוי לאדם שלא יסעוד בערבי ימים טובים
מן המנחה ולמעלה כבערב שבת שהרי זה בכלל הכבוד וכל
המבזה את המועדות כאילו נטפל לעבודה זרה: שבעת
ימי הפסח עם שאר ימים טובים כולן אסורין בהספד ובתענית
וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו וביתו
וכל הנלוים עליו שנאמר ושמחת בחגך וכו' אף על פי שהשמחה
האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מבארין בהלכות
חגיגה יש בכלל אותה שמחה לשמוח הוא ובניו ובני ביתו כל
אחד ואחד כראוי לו כיצד הקטנים נותן להם קליות ואגוזין

ומגדנות והנשים קונה להם בגדים ותכשיט כפי ממונו והאנשים
אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא
20 ביין וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם
שאר העניים האמללין אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל
ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש
אין זו אלא שמחת כריסו ועל אלו נאמר זבחיהם כלחם אונים
להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם ושמחה כזו קלון היא
להם שנא' וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם: אע"פ שאכילה
ושתיה במועדות בכלל מצות עשה לא יהיה אוכל ושותה
כל היום אלא כך היא הדת בבקר משכימין כל העם לבתי
כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללין וקורין בתורה בענין היום
וחוזרין לבתיהם ואוכלין והולכין לבית המדרש קורין ושונין עד מ
חצי היום מתפללין תפלת המנחה וחוזרין לבתיהן לאכול ולשתות
שאר היום עם הלילה: כשאדם אוכל ושותה ושמח
ברגל לא ימשך ביין ובשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף
בזה ירבה במצוה שהשכרות והשחוק הרבה וקלות ראש אינה
אלא הוללות וסכלות ולא נצטוינו על הוללות וסכלות אלא על
השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל שנא' תחת אשר לא עבדת
את יי' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל הא למדת שהעבודה
בשמחה ואי אפשר לעבוד את יי' לא מתוך שחוק ולא מתוך
שכרות: חייבין בית דין להעמיד שוטרים ברגלים

משטטין ומחפשין בגנות ובפרדסים ועל הנהרות כדי שלא יתקבצו
לאכול ולשתות שם אנשים ונשים ויבואו לידי עבירה וכן יזהירו
על דבר זה לכל העם כדי שלא יתערבו בבתים לשמחה ולא
ימשכו ביין שמא יבואו לידי עבירה: ימים שבין ראשון
לפסח וראשון ושמיני שלחג הסוכות הן בגולה ארבעה בתוך
הפסח וחמשה בתוך החג הן הנקראין חולו של מועד ואע״פ שהן
חייבין בשמחה ואסורין בהספד ובתענית מותר לספוד בהן
תלמיד חכמים בפניו אבל אחר שיקבר אסור לספדו בהן ואין
צריך לומר בראשי חדשים וחנוכה ופורים שסופדין בהן תלמיד
חכמים בפניו אע״פ שימים אלו אסורין בהספד ותענית אבל
לאחר קבורה אסור לספוד בהן: אין מניחין מיטת המת
ברחוב במועד שלא להרגיל את ההספד אלא מביאו לקברו ואין
מתאבלין במועד וכן אין קורעין ולא מברין ולא חולצין הכתף
במועד על המת אלא קרובין שהן חייבין להתאבל עליו ואם היה
חכם או אדם כשר או שהיה עומד בשעת יציאת נשמה הרי
זה קורע עליו במועד אע״פ שאינו קרובו ואין קורעין ביום טוב
כלל ואפילו קרובו שלמת נשים במועד לפני המת ומענות אבל
לא מטפחות ולא מקוננות נקבר המת אינן מענות בראשי חדשים
וחנוכה ופורים לפני המת מענות ומטפחות אבל לא מקוננות אי
זה הוא ענוי שכולן עונות כאחת קינה אחת אומרת וכולן עונות
אחרי
ואסור לאדם שיעורר על מתו קודם לרגל שלשים יום
שלא יבוא הרגל והוא עצב ולבו דואג מזכרון הצער לא יסיר

הדאגה מלבו ויבוא עתו לשמחה: פרק שביעי

חולו של מועד אע"פ שלא נאמר בו שבתון הואיל ונקרא
מלאכ.
מקרא קודש והרי הוא זמן חגיגה במקדש אסור בעשיית
כדי שלא יהיה כשאר ימי החול שאין בהן קדושה כלל והעושה
סופרין
בו מלאכה מכין אותו מכת מרדות מפני שאיסורו מדברי
בדברים
ולא כל מלאכה עבודה אסורה בו כיום טוב שסוף הענין
מלאכות
שאסרו בו כדי שלא יהיה כיום חול לכל דבר לפיכך יש
שאם
על מלאכה.
אסורות בו ויש מלאכות מותרת בו ואלו הן:
אותה.
לא יעשה אותה במועד יהיה שם הפסד הרבה עושין
השלחין
ובלבד שלא יהיה בו טורח הרבה כיצד משקין בית
יפסדו
במועד שאם לא ישקה בית השלחין והארץ הצמאה
כל האילנות שבה ובשהוא משקה אותה לא ידלה וישקה מן
הבריכה או ממי הגשמים מפני שהוא טורח גדול אבל משקה
הוא מן המעין בין שהיה בין שיצא בתחלה ממשיכו ומשקה בו
שלה.
וכן כל כיוצא בזה: הופך אדם את זיתיו במועד וטוחן
ודורך אותן וממלא החביות וטח אותן כדרך שהוא עושה בחול
שינוי
כל שיש בו הפסד אם לא נעשה עשהו כדרכו ואינו צריך
בצנעה.
וכן מכניס אדם פירותיו מפני הגנבים ובלבד שיכניסם
שהגיע
ושולה פשתנו מן המשרה בשביל שלא תאבד וכן כרם
ואסור לאדם.
זמנו לבצר במועד בוצרין אותו:
במועד
ויאחר מלאכות אלו וכיוצא בהן ויניחן כדי לעשותן
ועשה
מפני שהוא פנוי וכל המכוין מלאכתו והניחה למועד

אותה במועד ב"ד מאבדין אותה ומפקירין אותה לכל
ואם כוון מלאכתו ומת אין קונסין בנו אחריו ואין מאבדין את
ממונו ואין מונעין את הבן מלעשות אותה מלאכה במועד
שלא תכוין: מי שצריך לתפור לו בגד או לבנות לו מקום
במועד אם היה הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה הרי זה
עושה אותה כדרכו ואם היה אומן מהיר עושה אותה במועד
מעשה הדיוט כיצד בתפירה מכליב ובבנין מניח אבנים ואינו
טח בטיט עליהן ושף סיקי הקרקע ומשוה ביד וברגל כשן
שמשוין במחגלים וכן כל כיוצא בזה: מי שהיתה לו
תבואה מחוברת לקרקע ואין לו מה יאכל במועד אע"פ
שאין בה הפסד אין מטריחין אותו לקנות מה יאכל מן השוק
עד שיקצור אחר המועד אלא קוצר ומעמר ודש וזורה
ובורר וטוחן מה שהוא צריך ובלבד שלא ידוש בפרות שכל
דבר שאין בו הפסד צריך לשנות וכן כל כיוצא בזה:
כובשין שהוא יכול לאכול מהן במועד כובשן ושאינן ראויין
אלא לאחר המועד אסור לכבשן וצד אדם דגים כל שיכול במועד
לישר ומולחן כולן במועד שהריאפשר שימצא מהן ומטילן
אם ישחוט אותן בידו כעמים רבות עד שיתרבו:
שכר במועד לצורך המועד ושלא לצורך המועד אסור
אחד שכר תמרים ואחד שכר שעורים אע"פ שיש לו ישן
מערים ושותה מן החדש שאין הערמה זו ניכרת לרואה וכן
כל כיוצא בזה: כל מלאכות שהן לצורך המועד כשעושין

אותן אומנין עושין בצנעה כיצד הציידין והטוחנין והבוצרים
למכור בשוק הרי אלו עושין בצנעה לצורך המועד שלא לצורך
המועד אסור ואם עשה שלא לצורך המועד והותיר הרי זה
מותר: עושין כל צרכי הרבים במועד כיצד מתקנין את
קלקולי המים שברשות הרבים ומתקנין את הדרכים ואת ה
הרחובות וחופרין לרבים בורות שיחין ומערות וכורין להן
נהרות כדי שישתו ממימיהן וכונסין מים לבורות ומערות של רבים
ומתקנין את סדקיהן ומסירין הקוצין מן הדרכים ומודדין את
המקוות וכל מקוה שימצא חסר מרגילין לו מים ומשלימין
שיעורו: ויוצאין שלוחי בית דין להקביר את הכלאים ס
ופודין את השבויין ואת הערכין ואת החרמין ואת ההקדשות
ומשקין את השוטות ושורפין את הפרה ועורפין את העגלה
ורוצעין עבד עברי ומטהרין את המצורע ומציינין על
הקברות שמחו הגשמים ציונם כדי שיפרשו מהן כהנים שכל
אלו צרכי רבים הן: ודנין דיני ממונות ודיני נפשות ודיני מכות
נפשות במועד ולמי שלא קבל עליו משמתין אותו במועד
וכשם שדנין במועד כך כותבין מעשה בית דין וכל הדומה לו ואיגרות שב
ט"ד כותבין הדיינין איגרות שום ששמו לבעל חוב
ששמו בה למזון האשה והבנות ושטרי חליצה ומיאון וכל
הדומה להן מדברים שצריכין הדיינין לכתוב כדי שיזכרום כגון
טענות בעלי דין או דברים שקבלו עליהם כגון איש פלוני

שאמן עליו או איש פלוני ידון לו מי שיצרך ללוות במועד ולא האמינו
המלוה הרי זה כותב שטר חוב וכן כותבין גטי נשים וקידושי נשים
ושוברין ומתנות שכל אלו צרכי רבים הן: ואסור לכתוב
במועד אפילו ספרים תפלין ומזוזות ואין מגיהין אפילו אות אחת
בספר העזרה מפני שזו מלאכה שאינה לצורך המועד אבל
כותב אדם תפלין ומזוזה לעצמו וטווה תכלת לבגדו ואם אין לו
מה יאכל כותב ומוכר לאחרים כדי פרנסתו: ומותר לכתוב
איגרות שאלת שלום במועד וכותב אדם חשבונותיו ומחשב
יציאותיו במועד שעסקים אלו אין אדם נזהר בתקון ונמצאו כמעשה
הדיוט במלאכות: עושין כל צרכי המת במועד גוזזין שערו
ומכבסין כסותו ועושין לו ארון ואם לא היו להן נסרין מביאין קורות
ונוסרין מהן נסרין בצנעה בתוך הבית ואם היה אדם מפורסם
עושין אפילו בשוק אבל אין כורתין עץ מן היער לנסור ממנו
לוחות לארון ואין חוצבין אבנים לבנות בהן קבר: אין רואין
את הנגעים במועד שמא ימצא טמא ונמצא חגו נהפך לאבל
ואין נושאין נשים ולא מיבמין במועד כדי שלא תשתכח שמחת
החג בשמחת הנשואין אבל מחזיר הוא את גרושתו ומארסין
נשים במועד ובלבד שלא יעשה סעודת אירוסין ולא סעודת
נשואין כדי שלא יערב שמחה אחרת בשמחת החג:
אין מגלחין ולא מכבסין גזרה שמא ישהה אדם בלא
עצמו מתוך המועד ויבוא יום טוב הראשון והוא מנוול

לפיכך מי שאי אפשר לו לכבס או לגלח בערב יום טוב הריזה
מותר לכבס ולגלח: כיצד אבל שחל שביעי שלו להיות ביום
טוב או שחל להיות בערב יום טוב והריהוא שבת שאי אפשר
לגלח והבא ממדינת הים והוא שלא יצא להטייל אלא לסח״ר.
וכיוצא בה והיוצא מבית השביה ומבית האסורים ומי שהיה
מנודה ולא התירוהו אלא במועד ומי שנשבע שלא לגלח
ולא לכבס ולא נשאל לחכם והתיר נדרו אלא במועד הרי אלו
מגלחין במועד: וכל שהיה להן פנאי לגלח קודם הרגל ולא [illegible]
גלחו אסורין אבל הנזיר והמצורע שהגיע זמן תגלחתן בין במועד
בין קודם הרגל אע״פ שהיה להן פנאי מותרין לגלח במועד
שלא ישהו קרבנותיהן: וכל היוצא מטומאתו לטהרתו מותר
לגלח במועד וקטן שנולד בין במועד בין לפני המועד מותר
לגלח במועד ואנשי משמר ששלמה משמרתן במועד הרי
מותרין לגלח מפני שאנשי משמר אסורין לגלח בשבתן: [illegible]
מותר ליטול שפה בחולו שלמועד וליטול צפרנים ואפילו בכלי
ומעברת האשה השער מבית השחי ומבית הערוה בין ביד בין
בכלי ועושה כל תכשיטיה במועד כוחלת ופוקסת ומעברת
סרק על פניה וטופלת עצמה בסיד וכיוצא בו והוא שתוכל

שקפלו במועד: הזבין והזבות והנדות והיולדות וכל שעלו מטומאה
לטהרה במועד הרי אלו מותרין לכבס ומי שאין לו אלא חלוק אחד
הרי זה מכבסו ומטפחות הידים ומטפחות הספרים ומטפחות
הספג הרי אלו מותרין לכבס וכן כלי פשתן מותר לכבסן במועד
מפני שהן צריכין כיבוס תמיד אפילו נתכבסו ערב יום טוב:
אין עושין סחורה במועד בין למכור בין לקנות ואם
היה דבר האבוד שאינו מצוי תמיד לאחר המועד כגון
ספינות או שיירות שבאו או שהן מבקשין לצאת ומכרו
בזול או לקחו ביוקר הרי זה מותר למכור או לקנות ואין לוקחין
בתים ועבדים ובהמות אלא לצורך המועד:
מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד
כיצד אם היתה החנות פתוחה לרשות הרבים פותח אחת
ונועל אחת ובערב יום טוב אחרון של חג הסוכות מוציא
ומעטר את השוק בפירות בשביל כבוד יום טוב מוכרי
תבלין מוכרין כדרכן בפרהסיא: כל שאסור לעשותו
במועד אין אומר לגוי לעשותו. וכל שאסור לעשותו אם
אין לו מה יאכל הרי זה עושה כדי פרנסתו וכן
פחות מכדי פרנסתו ומותר לעשות לשכור לפועל שאינו
אין לו מה יאכל לעשות מלאכה שהיא אסורה במועד
כדי שיאכל

כדי שיטול שכרו להתפרנס בו וכן לוקחין ורדים
לצורך המועד מפני המוכר שאין לו מה יאכל:
שוכרין השכיר על המלאכה במועד לעשותה לאחר
המועד ובלבד שלא ישקול ולא ימדוד ולא ימנה: יד
שהוא עושה בחול וגוי שקבל קבלה מישראל אפילו
היה חוץ לתחום אין מניחו לעשות במועד שהכל יודעין הגוי
שהמלאכה זו לישראל ויחשדו אותו שמא שכר את
לעשות לו במועד שאין הכל יודעין הפרש שיש בין השכיר
ובין הקבלן ולפיכך אסור:

פרק שמיני

המושכין מן האגמים מותר להשקות מהן בית השלחין
והוא שלא פסקו וכן הבריכות שאמת המים עוברת בינה
מותר להשקות מהן וכן בריכה שנוטפה מבית השלחין ועדיין
היא נוטפת מותר להשקות ממנה בית השלחין: השלחין
הערוגה שהיא נמוכה ושדה גבוה לה ידלה ממקום ומותר
נמוך להשקות מקום גבוה מפני שהוא טורח יתר במשכה
לדלות מים להשקות הירקות כדי לאכלן במועד ואם
ליפותן אסור: אין עושין עוגיות בעיקרי הגפנים כדי
שימלאו מים ואם היו עשויות ונתקלקלו הרי זה מתקנם במועד
במועד וכן אמת המים שנתקלקלה מתקנין אותה.

כיצד היתה עמוקה טפח חופר בה עד ששה היתה טפחים
מעמיקה עד שבעה ומושכין את המים מאילן לאילן ובלבד
שלא ישקו את כל השדה ואם היתה מטונפת מותר להשקות
את כלה ומרבצין את השדה במועד שכל הדברים האלו אין
בהם טורח יתר: זרעין שלא שתו מלפני המועד מפני
שהן צריכין מים רבים ויבוא לידי טורח יתר לא ישקם
במועד ומותר להסב את הנהר ממקום למקום ולפתוח הנהר
בנחרים: בורות שיחין ומערות של יחיד אם היה צריך
להן חוטטין אותן ושפין את סדקיהן אבל אין חופרין אותן
לכתחלה וכונסין להן מים אע״פ שאינו צריך להן ושונין
בריכה במועד: עכברים שהן מפסידין את האילנות צדין
אותן במועד בשדה האילן על דרכו כיצד חופר ותולה
המצודה ואם היתה שדה לבן סמוכה לשדה אילן צדין אותן
בשדה הלבן בשינוי כדי שלא יכנסו לשדה האילן ויחריבוה וכיצד
צד בשינוי נועץ שפודו בארץ ומכה בקרדום ואחר כך ינתקנו
ונמצא מקומו גומא: כותל גנה שנפל בונהו מעשה הדיוט
או גודר אותו בקנים ובמא וכיוצא בהן וכן אם עשה מעקה
לגג בונה אותה מעשה הדיוט אבל כותל חצר שנפל

כדרכו ואם היה נוטה סותרו מפני הסכנה ובונהו כדרכו:

בונה אדם איצטבה לישב או לישן עליה הציר והצינור
והקורה והמנעול והמפתח שנשברו מתקנן במועד כדרכו
יען שאינו כן שלמן שזה הפסד גדול הוא שאם יניח
הפתח פתוח והדלתות שבורות נמצא מאבד כל שיש
בבית. וכבר ביארנו שכל שיש בו הפסד אינו צריך שינוי:

אין חופרין קבר להיות מוכן למת. שימות. ואין בגוף אותו
אבל אם היה עשוי הדיוט מתקנו במועד כיצד מוסיף
במדתו או מקצר במדתו כדי שיהיה נכון לעת שיקבר
בו אין מפנין את המת ואת העצמות מקבר לקבר
לא ממכובד לבזוי ולא מבזוי למכובד ואסור לעשות כן
לעולם בשאר הימים אלא אם כן היה בתוך שלו מפנהו
בשאר הימים אפילו ממכובד לבזוי: אין מתליעין את
האילנות ולא מזהמין את הנטיעות ולא מגזמין אבל
סכין את האילנות ואת הפירות שבהן בשמן ועוקרין
את הפשתה מפני שהיא ראויה לחכוף בה במועד
וקוצרין את הכשות מפני שהיא ראויה להטיל לשכר:
במועד וכן כל כיוצא בזה: אין מכנסין את הצאן שדה
לדיר כדי שיזבלו את הקרקע שהרי הוא מדייר
במועד ואם באו מאליהן מותר ואין מסייע אותן

משכרין שומר לה לנער את עמונה היה שכיר שבת שומר

חודש שכיר שנה שכיר שבוע מס״ע אותן ושוכרין

לנער הצאן ממקום למקום כדי שיזבלו כל השדה חצר

הזבל שבחצר מסלקין אותו לצדדין ואם נעשת

כרפת בקר מוציאין אותו לאשפה: המשוה פני

הקרקע אם נתכוון לתקן מקום שיעמיד בו כרי אסור

או שידוש בו מותר ואם נתכוון לעשות הארץ שלתבואה

וכן המלקט עצים מתוך שדהו אם לערוך העצים

מותר ואם לתקן הקרקע אסור וכן הפותק מים להשקות

לשדהו אם נתכוון שיכנסו הדגים מותר ואם נתכוון

הארץ אסור וכן הקוצץ חריות מן הדקל אם

להאכיל לבהמה מותר ואם נתכוון לעבודת האילן אסור

וממעשהו יוכר לאיזה דבר הוא מתכוין: תנור

וכירים שאפשר שיבשו [illegible] ויאפה בהן במועד עושין

אותן ואם לאו אין עושין אותן וכן [illegible] טוען

על חרש שלתנור ושל הכירה הטפילה שלא [illegible] ומסדרין

את המצות ועקרין את הרחים וכותחין להן ומעמידין

אותן ובונין אמת שלרחים: זופתין את החבית כוס

שלא יפסד היין וזופתין את הצלוחית מפני שאין

בוערת ועוהמן כה החבית שנשבר [illegible] צירים
את הקציעות בקש שלא יאבדו ומרכבין את הצמרים
מפני שהוא מעשה הדיוט אבל אין עושין קשרי בית הידים יז
מפני שהוא מעשה אומן וכן כל כיוצא בזה: קוריין
צפרני חמור שלעמים ונותן אבוס לבהמה וסוס שרוכב
עליו מותר ליטול צפרניו ולסרק ... לבות ואין רפואה מרציען
בהמה במועד אבל מקיזין לה דם ואין מונעין ממנה.
וכל מאכלות ומשקין שאינן מאכל בריאין אלא לרפואה
מותר לאדם לאכלן ולשתותן במועד: אין מפנין מחצר
לחצר במועד לא מכוערה לנאה ולא מנאה למכוערה.
לכעורה אבל מפנה הוא מבית לבית באותה חצר כרים
ומביאין כלים שהן לצורך המועד מבית האומן כגון
וכסתות וכוסות ועששיות אבל כלים שאינן צריכין כגון
מחרשה מן הלטש או עמר מבית הצבע אין מוציאין
ואם אין לאומן מה יאכל נותן לו שכרו ומניחן אצלו ואם
אינו מאמינו מניחן בבית הסמוך לו ואם חשש להן שמא
יגנבו מפנן לחצר אחרת אבל לא יביאן לביתו: אסור
ל לעשות מלאכה בערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה כמו
ערבי שבתות וכל העושה מלאכה בהן אינו רואה סימן
ברכה וגוערין בו ומבטלין אותו בעל כרחו אבל אין מנדין

אותו מכת מרדות ואין צ״ל שאין מנדין אותו חוץ
מערבי הפסח אחר חצות. והעושה בו מלאכה אחר חצות
מנדין אותו ואין צריך לומר שמכין אותו מכת מרדות אם לא
נדוהו לפי שיום י״ד עשו׳ חכמ׳ אותו כשאר ערבי ימים
טובים מפני שיש בו חגיגה ושחיטת קרבן: לפיכך יום
ארבעה עשר אף בעשיית מלאכה מדברי סופרים
כמו חולו של מועד והוא קל מחולו של מועד ואינו אסור
אלא מחצי היום ולמעלה שהוא זמן השחיטה אבל מהנץ
החמה עד חצי היום תלוי במנהג מקום שנהגו לעשות עושין
מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין. ואפילו במקום שנהגו לעשות
לא יתחיל בתחלה לעשות מלאכה בארבעה עשר אע״פ שהוא
יכול לגמרה קודם חצות אלא שלש אומניות בלבד הן
שמתחילין במקום שנהגו לעשות ועושין עד חצות ואלו
הן החייטים והספרים והכובסים אבל שאר אומניות אם
התחיל בה קודם ארבעה עשר הוא שגומר עד חצות
שאין העם צריכין לשאר אומניות ערך הרבה: ההולך
ממקום שעושין למקום שאין עושין לא יעשה בישוב מפני
המחלוקת אבל עושה הוא במדבר וההולך ממקום שאין
עושין למקום שעושין לא יעשה נותנין עליו חומרי המקום
שיצא משם וחומרי מקום שהלך שם ואע״פ כן לא יראה
בפניהן שהוא בטל מפני האיסור לעולם אל ישנה אדם

המחלוקות וכן מי שדעתו לחזור למקומו נוהג כאנשי
בין להקל בין להחמיר והוא שלא יתראה בפני אנשי מקום
שהוא בו מפני המחלוקת: מולכין ומביאין כ״א מבית המועד
האומן בארבעה עשר אחר חצות אע״פ שאינו צורך ול
וגורפין זבל מתחת רגלי בהמה ומוציאין אותו לאשפה
ומושיבין שובכין לתרנגולת שישבו שלשת ימים
או יותר על הבצים ומתה מושיבין אחרת תחתיה בארבעה
עשר כדי שלא יפסדו הבצים ובמועד אין מושיבין אבל אם
ברחה במועד מעל הבצים מחזירין אותה למקומה:

ברי״ך רחמנא דסייע״ן

הלכות חמץ ומצה

יש בכללן שמונה מצות שלש מצות עשה וחמש מצות לא
תעשה וזה הוא פרטן: א׳ שלא לאכול חמץ כל יום ארבעה
עשר מחצות היום ולמעלה: ב׳ להשבית שאור מארבעה
עשר: ג׳ שלא לאכול חמץ כל שבעה: ד׳ שלא לאכול
תערובת חמץ כל שבעה: ה׳ שלא יראה חמץ כל שבעה:
ו׳ שלא ימצא חמץ כל שבעה: ז׳ לאכול מצה בליל
הפסח: ח׳ לספר ביציאת מצרים באותו הלילה: וביאור מצות
אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

כל האוכל כזית
חמץ בפסח מתחלת ליל חמשה עשר עד סוף אחד ועשרים

שגגתו במזיד חייב כרת שנא' כי כל אוכל חמץ ונכרתה בשוגג חייב
קרבן חטאת קבועה אחד האוכל ואחד המחה ושותה: היתר
החמץ בפסח אסור בהנאה שנא' ולא יאכל חמץ לא יהיה בו
אכילה והמניח חמץ ברשותו בפסח אע"פ שלא אכלו עובר
בשני לאוין שנא' לא יראה לך שאור בכל גבולך ונא' שאור לא
ימצא בבתיכם ואסור החמץ ואסור השאור שבו מחמיצין
אחד הוא: אינו לוקה משום לא יראה ולא ימצא אלא
אם כן קנה החמץ בפסח או חימצו כדי שיעשה מעשה אבל
אם היה לו חמץ קודם הפסח ובא הפסח ולא ביערו אלא הניחו
ברשותו אע"פ שעבר על שני לאוין אינו לוקה מן התורה מפני
שלא עשה מעשה ומכין אותו מכת מרדות: חמץ שעבר
עליו הפסח אסור בהנאה לעולם ודבר זה קנס מדברי סופרין
מפני שעבר על בל יראה ובל ימצא אסרוהו ואפילו הניחו בין
בשגגה או באונס כדי שלא יניח אדם חמץ ברשותו בפסח שנתערב
במינו בין שלא במינו הריזה אסור בכל שהוא וחמץ
שעבר עליו הפסח אע"פ שהוא אסור בהנאה אם נתערב שלא
בין במינו בין שלא במינו הריזה מותר לאכלו אחר הפסח באכילה
קנסו ואסרו לא בחמץ עצמו אבל התערובת מותרת בעצמו
לאחר הפסח: אין חייבין כרת לא על אכילת המדי וכל
שלחמץ אבל עירוב חמץ כגון כותח הבבלי ושכר בפסח
ודומה להם מדברים שהחמץ מעורב בהן אם אכלן
לוקה ואינו

[illegible]
בשאכל כזית חמץ בתוך התערובת בכדי אכילת שלש ביצים
הוא לוקה מן התורה אבל אם אין בתערובת כזית בכדי
אכילת שלש ביצים אע"פ שאסור לו לאכול אם אכל אינו
לוקה אלא מכת מרדות   האוכל מן החמץ בפסח כל
שהוא הרי זה אסור מן התורה שנא' לא יאכל ואעפ"כ אינו
חייב כרת או קרבן אלא על כשיעור שהוא כזית והאוכל
פחות מכזית במזיד מכין אותו מכת מרדות   אסור
לאכול חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה שהוא
מתחלת שעה שביעית ביום וכל האוכל בזמן זה לוקה מן
התורה שנא' לא תאכל עליו חמץ כלומר על קרבן הפסח כך
למדו מפי השמועה בפירוש דבר זה לא תאכל חמץ משעה
שראויה לשחיטת הפסח שהוא בין הערבים והוא חצי היום:
ואסרו חכמים לאכול חמץ מתחלת שעה ששית כדי
שלא יגע באיסורי תורה ומתחלת שעה ששית יהיה חמץ
אסור באכילה ובהנאה ושעה ששית מדברי סופרים ושאר
היום משביעית ולמעלה מן התורה: שעה חמישית
אין אוכלין בה חמץ גזרה משום יום המעונן שמא יטעה
בין חמישית וששית ואינו אסור בהנאה בשעה חמישית
לפיכך תולין בה תרומה טמאה ולחם תודה וכיוצא בהן
מחמץ שהוא קודש לא אוכלין ולא שורפין עד שתגיע שעה

ששית שורפין הכל: הא למדת שמותר לאכול חמץ
ביום ארבעה עשר עד סוף שעה רביעית ואין אוכלין בשעה
חמישית אלא נהנין בו והאוכל בשעה ששית מכין אותו מכת
מרדות והאוכל מתחלת שעה שביעית לוקה: פרק שני

מצות עשה מן התורה להשבית החמץ קודם זמן
אסורו אכילתו שנא' ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם וראיה
מפי השמועה למדו שהראשון זה הוא יום ארבעה עשר [illegible]
לדבר זה מה שכתוב בתורה לא תשחט על חמץ דם זבחי ארבעה
לא תשחט הפסח והחמץ קיים ושחיטת הפסח הוא יום
עשר אחר חצות: ומה היא השבתה זו האמורה בתורה בלבו
הוא שיבטל החמץ מלבו ויחשוב אותו כעפר ויחשב
שאין ברשותו חמץ כלל ושכל חמץ שברשותו הרי הוא
כעפר וכדבר שאין צורך בו כלל ומדברי סופרים לחפש
אחר החמץ במחבואות ובחורים לבדוק ולהוציא מכל
גבולו וכן מדברי סופרים שבודקין ומשביתין החמץ בלילה
בתחלת ליל ארבעה עשר באור הנר מפני שבלילה כל
העם מצויין בבתיהן ואור הנר יפה לבדיקה ואין קובעין מדרש
בסוף יום שלשה עשר וכן החכם לא יתחיל לקרות בעתו
שמא ימשך וימנע מבדיקה בתחלת זמנה: אין בודקין
לא לאור הלבנה ולא לאור החמה ולא לאור האבוקה אלא
לאור הנר כמו רב אמר בחורים ובאחבואות אבל אכסדרה
ואכסדרה רב אם בדקה לאור החמה דיו והלכה החצר אינו צריך

בדיקה מפני שהעופות מצויין שם והן אוכלין כל חמץ שיש
שם: חור שבאמצע הבית שבין אדם לחבירו זה בודק עד 29
מקום שידו מגעת וזה בודק עד מקום שידו מגעת והשאר
מבטל לו בלבו וכל מקום שאין מכניסין לו חמץ אינו צריך
בדיקה: חורי הבית התחתונים והעליונים וגג היציע ורפת
בקר ולולין ומתבן ואוצרות יין ואוצרות שמן שאינו מסתפק
מהן ובית דגין גדולים אין צריכין בדיקה אלא אם כן הכניס בהן ובית
חמץ אבל אוצרות שכר ואוצרות יין שמסתפק ממנו בבית
המלח ובית השעוה ובית דגין קטנים ובית המורייס וחורי בין
האמצעיין ונמצא באלו צריכין בדיקה שספקן שמכניס
חמץ ואם ידע בודאי שלא הכניס שם חמץ אינו צריך
בדיקה וכשבודק המרתף בודק מתוך שתי שורות החיצונות
שהן העליונה ושלמטה ממנה: אין חוששין שמא גררה
חולדה חמץ למקום שאין מכניסין בו חמץ שאם נחוש מבית
לבית נחוש מעיר לעיר ואין לדבר סוף בדק כל ארבעה בשר
והניח עשר חלות ומצא תשע הריבה חושש וצריך לבדוק פעם
שנייה שהרי גררה חולדה או עכבר בודאי: וכן אם ראה
עכבר שנכנס לבית וחמץ בפיו אחר בדיקה צריך לבדוק
פעם שנייה אבל שנמצא פירורין באמצע הבית אין אומרין
עכבר אכל הכל במקום זה והרי הפירורין ל"א חוששין שמא

[illegible] ובחלון ואילו הפירורין שפיזר [illegible] ערוך הפת

ואם לא מצא כלום הרי זה בודק כל הבית ואם מצא אותה

שנטלה העכבר ונכנס אינו צריך בדיקה: ראה תינוק

שנכנס לבית וככר בידו ונכנס אחריו ומצא פירורין אינו צריך

בדיקה שחזקתו שאכלה ואילו הפירורין שנפלו ממנו בשעת

אכילה שדרך התינוק לפרר בעת אכילתו ואין דרך עכבר

לפרר ואם לא מצא פירורין כלל צריך בדיקה: הניח

צבורין של מצה ואחד של חמץ ובא עכבר ונטל ולא ידענו

אם חמץ אם מצה נטל ונכנס לבית בדוק צריך לבדוק שכל

ח קבוע כמחצה על מחצה: שני צבורין אחד חמץ ובאו

ואחד מצה ושני בתים אחד בדוק ואחד שאינו בדוק

שני עכברים זה נטל חמץ וזה נטל מצה ואין ידוע לאיזה

בית נכנס זה שנטל החמץ וכן שני בתים בדוקין וצבור אחד

חמץ ובא עכבר ונטל ואין ידוע לאיזה בית נכנס או שידוע

שנכנס לאחד מהן ונכנס אחריו ובדק ולא מצא כלום או שבדק

ומצא ככר בכל אלו אינו צריך לבדוק פעם שנייה שאין כאן

קבוע: הניח החמץ בזוית זו ומצאו בזוית אחרת או

שהניח תשע חלות ומצא עשר או שהיו תשעה צבורין

מצה ואחד חמץ ופירש ככר מהן ואין ידוע אם חמץ אם

מצה ובא עכבר ונטל הככר שפירש ונכנס לבית בדוק או

שבא עכבר ונטל חמץ וספק נכנס לבית זה או לא נכנס

בכל אם צריך לבדוק [illegible] שנכנס עכבר [illegible]

עכבר משם וככר בפיו אומרין ה״ה הראשון שנכנס הוא. וזה
האחרון שיצא ואינו צריך לבדוק הי׳ה הראשון שחור משם
שיצא לבן צריך לבדוק נכנס עכבר וככר בפיו ויצאת צריך
חולדה וככר בפיה צריך יצאת עכבר וככר בפיה אינו
לבדוק שזה הככר הוא שהיה בפי העכבר נחש שנכנס לחור בשמי
ופת בפיו אינו חייב להביא חבר להוציאו: כזית חמץ משמי
קורה מחייבין אותו להביא סולם להורידו שבעמי״ם יכול
קורה היה חמץ בבור אין מחייבין אותו להעלותו אלא
מבטלו בלבו ודיו: כיכר שאור שייחדה לישיבה אם טח
פניה בטיט הרי זו בטילה ומותר לקיימה בפסח שבסדקי בריצה
אם יש כזית במקום אחד חייב לבער ואם לאו אם היה בשוי
לחזק בו שברי העריבה או לסתום בו נקב בטל במיעוטו ואם
לאו חייב לבער היו שני חצאי זתים בשני מקומות וחוט שלבצק
ביניהן רואין כל שאלו ינטל החוט ניטלין עמו חייב לבער ואם
לאו אינו חייב לבער: במה דברים אמורים בעריבה אבל בבית
אפי׳ שאם ינטל החוט אין ניטלין עמו חייב לבער מפני שפעמים
מקבץ אותן היה חצי זית בבית וחצי זית בעלייה חצי זית
בבית וחצי זית באכסדרה חצי זית בבית וחצי זית בבית
שלפנים ממנו הואיל ואלו החצאי זיתים רצופין בפתחן או

בקורות או בקרקעות אינו חייב לבער ומבטל בלבו
ודיו: המשכיר בית לחבירו בארבעה עשר הרי זו
בחזקת בדוק ואינו צריך לשאול ואם הוחזק זה המשכיר
שלא בדק ואמר לאשה או קטן או בדקנוהו הרי אלו נאמנין
שהכל נאמנין על ביעור חמץ והכל כשרין לבדיקה ואפי'
נשים ועבדים וקטנים והוא שיהיה קטן שיש בו דעת
לבדוק: המשכיר בית לחבירו אם עד שלא מסר
המפתח חל ארבעה עשר על המשכיר לבדוק ואם משמסר
לו המפתח חל ארבעה עשר על השוכר לבדוק המשכיר
בית בחזקת שהוא בדוק ונמצא שאינו בדוק על השוכר
לבדוק ואינו מקח טעות ואפילו במקום שבודקין בשכר
שהרי מצוה הוא עושה: המפרש בים והיוצא
בשיירה תוך שלשים יום זקוק לבדוק קודם שלשים יום
אם דעתו לחזור קודם הפסח צריך לבדוק ואחר כך יצא
שמא יחזור ערב הפסח בין השמשות ולא יהיה לו פנאי
לבער ואם אין דעתו לחזור אינו צריך לבדוק וכן העושה
ביתו אוצר תוך שלשים יום זקוק לבדוק ואחר כך כונס
אוצרו לתוכו קודם שלשים יום אם דעתו לפנותו
קודם הפסח צריך לבדוק ואחר כך עושהו אוצר ואם אין
דעתו לפנותו קודם הפסח אינו צריך לבדוק:

פרק שלישי כשבודק אדם ומחפש בליל
ארבעה עשר מוציא את החמץ מן החורים ומן המחבואות

...ומניחו במקום אחד עד תחלת שעה

31 ששית ביום מבערו ואם רצה לבערו בליל ארבעה עשר

מבער: החמץ שמניח בליל ארבעה עשר צרי' שיאכל

ממנו לאחר עד ארבע שעות אינו מניחו מפוזר ומפורד

בכל מקום לא מצניעו בכלי או בחזית ידועה ונזהר בו שאם

לא נזהר בו ומצאו חסר צריך לחפש אחריו ולבדוק פעם

אחרת שמא גררוהו העכברים: חל ארבעה עשר

להיות בשבת בודקין את החמץ בליל ערב שבת שהוא

שלשה עשר ומניח מן החמץ כדי לאכול ממנו עד ארבע

שעות ביום השבת ומניחו במקום מוצנע והשאר מבערו

מלפני השבת ואם נשאר מן החמץ ביום השבת אחר ארבע

שעות מבטלו וכופה עליו כלי עד מוצאי יום טוב הראשון

ומבערו: היו ככרות רבות של תרומה וחל שורפן

ערב שבת לא יערב טהורה עם הטמאה וישרוף לא

טהורה לעצמה וטמאה לעצמה ותלויה לעצמה ומניח מן

הטהורה כדי לאכול עד ארבע שעות ביום השבת בלבד:

מי ששכח או הזיד ולא בדק בליל ארבעה עשר

בשחר בודק בארבעה עשר בשחרית לא בדק בשעת הביעור

בודק לא בדק בשעת הבער בודק בתוך החג עבר הרגל ולא

בשעה בדק בודק אחר הרגל כדי שיבער מה שימצא מחמץ

שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה: כשבודק החמץ

בלילי ארבעה עשר או ביום ארבעה עשר או בתוך המועד
מברך קודם שיתחיל לבדוק ברוך וכו' והיא מן הענין אשר
קדשנו במצותיו וצונו על ביעור חמץ ובודק ומחפש בכל
המקומות שמכניסין להן חמץ כמו שבי' ואם בדק לאחר הרגל
אינו מברך: ושגומר לבדוק אם בדק בליל ארבעה עשר
או ביום ארבעה עשר קודם שש שעות צריך לבטל כל חמץ
שנשאר ברשותו ויאמר כל חמץ שיש ברשותי שלא ראיתיו
ולא ידעתיו הרי זה הוא בטל והרי הוא כעפר אבל אם בדק
מתחלת שעה ששית ולמעלה אינו צריך לבטל שהרי אינו ברשותו
שכבר בטל ואסר בהנאה: לפיכך אם לא בטל קודם שש
ומשש שעות ולמעלה מצא חמץ שהיה דעתו עליו והיה בלבו
ושכחו בשעת הביעור ולא ביערו הרי זה עבר על לא יראה
ולא ימצא שהרי לא ביער ולא ביטל ואין הביטול עתה מועיל
לו כלום לפי שאינו ברשותו והכתוב עשהו כאלו הוא ברשותו
לחייבו משום לא יראה ולא ימצא וחייב לבערו בכל עת
שימצאנו אינו צריך לכפות עליו שהכל פורשין ממנו:
מי שיצא מביתו קודם שעת הביעור לעשות מצוה
או לאכול בסעודה שלמצוה כגון סעודת אירוסין ונשואין
ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבער
ויחזור למצותו יחזור ואם לאו יבטל בלבו ויצא להציל מיד
הגוים מיד הנהר מיד הדליקה מיד המפולת יבטל בלבו
ודיין יצא לצורך עצמו ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו יחזור

הגה ואם מצאו ביום טוב כופה עליו כלי עד לערב ואם מצאו ...

...שעה הוא חוזר עד כביצה. היה פחות מכביצה

מבטלו בלבו ודיו: מי שהניח עיסה מגולגלת בתוך

ביתו ויצא ונזכר אחר שיצא והוא יושב לפני רבו והיה ירא

שמא תחמיץ קודם שיבוא הריזה מבטלה בלבו קודם שתחמיץ

אבל אם החמיצה אין הביטול מועיל כלום אלא כבר עבר

על לא יראה ולא ימצא וחייב לבער מיד כשיחזור לביתו:

כיצד ביעור חמץ שורפו או מפרר וזורה לרוח או

מטילו לים ואם היה החמץ קשה ואין הים מפרכו במהרה הרי

זה מפרכו ואחר כך זורקו לים וחמץ שנפלה עליו מפולת ונמצא

עליו עפר שלשה טפחים או יתר הרי הוא כמבוער וצריך לבטל

בלבו אם עדיין לא הגיע שעה ששית: נתנו לנכרי קודם

שעה ששית אינו צריך לבער ואם שרפו קודם שעה ששית

הריזה מותר ליהנות בפחמין שלו בתוך הפסח אבל אם שרפו

משעה ששית ולמעלה הואיל והוא אסור בהנאה הריזה אפר

לא יסיקנו תנור וכירים ולא יאפה בו ולא יבשל בו ואם אפה

או בשל אותה הפת ואותו התבשיל אסור בהנאה הואיל

ושרפו אחר שנאסר בהנאה: פרק רביעי כתוב

בתורה לא יראה לך חמץ יכול אם טמן אותו או הפקיד אותו

ביד גוים לא יהיה עובר ת"ל לך שאור לא ימצא בבתיכם אפי'

הטמינו או הפקידו יכול לא יהא עובר אלא אם כן היה

החמץ בביתו אבל אם היה רחוק מביתו בשדה או בעיר

אחרת לא יהא עובר הא למ׳ בבל גבולך בבל רשותך
יהיה חייב לבער מרשותו חמץ של גוי או שהקדש הא לומ׳ לא
יראה לך שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים
ושל גבוה: הא למדת שחמץ של ישראל אם הניחו ברשותו
אפי׳ טמון ואפי׳ בעיר אחרת ואפי׳ מופקד ביד גוים הרי זה עובר
משום בל יראה ובל ימצא וחמץ שהקדש או של גוי שהיה
אצל ישראל אפי׳ עמו בביתו הרי זה מותר מפני שאינו שלו
ואפי׳ היה של גר תושב שיד ישראל שולטת עליו אין צריך אותו
להוציא החמץ מרשותו בפסח אבל צריך לעשות מחיצה
גבוהה עשרה טפחים לפני חמצו של גוי שלא יבוא להסתפק
אבל של הקדש אין צריך מפני שהכל פורשין מן ההקדש
כדי שלא יבואו לידי מעילה: גוי שהפקיד חמצו אצל
ישראל אם קבל עליו ישראל אחריות ושאם אבד או נגנב
ישלם עליו דמיו הרי זה חייב לבערו הואיל וקבל עליו אחריות
נעשה כשלו ואם לא קבל עליו אחריות מותר לקיימו אצלו
ומותר לאכול ממנו אחר הפסח שברשות הגוי הוא: גוי
אלם שהפקיד חמצו אצל ישראל אם יודע הישראל
שאם אבד או נגנב מחייבו לשלמו וכופהו ואונסו לשלם
ואע״פ שלא קבל אחריות הרי זה חייב לבערו שהרי נחשב
כאלו הוא שלו מפני שמחייבו האנס באחריותו:
ישראל שהרהין חמצו אצל הגוי אם אמר לו אם לא הבאתי
לך מעות מיכאן ועד יום פלוני קנה חמץ זה מעכשיו
הרי זה ברשות הגוי ואותו החמץ מותר לאחר הפסח

וגוי שהיה זמן קבוע לו קודם הפסח ומשלא אמר לו קנה
מעכשיו עושה אותו חמץ כאלו הוא פקדון אצל הגוי ואסור
בהנאה לאחר הפסח. ישראל וגוי שהיו באין בספינה
והיה חמץ ביד ישראל והגיע שעה חמישית הרי זה מוכרו
לגוי או נותנו לו במתנה וחוזר ולוקחו ממנו אחר הפסח
ובלבד שיתננו לו מתנה גמורה: מותר לומר הוא ישראל לגוי
עד שאתה לוקח בארבע מאות בא וקח במאתים עד
שאתה לוקח מגוי בא וקח מישראל שמא אצטרך ואקח
ממך אחר הפסח אבל לא ימכור לו ולא יתן לו על תנאי
ואם עשה כן הרי זה עובר על בל יראה ובל ימצא:
תערובת חמץ עוברין עליה משום בל יראה ובל
ימצא כגון המורייס וכותח הבבלי ושכר המדי. עושין
אותן מן הקמח וכל כיוצא באלו מדברים המאכלים אבל
כלים שיש בו תערובת חמץ ואין ראוי לאכילה הרי זה
מותר לקיימו בפסח: כיצד עריבת העבדנין שנתן
לתוכו קמח ועורות אם נתנו שעה אחת קודם שעת
הביעור הרי זה מותר לקיימו ואם לא נתן השורות ועון הקמח
קודם שלשה ימים לשעת הביעור מותר שאר נבסד והבאש
תוך שלשה ימים חייב לבער: הקילור והרטייה והאספלנית

והתרייק שיש בו חמץ מותר לקיימו בפסח שהרי נפסדה
צורת החמץ הפת עצמה שעפשה ונפסלה מלאכול הכלב
והמלוגמא שנסרחה אין צריך לבער: בגדים שכבסו אותן
בחלב חטה וכן נירות שדבקו אותן בחמץ וכל כיוצא בהן מותר
לקיימן בפסח ואין בהם משום לא יראה ולא ימצא שאין החמץ
עומד: דבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל אדם
כלל כגון התרייק וכיוצא בו אע"פ שמותר לקיימו אסור לאכל
עד אחר הפסח ואע"פ שאין בו מן החמץ אלא כל שהוא
הרי זה אסור לאכלו: פרק חמישי אין אסור
חמץ בפסח אלא חמשת המינין של דגן בלבד והן שני מינין
חיטין שהן החטה והכוסמת ושלשה מיני השעורין ושבולת
שועל והשיפון אבל הקטניות כגון אורז ודוחן ופולין ועדשים
וכיוצא בהן אין בהן משום חמץ אלא אפי' לש קמח אורז
וכיוצא בו ברותחין וכסהו בבגדים עד שנתפח כמו בצק
שהחמיץ הרי זה מותר באכילה שאין זה חמץ אלא סרחון:
חמשת מיני דגן אלו אם לשן במי פירות בלבד בלא
שום מים לעולם אינן באין לידי חימוץ אלא אפילו הניחן כל
היום עד שנתפח כל הבצק הרי זה מותר באכילה שאין מי
פירות מחמיצין אלא מסריחין ומי פירות הן כגון היין והחלב
והדבש ושמן זית ומי תפוחין ומי רמונים וכל כיוצא בהן משאר
יינות ושמנים

ינות ושמנים ומשקין והוא. שלא יתערב בהן שום מים כלל
ואם נתערב בהן מים כל שהוא הרי אלו מחמיצין: אין
מבשלין חטים במים כגון ריפות ולא קמח כגון לביבות
ואם בשל הרי זה חמץ גמור והוא שיתבקעו בתבשיל אין
קולין את הבצק בשמן על המחבת אבל מבשלין את הפת
ואת הלחם הקלוי ואם הרתיח המים הרבה ואחר כך השליך
לתוכן הקמח הרי זה מותר מפני שהוא מתבשל מיד קודם
שיחמיץ וכבר נהגו בשנער ובספרד ובכל המערב לאסור
דבר זה גזרה שמא לא ירתיח המים יפה: בשל
הדגן או הקמח במי פירות וכן בצק שלשו במי פירות מותר אם
בשלו במי פירות או קלהו על המחבת בשמן הרי זה מותר
שמי פירות אין מחמיצין: כרמל שמהבהבין אותו באור
וטוחנין אותו אין מבשלין הקמח שלו במים שמא לא נקלה
באור יפה ונמצא מחמיץ כשמבשלין אותו וכן כשמוללין
[illegible]ידות החדשות אין מבשלין בהן אלא מצה אפויה שחזרו
[illegible]נו אותה אבל קמח קלוי אסור שמא לא קלוהו יפה
[illegible]וא לידי חימוץ: אין בוללין את השעורין במים
[illegible]פסח מפני שהן רכין ומחמיצין במהרה ואם בלל אם רכו

כדי שאם תניחן על פי הכיס שאופין עליו החלות יתבקעו הרי
אלו אסורין ואם לא הגיעו לדפין זה הרי אלו מותרין:
החטין מותר לבלול אותן במים כדי להסיר סובן וטוחנין אותן
מיד כדרך שטוחנין הסולת וכבר נהגו כל ישראל בשנער
ובארץ יון ובספרד ובערי המערב שלא יבללו החטין במים
גזרה שמא ישהו ויחמיצו: תבשיל שנתבשל ונמצאו בו
שעורין או חטין אם נתבקעו הרי כל התבשיל אסור שהרי
נתערב בו החמץ ואם לא נתבקעו מוציאין אותן ושורפין
אותן ואוכלין שאר התבשיל שאין הדגן שנבלל או נתבשל
ולא נתבקע חמץ גמור שלתורה ואינו אלא מדברי סופרין
משום שנא' ושמרתם את המצות כלומר הזהרו במצה
ושמרו אותה מכל צד חימוץ: לפיכך אמרו חכמים
צריך אדם להזהר בדגן שאוכל ממנו בפסח כדי שלא יבוא
עליו המים אחר שנקצר עד שלא יהיה בו שום חימוץ דגן
שנתבקע בנהר או שנפל עליו מים כשם שאסור לאכלו כך
אסור לקיימו אבל מוכרו לישראל ומודיעו כדי שיאכלנו
מיד קודם הפסח ואם מכרו לגוים קודם הפסח מוכר מעט מעט
לכל אחד ואחד כדי שיכלה קודם הפסח שמא יחזור הגוי
וימכרנו לישראל דגן שנפל עליו דלף בלחם שהוא יורד

טיפה טיפה אחר טיפה אפילו כל היום כלו אי
צריך חיכוך אבל כשפוסק אם שהה כשיעור מיל
זה אסור: אין לשין בפסח עיסה גדולה יותר משיעור
תחמיץ אלא שיעור חלה בלבד ואין לשין אלא מפתו
במי חמה ולא במים שנשאבו בו ביום אלא החרוסת
שלא ואם עבר ולש באסור מכל מקום לא יתוך להחמיץ ואין
אסורה: לא תשב אשה תחת הרקיע לא יאכל מיד
ולא תחת הרקיע ביום אפילו עצים אפילו והקיטה ופיטרא
השמש זורחת בו ולא תניק אפילו ושמ
בדבר אחד ואם היתה לשה העיסה במים לש
שלשים אחת שמרקדת וביום הראשון אסור שיהיה
משום חמץ אלא כדי
ואם עברה ולשה תחת הרקיע צריך להיות זכרון לחם בזה:
עיסה יתר משעור וחוץ משמש בהן חמץ בעון להשתמש מותר
כמו שלש וארבעים שעיתן בו השאור וכלי שמניחין
במשקלה: וכן ערבות שלשין בהן החמץ
הזה שלא אינו בא לידי חימוץ הרי הוא כבית שאור ואי חלה
דיבעו שלשין בהן בפסח: כיצד שאחרים שאופין עליו מלאהו
בידו עגלי חשנה אין אופין עליו מצה בפסח ואם לבשל
אם עשה פיק מקום שהיה מבשל בו החמץ מותר בהן
מיד מצה: כלי מתכות וכלי אבנים שנשתמש

אבל זור לא כלו ואין חייבין עליו כרת: היו שתי יש
החטין מ'היד מהן בעת אחת ונשתהו והאחת מה תלע
מיד כרת אחרת אין להקל שמא ישרפו והריח מכוע
ובארץ עני, שעושין פריכין המעוררין בפסח לפי כדי
גזרה שמא ישהה עליהן ומחמיצין בעת עשיית באמצע
שעורין או חטין יכין לעשות מפני שהן בקיאין
נתערב בו החמץ אבל בשל בתים אסורין ואחד צריכו
אותן ואופין שאר התעשיות או אחרים לעשות שלא היו
ולא נתבקע חמץ גמור שלהן: מים שלנו [illegible] צו
משום שנא' ושמרתם את המצות מים שמשתמשין צו
ושמרו אותה מכל [illegible] חימוץ: מדרין כדי שלא
צריך אדם להזהר בדגן שאוכל [illegible] שורין את הבאורים
עליו הגוים אחר שנקצר עד [illegible] אבל חולטין
שנו כשנקצר בנהר או שנפל עליו מים [illegible] ויצא רוב
[illegible] המים יבה:
אסור לקיימו אבל מוכרו לגוי [illegible]
[illegible] הפסח ואם מכרו לגוים קודם הפסח מוכר
לכל אחד ואחד כדי שיכלה קודם הפסח שמא יחזור
וימכרנו לישראל אבל דגן שנפל עליו דלף בזמן שהוא

תשעה

ישטוף הכלי במים וישפוך במקום מדרון: לא
תשוף אשה את המורסן שהולך בידה למרחץ אבל שפה היא
על בשרה יבש ולא ילעוס אדם חטים ויתן על מכתו
מפני שהן מחמיצות אין נותנין את הקמח לתוך החרוסת
ואם נתן ישרף מיד מפני שהוא ממהר להחמיץ ואין
נותנין את הקמח לתוך החרדל אם נתן יאכל מיד
מותר ליתן התבלין והשומשמין והקצח וכיוצא
בהן לתוך הבצק וכן מותר ללוש העיסה במים ושמן
או דבש וחלב או לקטוף בהן וביום הראשון אסור ללוש
ולקטוף אלא במים בלבד לא משום חמץ אלא כדי שיהיה
לחם עוני ובראשון בלבד צריך להיות זכרון לחם עוני:
כל כלי חרס שנשתמשו בהן חמץ בצונן מותר להשתמש
בהן מצה בצונן חוץ מכלי שמניחין בו השאור וכלי שמניחין
בו חרוסת מפני שחמוצן קשה וכן עריבות שלשין בהן החמץ
ומניחין אותו שם עד שיחמיץ הרי הוא כבית שאור ואין
משתמשין בהן בפסח: כיצד שאחרים שאופין עליו
חמץ כל השנה אין אופין עליו מצה בפסח ואם מלאוהו
גחלים והסיק מקום שהיה מבשל בו החמץ מותר לבשל
עליו מצה: כל מתכות וכלי אבנים שנשתמש בהן

חמין ברותחין בכלי ראשון כגון קדרות ולבסין נותן אותן לתוך
כלי גדול וממלא עליהן מים ומרתיחן בתוכו ואחר כך שוטף אותן
ומניחן להשתמש בהן מצה ואם הסכינין מרתיח את הסכין
את הנצב בכלי ראשון ואחר כך משתמש בהן במצה: כלי
מתכות ואבנים וכלי עצים שנשתמש בהן חמץ בכלי שני כגון
קערות וכוסות ואלחיות נותן אותן לתוך כלי גדולות ומשליך עליה
מים רותחין ומשהן בתוכו עד שיפלטו ואחר כך שוטפן בכלי
בהן במצה: כל כלי חרש שנשתמש בהן בחמץ בין משוחין
ראשון כגון קדרות בין כלי שני כגון קערות בין שהיו כמו
ישנים בין חדשים שעושין אותן לבוצת בין שהיה חרש
שהן אין משתמשין בהן במצה אלא מניחן לאחר הפסח ומ
ומבשל בהן: כלי ראשון שרוצה להרתיחו ולא מצא כלי אחר שלטיט
גדול ממנו כדי להרתיחו בתוכו עושה לו שפה של טיט
לשפתו מבחוץ וממלאהו מים עד שיעברו המים על שפתו ומשתמ׳
מבחוץ ומרתיח המים בתוכו והוא ואחר כך שוטף אותו
בו במצה: פרק ששי מצות עשה מן התורה
לאכול מצה בליל חמשה עשר שנא׳ בערב תאכלו מצות שלא
בכל מקום ובכל זמן ולא תלה אכילה זו בקרבן הפסח אלא
זו מצוה בפני עצמה ומצותה כל הלילה אבל בשאר הרגל
אכילת מצה רשות רצה אוכל מצה רצה אוכל אורז או
דוחן או קליות או פירות אבל בליל חמשה עשר בלבד חובה
חובה ומשיאכל כזית יצא ידי חובתו: ויצא בלא מצה

בלע מרור יצא בלע מצה ומרור כאחד ידי מצה יצא
ידי מרור לא יצא שהמרור בטפילה למצה כרכן בסיב
וכיוצא בו ובלען אף ידי מצה לא יצא: אכל מצה
בלא כוונה כגון שאנסוהו גוים לאכול יצא ידי חובתו!
אכל כזית מצה והוא נכפה בעת שטותו ואחר כך נתרפא
חייב לאכול אחר שנתרפא לפי שאותה אכלה היתה בשעה
שהיה פטור מכל המצות: אין אדם יוצא ידי חובת
במצה אלא אם כן אכלה מאחד מחמשת המינים שנא
לא תאכל עליו חמץ ונאמר תאכל מצות דברים הבאין
לידי חימוץ אם אכלן מצה יצא בהן ידי חובתו אבל
שאר הדברים כגון אורז ודוחן וקטניות אין בהן מצה.
לפי שאין בהן חמוץ: ◦ מצה שלשה במי פירות
יוצא בה ידי חובתו בפסח אבל אין לשין אותה ביין
או בשמן או בדבש או בחלב משום לחם עוני כמו שבארנו
ואם לש ואכל לא יצא ידי חובתו ואין יוצאין לא בפת
מורסן ולא בפת סובין אבל לש הוא את הקמח בסובין
שלו ובמורסנו ועשהו פת ויוצא בה ידי חובתו.
פת מהולה נקיה.. ביותר הרי זו מותרת ויוצא בה ידי אחד
חובתו בפסח ואין אומרין בה אין זה לחם עוני: ס
מצה שנאפת בתנור או באלפס בין שהדביק הבצק
באלפס ואחר כך הרתיח בין שהרתיח ואחר כך הדביק
יוצא ידי חובתו ולא עוד
אפילו אפויה בקרקע הרי זו [illegible] עיסת הכלבים
אם יש בו [illegible] יוצא בה [illegible] יוצא בה [illegible]
חובתו [illegible] מחנה [illegible]

שלא יהיו

נאפת אפילו במורה יוצאין בה והוא שלא יהיו חוטין ולהוא
נמשכין ממנה בעת שכורכה ויוצאין ברקיק השרוי חובתו
שלא נמוח שבל מצה שבשלה אינו יוצא בה ידי חובתו
שהרי אין בה טעם הפת: אין אדם יוצא ידי מעשר
באכילת מצה שהיא אסורה כגון שאכלה טבל או
ראשון שלא נט[illegible] תרומתו או שגזלה זה הכלל כל
שמברכין עליו ברכת המזון יוצא בו ידי חובתו וכל שאין
מברכין עליו ברכת המזון אין יוצא בו ידי חובתו: שאינה
הכהנים יוצאין בחלה ובתרומה אעפ שהיא מצה
ראויה לכל אדם וכן יוצאין במצה שלמעשר שני בירושלם
בירושלם אבל אין יוצאין במצה שלבכורים אפי' המושבות
מפני שהבכורים אין בהם היתר בכל
ומעשר שני שאפשר שיפדה ויאכל בכל מקום.
וכתוב בכל מושבותיכם תאכלו מצות מצה הראויה חובתו:
להאכל בכל המושבות היא שיוצאין בה ידי נשתמרו
חלות תודה ורקיקי נזיר שעשה אותן שמשתמרות
אין יוצאין בהן שנא' ושמרתם את המצות המשתמרות
לשום מצה בלבד היא שיוצאין בה אבל זו יוצא בה
לשם הזבח ואם עשאן למכור בשוק הרי זה יוצא בו
ידי חובתו שהעושה למכור בשוק דעתו לשום
כל אותם ונתבאר בשעת עשייתן שמרן נשים
הכל חייבין באכילת מצה אפי'
מצה:

ועבדים קטן שיכול לאכול מחנכין אותו במצות:
ומאכילין אותו כזית מצה חולה או זקן שאינו יכול
לאכול שורין לו רקיק במים ומאכילין אותו והוא שלא
נמוח: מדברי סופרים שאין מפטירין אחר מצה שאכל
לא אכל כלום ואפי' קליות ואגוזין וכיוצא בהן וכיוצא
מצה ואכל אחריה ממטעמות אחרות ופירות אסרו
בהן חוזר ואוכל כזית מצה באחרונה ופוסק:
חכמים לאכול מצה בערב הפסח כדי שיהיה הכר מם
לאכלתה בערב ומי שאכל מצה בערב הפסח מקודם
אותו מכת מרדות וכן אסור לאכול ערב הפסח בתאוה
המנחה כמעט כדי שיכנס לאכילת מצה ימלא
אבל אוכל הוא מעט פירות או ירקות ולא עצמן
כריסו מהן וחכמים הראשונים היו מרעיבין מעולה
ערב הפסח כדי לאכול מצה בתאוה ויהיו אוכל טובים
חביבין עליו אבל בשאר ערבי ימים עשה
והולך עד שתחשך: פרק שביעי מצות ונפלאות
[illegible] לספר ביציאת מצרים בנסים בנסן
שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר יו'
שנא' זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים חמשה
כמו שנא' זכור את יום השבת ומנין שבליל

אחר תלמוד לומר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור
זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך: ומצוה
שאפילו אין לו בן אפילו חכמים גדולים חייבין לספר ביציאת מצרים
וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו הרי זה משובח:
מצוה להודיע לבנים ואפילו לא שאלו שנא׳ והגדת
לבנך לפי דעתו של בן אביו מלמדו כיצד אם היה קטן או
טפש אומר לו בני כלנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו
עבד זה במצרים ובלילה הזה פדה אותנו הקב״ה והוציאנו
לחרות ואם היה הבן גדול וחכם מודיעו מה שאירע לנו
במצרים ונסים שנעשו לנו על ידי משה רבנו לפי דעתו
של בן: וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו
הבנים וישאלו ויאמרו מה נשתנה הלילה הזה מכל
הלילות עד שישיב להם ויאמר להם כך וכך אירע
וכך וכך היה: וכיצד משנה מחלק להם קליות
ואגוזין ועוקרין השולחן מלפניהן קודם שיאכלו
וחוטפין מצה זה מיד זה וכיוצא בדברים אלו אין
לו בן אשתו שואלתו אין לו אשה שואלין זה את זה
מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות ואפילו כולם חכמים להתחיל
היה לבדו שואל לעצמו מה נשתנה הלילה וצריך שבתחלה
בגנות ולסיים בשבח כיצד מתחיל ומספר

היו אבותינו בימי תרח ולפניו כופרין וטועים אחר
ההבל ורודפין עבודה זרה ועכשיו בדת האמת ש
שקרבנו הקב"ה לו והבדילנו מן העמים התועים
יקרבנו לאחדו וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה
במצרים וכל הרעה שנעשתה לנו ועכשיו בנסים ונפלאות
שנעשו לנו בחירותנו והוא שידרוש מארמי אובד
אבי עד שיגמור כל הפרשה וכל המוסיף ומאריך
בדרש פרשה זו הרי זה משובח: כל מי שלא
אמר שלשה דברים אלו בכלל המעשה עשר לא יצא ידי
חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור . פסח על שם שפסח
המקום על בתי אבותינו במצרים שנא' ומצה
פסח הוא לה' מרורין על שם שמררו המצרים
את חיי אבותינו במצרים מצה על שם שנגאלו
ודברים אלו כולן הן הנקראין הגדה: בכל דור ודור
חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא בעצמו יצא
עתה משעבוד מלך שנא' ואותנו הוציא משם לפיכך
כשסועד אדם בלילה הזה צריך לאכול ולשתות בלילה
הזה ארבעה כוסות שאין אין פחות מהן ומפני שעני
המתפרנס מן הצדקה לא יפחות לו מארבע כוסות שבישראל
מפניו עני
שיעור כל כוס מהן רביעית:
וכל אחד מהן צריך לשתות

לא יאכל עד שיסב אשה אינה צריכה הסיבה ואם
אשה חשובה היא צריכה הסיבה ובן אצל אביו
ושמש בפני רבו אינו מיסב אלא אם כן נתן לו רבו
רשות והסיבת ימין אינה הסיבה וכן המיסב על ערפו
או על פניו אין זו הסיבה: ואימתי צריכין הסיבה
בשעת אכילת כזית מצה ובשתיית ארבע כוסות
האלו ושאר אכילתו ושתייתו אם היסב הרי זה משובח
ואם לאו אינו צריך: ארבע כוסות האלו צריך
למזוג אותן כדי שתהיה שתייה עריבה. הכל לפי היין
ולפי דעת השותה לא יפחות להן בארבעתן מרביעית
השותה ארבע כוסות אלו מיין שאינו מזוג
יצא ידי ארבע כוסות ולא יצא ידי חירות
שתה ארבע כוסות מזוגין בבת אחת יצא ידי חירות
ולא יצא ידי ארבע כוסות ואם שתה מכל כוס מהן מקצתו
יצא: כל כוס וכוס מארבע כוסות האלו מברך
עליו ברכה בפני עצמה וכוס ראשון אומר עליו קידוש
היום כוס שני אומר עליו הגדה כוס שלישי מברך
עליו ברכת מזון כוס רביעי גומר עליו את ההלל
ומברך עליו ברכת השיר ובין הכוסות האלו אם
רצה לשתות שותה: בין שלישי לרביעי אינו
שותה: החרוסת מצוה מדברי סופרים זכר

שהיו עובדים בו במצרים כיצד עושין אותה לוקחין
תמרים או גרוגרות או שקדים וכיוצא בהן ודורסין אותן
אותן ונותנין לתוכן חומץ ומתבלין אותן בתבלים כמו
טיט בתבן ומביאין אותה על השלחן בליל הפסח:
אכילת מרור אינה מצוה מן התורה בפני עצמה
אלא תלויה היא באכילת הפסח שמצות עשה
אחת לאכול בשר הפסח על מצה ומרורים ומדברי
סופרים לאכול המרור לבדו בלילה זה אפילו אין שם
קרבן פסח: מרורין האמורין בתורה הן החזרת
העולשין והתמכא והחרחבינה והמרור כל אחד מחמשת
מיני ירק אלו נקרא מרור ואם אכל מאחד מהן או
מחמשתן כזית יצא והוא שיהיו לחין ויוצאין בקלח
שלהן אפילו יבש ואם שלקן או כובשן או בשלן
אין יוצא בהן:

פרק שמיני

סדור
עשיית מצות אלו בליל חמשה עשר כך הוא בתחלה
מביאין כוס לכל אחד ואחד ומברך עליו בורא פרי הגפן
ואומר עליו קדוש היום וזמן ושותה ואחר כך מברך
על נטילת ידים ונוטל ידיו ומביאין שלחן ערוך ובשר
עליו מרור וירק ומצה וחרוסת וגופו של כבש הפסח
ובשר חגיגה של יום ארבעה עשר ובזמן הזה מביאין לכך
השלחן שני מיני בשר אחד זכר לפסח ואחד לחגיגה:

מתחיל ומברך בורא פרי האדמה ולוקח ירקן ומטביל
אותו בחרוסת ואוכל כזית הוא וכל המסובין עמו וכל
אחד ואחד אין פחות מכזית ואחר כך עוקרין את
השלחן מלפני קורא הגדה לבדו ומוזגין כוס השני וכאן
הבן שואל ואומ' הקורא מה נשתנה הלילה הזה אין אנו
מטבילין וכו' שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ וכו' שבכל
הלילות אנו אוכלין שאר ירקות וכו' שבכל הלילות אנו
אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל והלילה הזה כולו צלי:
שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין וכו' בזמן הזה
אינו אומר והלילה הזה כולו צלי שאין לנו קרבן ומתחיל
בגנות ומשבח וקורא עד שגומר דרש פרשת ארמי
אובד אבי כולה: ומחזיר השלחן ואומ' פסח זה שאנו
אוכלין על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצ'
שנא' ואמרתם זבח פסח הוא לי"י אשר פסח ומגביה
המרור בידו ואומ' מרור זה שאנו אוכלין על שם
שמררו המצרים את חיי אבותינו במצ' שנא'
וימררו את חייהם וכו': ומגביה בידו המצה ואומ'
מצה זו שאנו אוכלין על שם שלא הספיק בצקן
של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהן הקב"ה וגאלם מיד
שנא' ויאפו את הבצק וכו' ובזמן הזה אומרין פסח
שהיו אבותינו אוכלין בזמן שבית המקדש קיים על

שום שפסח המקום על בתי אבותינו וכו' ואומ' לפיכך
אנו חייבין להודות להלל וכו' ונאמר לפניו הללו יה:
הללו יה הללו עבדי יי וכו' עד חלמיש למעינו מים
וחותם ב"א"י אלהינו מ"ה שגאלנו וגאל' אבותינו
ממצ' והגיענו ללילה הזה לאכול בו מצה ומרור
ובזמן הזה מוסיף כן יי אלהינו ואלהי אבותינו וכו' ומברך
ואחר כך מברך
על הגפן ושותה הכוס השני:
על שטיפת ידים ונוטל ידיו שנייה שהרי הסיח דעתו
בשעת קריאת ההגדה ולוקח שני רקיקין חולק מאחר לשם
מהן ומניח פרוס לתוך שלם ומברך המוציא
ומפני מה אינו מברך על שני ככרות כשאר ימים
טובים משום שנא' לחם עוני מה דרכו של עני בפרוסה
אף כאן בפרוסה:
ואחר כך לוקח מצה ומרור ומברך ב"א"י אלהינו מ"ה
כאחד ומטבל בחרוסת ומברך על אכילת מצה ומרורים
אשר קדשנו במצו' וצו' על אכילת מצה ומרור בפני עצמו
ואוכל ואם אכל מצה בפני עצמה ומרור בפני עצמו ואחר
מברך על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ועל אכילת
כך מברך ב"א"י אלהינו מ"ה א"ק במצו' וצו' על ומברך
הזבח ואוכל מבשר חגיגת ארבעה עשר תחלה ברכת
על אכילת הפסח ואוכל מגופו של פסח ולא
הפסח פוטרת של זבח ולא של זבח פוטרת של פסח:

בזמן הזה שאין שם קרבן אחר שמברך המוציא לחם
חוזר ומברך על אכילת מצה ואוכל מצה בחרוסת
ואוכל ולא ישהה אותו בחרוסת שמא יבטל טעמו
מעט מדברי סופרים וחוזר וכורך מצה ומרור
בחרוסת ואוכלן בלא ברכה זכר למקדש : ואחר
כך נמשך בסעודה ואוכל כל שהוא רוצה לאכול
ושותה כל שהוא רוצה לשתות באחרונה או כל
מבשר הזבח אפי' כזית ואין טועם אחריו טועם
אחר כלל ובזמן הזה אוכל כזית מצה ואין
אחריה כלום כדי שיהיה הפסק סעודתו וטעם
בשר הזבח או המצה בפיו שאפיקומן היא ה' ברכת
המצוה : ואחר כך נוטל ידיו ומברך
המזון על כוס שלישי ושותהו ואחר כך מוזג כוס
רביעי וגומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת
השיר והיא יהללוך ה' אלהינו כל מעשיך וכו' ואינו טועם
אחר כך כלום חוץ מן המים ויש לו
למזוג כוס חמישי ולומר עליו הלל הגדול ... וכוס
מהודו לה' כי טוב עד על נהרות בבל

זה אינו חובה כמו ארבע הכוסות ויש לו לגמור
את ההלל בכל מקום שירצה. מנהג שאין מקום
סעודה: מקום שנהגו לאכול צלי בלילי פסחים
אוכלין מקום שנהגו שלא לאכול גזרה שמא יאמרו לאכל
בשר הפסח הוא אינן אוכלין ובכל מקום אסור קדשים
שהעלו כאחד בכלל זה מפני שנראה כאוכל או אבר
בחוץ אם היה מחותך או שחסר ממנו במקום
נשלק ממנו והוא מחובר הרי זה מותר על
שנהגו: מי שאין לו יין בליל הפסח מקדש על
הפת כדרך שעושה בשבת ועושה כל הדברים כתחלה.
הסדר הזה. מי שאין לו ירק אלא מרור בלבד האדמה.
מברך על המרור שתי ברכות בורא פרי מברך
ועל אכילת מרור ואוכל וכשגומר ההגדה ברכה:
על המצה ואוכלה וחוזר ואוכל מן המרור בלא
מי שאין לו מצה משומרת אלא כזית כשגומר
סעודתו ממצה שאינה משומרת מברך על אכילת
מצה ואוכל אותו כזית ואינו טועם אחריו כלום: ואוכל
מי שישן בתוך הסעודה והקיץ אינו חוזר

בני חבורה שישנו מקצתן בתוך הסעודה חוזרין ואוכלין
נרדמו כולן ונעורו לא יאכלו נתנמנמו כולן יאכלו:
נוסח ההגדה שנהגו כל ישראל בזמן הגלות
כך הוא מתחיל על כוס שני ואומ' בבהילו יצאנו ממצ'
הא לחמא עניא דאכלו אבהתנא בארעא דמצרי'
כל דכפין ייתי וייכול וכל דצריך לפסח ייתי ויפסח
שתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל שתא
הכא עבדי ולשנה דאתיא בני חורי: מה נשתנה
הלילה הזה וג' שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומ' שבכל הלילות אנו
הלילות אנו אוכלין שאר ירקות וג' מסובין:
אוכלין בין יושבין ובין מסובין והלילה הזה כלנו
עבדים וג' עד היינו לפרעה במצרים ואפילו
חכמים כלנו נבונים כולנו יודעין את התורה מצוה
עלינו לספר ביציאת מצ' וכל המאריך ביציאת מצ' ור'
הרי זה משובח: מעשה ברבי אליעזר ור' טרפון
יהושע ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבה ור' טרפון מצ'
שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרין ביציאת
כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהן ואמרו להן
הגיע זמן קרית שמע של שחרית אמ' להן ר' אלעזר

93 42

שנאמר
בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר
יציאת מצרי׳ בלילות עד שדרשה בן זומא שנ׳
תזכור את יום צאתך מארץ מצ׳ כל ימי חייך ימי
חייך הימים כל ימי חייך הלילות וחכמ׳ אומ׳ ימי חייך
העולם הזה כל ימי חייך להביא את ימות המשיח:
גשן ברוך המקום שנתן תורה לישראל ברוך הוא ברוך
ארבעה בנים אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד
שאינו יודע לשאל: חכם מה הוא או׳ מה העדות וג׳
רשע מה הוא אומ׳ מה העבודה הזאת וג׳ תם מה
הוא אומ׳ מה זאת וג׳ ושאינו יודע לשאל את פתח
לו שנא׳ והגדת לבנך וג׳ מתחלה עובדי ע״ז היו אבותינו
ועכשו קרבנו המקו׳ לעבודתו שנא׳ ויאמר יהושע
אל כל העם וג׳ ברוך שומר הבטחתו לישראל ב״ה
והיא שעמדה לאבותינו ולנו וג׳ צא ולמד מה בקש
לבן הארמי וג׳ במתי מעט שנא׳ בשבעים נפש וג׳
ורב כמו שנא׳ רבבה כצמח השדה נתתיך וג׳ וירעו אותנו
המצרים כמו שנא׳ הבה נתחכמה לו פן ירבה וג׳ ויענונו
כמו שנא׳ וישימו עליו שרי מסים וג׳ ויתנו עלינו עבודה
קשה כמו שנא׳ ויעבידו מצרים וג׳ ונצעק אל ה׳ אלהי

אבותינו כמו שנא' ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך וג'
וישמע י"י את קולנו כמו שנא' וישמע אלהים את נאקתם וג'
וירא את ענינו זו פרישות דרך ארץ שנא' וירא אלהים וג'
ואת עמלנו אלו הבנים כמו שנא' כל הבן וג' ואת לחצנו זה
הדחק שנא' וגם ראיתי וג' ויוציאנו י"י ממצרים לא על ידי
מלאך לא על ידי שרף לא על ידי שליח אלא הקב"ה בכבודו
כמו שנא' ועברתי בארץ מצ' וג' ביד חזקה זה הדבר
כמו שנא' הנה יד י"י וג' ובזרוע נטויה זו החרב שנא'
וחרבו שלופה וג' ובמורא גדול זה גלוי השכינה שנא'
או הנסה וג' ובאותות זה המטה שנא' ואת המטה וג'
ובמופתים זה הדם שנא' ונתתי מופתים וג' רבן גמליאל
אומ' כל שלא אמ' שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי
חובתו פסח מצה ומרורים פסח וג' מצה זו שאנו אוכלין על שום
על שום מה וג' מרורים אלו שאנו אוכלין
מה וג' ובכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו
כאלו הוא יצא ממצרים שלא את אבותינו בלבד גאל וג'
אלא אף אותנו גאל שנא' ואותנו הוציא משם לפיכך ואנו כלנו
לברך את חייבין וג' עד ומיגון לשמחה ומאבל ליום
טוב ומאפלה לאור גדול ונאמר לפניו הללויה: הללו
עבדי י"י

עברי. ואח"כ הלל את שם ית' ונא' עד חלמיש למעינו מים ואח"כ
93 ברוך א"י אלהינו מלך העולם אשר גאלנו וגאל את אבותינו
ממצ' והגיענו ללילה הזה לאכל בו מצה ומרורים: [illegible]
כסדר שמברכין וקוראין ההגדה בליל יום טוב הראשון
שבפסח כך מברכין וקוראין בליל השני שבגליות וכן ששון
חייבין בליל השני בארבעה כוסות ובשאר הדברים
בלילה הראשון: בריך רחמנא דסייען:

הלכות שופר וסוכה ולולב

יש בכללן שלש מצות עשה וזה הוא פרטן. א לשמוע
קול שופר באחד בתשרי: ב לישב בסוכה שבעת ימי
החג: ג ליטול לולב במקדש כל שבעת
ימי החג. וביאור מצות אלו בפרקים אלו: פרק
ראשון: מצות עשה שלתורה לשמוע
תרועת השופר בראש השנה שנא' יום תרועה יהיה
לכם ושופר שתוקעין בו בין בראש השנה בין ביובל
הוא קרן הכבשים הכפוף וכל השופרות חוץ מקרן
הכבש פסולין ואע"פ שלא נתפרש בתורה תרועה הרי
שופר בראש השנה שנאמר יום תרועה יהיה לכם השמועה ומפי
הוא אומר ביובל והעברת שופר תרועה

למדו מה תרועת יובל בשופר אף תרועת ראש השנה
בשופר: במקדש היו תוקעין בראש השנה בשופר
אחד ושתי חצוצרות מן הצדדין השופר מאריך והחצוצרות
מקצרות. שמצות היום בשופר ולמה תוקעין עמו בחצוצרות
משום שנא' בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'
אבל בשאר מקומות אין תוקעין בראש השנה אלא בשופר
בלבד: שופר של עבודה זרה ושל עיר הנדחת אין
תוקעין בו לכתחלה ואם תקע יצא שופר הגזול שתקע בו
יצא ידי חובתו שאין המצוה אלא בשמיעת הקול
נגע בו ולא הגביהו השומע ואין בקול דין גזל וכן שופר
של עולה לא יתקע ואם תקע יצא שאין בקול מעילה ואם
תאמר והלא נהנה בשמיעת הקול מ"מ שלא נתנו
מצות לא להנות. נתנו לפיכך המודר הנאה משופר
לתקוע בו תקיעה של מצוה שופר של ראש השנה אין
מחללין עליו יום טוב ואפי' בדבר שהוא משום שבות
היה השופר בראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר
לא הוא אינו עולה באילן ולא שט על פני המים כדי
להביאו ואין צריך לומר שאין חותכין אותו ואין עושין בו
מלאכה מפני שתקיעת שופר מצות עשה ויום טוב
עשה ולא תעשה ומותר ליתן לתוכו מים או יין

ביום טוב כדי לתקנו ולא יתן לתוכו מי רגלים לנאותו מפני
הכבוד שלא יהיו מצות בזויות עליו: שיעור השופר
כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן נסדק לארכו פסול
לרחבו אם שתייר בו כשיעור כשר ואם לאו פסול. אם
הפדק נקב סתמו שלא במינו פסול סתמו במינו את ה
שתייר רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו במינו
התקיעה הרי זה כשר קדחו בזכרותו כשר שמין לאחד
אינו חוצץ דבק שברי שופרות עד שעשאן שלא
פסול: הוסיף עליו כל שהוא בין במינו בין הנחת
במינו פסול צפהו וזהב מבפנים או במקום שהיה
הפה. פסול צפהו מבחוץ אם נשתנה קולו מכמות אם
פסול ואם לא נשתנה כשר נתן שופר בתוך שופר הרחיב
קול פנימי שמע יצא ואם קול חיצון שמע לא יצא וקצרו
את הקצר וקצר את הרחב פסול: היה ארוך על
כשר גרדו בין מבפנים בין מבחוץ אפילו העמידו שכל
גלדו כשר היה קולו עבה או דק או צרוד כשר או
הקולות כשרים בשופר: התוקע בתוך הבור או המערה.
בתוך המערה אותן העומדין בתוך הבור והמערה קול
והעומדים בחוץ אם קול שופר שמעו יצאו ואם קול
הברה שמעו לא יצאו וכן התוקע לתוך חבית גדולה.

בה אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא
יצא: פרק שני הכל חייבין לשמוע קול שופר
כהנים ולוים וישראלים גרים ועבדים משוחררין אבל
נשים ועבדים וקטנים פטורין מי שחציו עבד וחציו בן
חורין וטומטום ואנדרוגינוס חייבין כל מי שאינו חייב בדבר
אינו יוצא את החייב ידי חובתו לפיכך אשה או קטן
שתקעו בשופר השומע מהן לא יצא אנדרוגינוס
מוציא את מינו ואינו מוציא את שאינו מינו טומטום
אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו שהטומטום
אפשר שיקרע שיהיה זכר ואפשר שיהיה נקבה:
וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא
אפילו לעצמו שאין צד עבדות שבו מוציא צד חירות לכן
לא כיצד יצא ידי חובתו עד שישמע מבן חורי׳ שתקע
לו: המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא
וכן השומע מן המתעסק לא יצא נתכוון שומע להוציא
ידי חובתו ולא נתכוון התוקע או שנתכוון התוקע ולא נתכוון
ולא נתכוון השומע לצאת לא יצא ידי חובתו עד שיתכוון
שומע ומשמיע: מי שתקע ונתכוון להוציא יצא
השומע ושמע השומע ונתכוון לצאת ידי חובתו תקיעתו
אע״פ שאין התוקע מתכוון לזה פלוני ששמע תקיעתו
ואינו יודעו שהרי נתכוון לכל מי שישמענו. לפיכך

התקיעות

מי שהיה מהלך בדרך או יושב בתוך ביתו ושמע
משליח צבור יצא אם נתכוון לשמוע שהרי שליח צבור מתכוין
להוציא את הרבים ידי חובתן: יום טוב שלראש השנה
שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר בכל מקום אעפ
שהתקיעה משום שבות ומן הדין היה שתוקעין יבוא גזרה.
שהתורה דוחה שבות שלדבריהן ולמה אין תוקעין לארבע
שמא יטלנו בידו וילכו למי שיתקע ויעבירנו ד"א ברשות
אמות ברשות הרבים או יוציאנו מרשות לרשות ואין
ויבוא לידי איסור סקילה שהכל חייבין בתקיעה כל
התינוקות שלא הגיעו
הכל בקיאין לתקוע: לשמיעה.
לחינוך אין מעכבין אותן מלתקוע בשבת אפילו לגדול
יום טוב שלראש השנה כדי שילמדו ומותר שהגיע
להתעסק עמהן כדי ללמדן ביום טוב בין קטן מסוגל
לחינוך בין קטן שלא הגיע לחינוך שהתקיעה אין בשבת אלא
כשגזרו ושלא לתקוע שהיה
אלא משום שבות:
לא גזרו אלא במקום שאין בו בית דין אבל בזמן
בית המקדש קיים והיה בית דין הגדול בירושלים בלבד
כל זמן שבית דין יושבין אלא אנשי ירושלים רואה
אלא כל עיר שהיתה בתוך תחום ירושלים והיתה

[illegible]

ולא שתהיה בתוך הנחל והיתה שומעת קול התקיעה ירושלם
ולא שתהיה בראש ההר והיתה יכולה לבוא לירושלם ולא
שיהיה נהר מפסיק ביניהן אנשי אותה העיר היו תוקעין
בשבת בירושלם אבל בשאר ערי ישראל לא היו
תוקעין: בזמן הזה שחרב בית המקדש בכל מקום
שיש בו בית דין קבוע והוא שיהיה סמוך בארץ
תוקעין בו בשבת ואין תוקעין בשבת אלא בבית דין
שקידשו את החדש אבל שאר בתי דינין אין תוקעין
בהן אע״פ שהן קבועין ואין תוקעין אלא בפני בית דין
בלבד כל זמן שהן יושבין ואפלו עברו לעמוד ולא עמדו
תוקעין בפניהן אבל חוץ לבית דין אין תוקעין ולמה התוקעין
בפני בית דין מפני שבית דין זריזין הן ולא יבואו
להביאו בר שות הרבים שבית דין מזהירין את העם
ומודיעין אותן: בזמן הזה שאנו עושין שני ימים
בגליות כדרך שתוקעין בראשון תוקעין בשני ואם חל
יום ראשון להיות בשבת ולא היה במקום בית דין
הראוי לתקוע תוקעין בשני בלבד: פרק שלישי
כמה תקיעות חייב אדם לשמוע ביום טוב
של ראש השנה תשע תקיעות לפי שנאמר תרועה

ביובל ובראש השנה שלשה פעמים וכל תרועה פשוטה
לפניה ופשוטה לאחריה ומפי השמועה למדו שכל תרועות של החדש השביעי
אחד הן בין בראש השנה בין ביום הכפורים
של יובל תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם תקיעה ותרועה ותקיעה.
ותקיעה תקיעה. ותרועה ותקיעה תקיעה ותרועה ותקיעה.
תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו בה ספק לפי
אורך השנים ורוב הגלות ואין אנו יודעין היאך היא אם
היא היללה שמיללין הנשים ביניהן בעת שמיבבין או האנחה
כדרך שיאנח האדם פעם אחר פעם כשידאג לבו מדבר
גדול או שניהן כאחד האנחה והיללה שדרכה לבוא אחריה
הן הנקראין תרועה שכך דרך הדואג מתאנח תחלה ואחר מיילל.
לפיכך אנו עושין הכל והיללה היא שאנו קוראין אותה
תרועה והאנחה זו שלשה שברים היא שאנו קוראין אותה
שברים נמצא סדר התקיעות כך הוא מברך ותוקע
תקיעה ואחריה שלשה שברים ואחריה תרועה ואחריה
תקיעה וחוזר כסדר זה שלשה פעמים ותוקע תקיעה
ואחריה שלשה שברים ואחריה תקיעה וחוזר כסדר הזה
שלשה פעמים ותוקע תקיעה ואחריה תרועה ואחריה תקיעה
וחוזר כסדר הזה שלשה פעמים נמצא מנין התקיעות שלשים

כדי להפסיק מן הפסק: שיעור תרועה כשתי תקיעות
שיעור שלשה שברים כתרועה הרי שתקע והריע ותקע
תקיעה אחרונה ומשך בה כשתים בראשונה אין אומרין לא
תעלה בשתי תקיעות ויריע אחריה ויחזור ויתקע
אפילו משך בה כל שעה אינה אלא תקיעה אחת וחוזר
ותוקע ומריע ותוקע שלשה פעמים: שמע תקיעה
אחת בשעה זו ושניה בשעה שניה אפילו שהה כל
היום כולו הרי אלו מצטרפין ויצא ידי חובתו והוא שישמע
כל בבא מהן על סדרה לא ששמע תרועה ואחריה
שתי תקיעות או שתי תקיעות ואחריה תרועה וכיוצא
בו: שמע תשע תקיעות מתשעה בני אדם כ
אחד לא יצא אפילו ידי אחת תקיעה מזה ותרועה מזה חובת
ותקיעה מזה זה אחר זה יצא ואפילו
בסירוגין ואפילו כל היום כולו ואינו יוצא ידי חובת אחת
עד שישמע כל התשע תקיעות שבשלש בבות לשמוע
הן ולהיכך מעכבות זו את זו: הצבור חייבין
התקיעות על סדר הברכות כיצד אומר שליח צבור
אבות וגבורות וקדושת השם ומלכיות ותוקע שלש
ואומר זכרונות ותוקע שלש ואומר שופרות ותוקע

ואומ' עבודה והודייה וברכת כהנים: שלש ברכות
ממעשיות אלו שלראש השנה ושליום הכפורים שליונה
שהן מלכיות זכרונות ושופרות תעניות דומה לו
וצריך לומ' בכל ברכה מהן עשרה פסוקין מעין מן
שלשה פסוקין מן התורה ושלשה מספר תהלים ושלשה מן הנביאים
הנביאים ואחד מן התורה משלים בו ואם השלים
יצא ואם אמר פיסוק אחד מן התורה ואחד מן ובתורתך
הכתובים ואחד מן הנביאים יצא אפילו אמר
יו"ט אלהיך כתוב לאמר ואמר פסוק שלתורה והפסיק
שוב אינו צריך כלום: אין מזכירין זכרונות
מלכיות ושופרות שלפורענות כגון ויזכר כי בשר המה
מלכיות כגון בחמה שפוכה אמלוך עליכם שופרות כגון
תקעו שופר בגבעה חצוצרה ברמה ולא מזכירין יחיד ואלו
אפילו לטובה כגון זכרני יי' ברצון עמך פקדני
לטובה ופקדונות אינן בזכרונות כגון פקוד פקדתי העולם
אתכם ושלא להזכיר פורענות שלאומות את
כגון יי' מלך ירגזו עמים זכר יי' לבני אדום את
יום ירושלם וה' אלהים בשופר יתקע והלך בסערות תימן:

שמע ישראל י״י אלהינו י״י אחד אתה הראית לדעת
וה׳ שבות אל לבבך כי י״י הוא הא׳ בשמים ממעל ועל הארץ
מתחת כל פסוק מאלו מלכות הוא ענין אעפ שאין
בו זכר מלכות והרי הוא כמו · ומלך לעולם עד ויהי
המנהג פשוט בכל דורינו
בישורון מלך וג׳
ולראש השנה בצבור כך הוא אחר שקורין בתורה
ומחזירין הספר יושבין כל העם ואחד עומד ומברך
ברוך א׳ י״י א׳ מ׳ העו׳ א׳ק׳ במצ׳ וצ׳ לשמוע קול שופר וכל
העם עונין אמן וחוזר ומברך שהחיינו וקיימנו והגיענו
לזמן הזה וכל העם עונין אמן ותוקע שלשים תקיעות
שאמרנו מפני הספק על הסדר ואומר קדיש ושוכבין
ומתפללין תפלת מוסף ואחר שגומר אלהי נצור ברכה
רביעית שהיא מלכיות תוקע תקיעה שלשה שברים
תרועה ותקיעה פעם אחת. ומברך ברכה חמישית זה׳ל זה.
שהיא זכרונות ואחר שגומרה תוקע תקיע׳ שופרות
שברים ותקיעה. ומברך ברכה ששית שהיא כ״נג
ואחר שגומרה תוקע תקיעה תרועה ותקיעה. ויושבין
יחיד ... אחר התפלה: זה שתוקע בשה׳

מעבר
הזו ותוקעין על סדר ברכות בשנה. ומורין ויום בשנה. אם
בין התקיעות מיושב לתקיעות של הסדר ואם שח לעבר
ברכה על
שמחזיר ומברך: בדין היה שיברך על ויוצאין
כל ברכה מהן שלשה פעמים כדרך שמקש כי זה
שמיושב אין
לא כיון שאינו מיד כבר בתקיעות שמיושב לא
מטריחין על הצבור לחזור בהן סלקו על סדר ברכות
התקיעות
דיין בבא אחת של כל ברכה כדי שישמעו
היחיד
על סדר ברכות וכל הדברים האלו בצבור אבל
על הסדר
בין ששמע על סדר ברכות בין שלא שמע ב
התקיעות
בין מעומד בין מיושב ואין צריך מעומד:
מעכבות
אין מעכבות. את הברכות והברכות אין יש שם
ובשנייה
התקיעות שתי עיירות באחת יודע צור
מי שיברך לו תשע ברכות ואין שם תוקע אדם.
שהתקיעות
ספק יש שם ספק אין יש הולך לשנייה

פרק רביעי

תורה והברכות מדברי סופרים:
מעשרה
שיעור הסוכה גבהה אין פחות
טפחים ולא יתר על עשרים אמה ורחבה אין לה
משבעה טפחים על שבעה. כיצד ...

ברחבה אפילו כמה גדולה היתה פחותה מעשרה או משבעה
עד שבעה או גבוהה מעשרים אמה על שהוא הרי
זו פסולה: סוכה שאין לה שלש דפנות פסולה. היו
לה שתי דפנות גמורות זה בצד זה כמין ג' או עושה דופן
שיש ברחבו יתר על טפח ומעמידו בפחות משלשה סמוך
לאחד משני הדפנות ודיו וצריך לעשות לה צורת פתח
מפני שאין לה שלש דפנות גמורות. וכבר [illegible] בהלכה
[illegible] צורת הפתח האמורה בכל מקום אפילו קנה מיכאן
וקנה מיכאן וקנה על גביהן אע"פ שאינן נוגעין:
היתה לה שתי דפנות זה כנגד זה ובינה מפולש ומעמיד
עושה דופן שיש ברחבו ארבעה טפחים ומשהוא
בפחות משלשה טפחים סמוך לאחת משתי הדפנות
וכשרה וצריך לעשות לה צורת פתח קנים היוצאים
מסכך הסוכה לפני הסוכה והוכן אחת משונה עמה
הרי היא כסוכה: דפנות שהיו דבוקות בגג הסוכה
ולא היו מגיעות לארץ אם גבוהות מן הארץ שלשה
טפחים פסולה. פחות מכן כשרה. היו הדפנות דבוקות
בארץ ולא היו מגיעות לסכך אם גבוהות טפחים

49

ו נפ ישה, רחוקין מן הגג כמה אמות כשרה ובלבד

שיהיו הדפנות. מכוונות תחת שפת הגג. הרחיק מן

הגג מן הדופן שלשה טפחים פסולה. פחות מכן כשרה.

תלה מחיצה שגובהה ארבעה ומשהו באמצע צבחות

כי שלשה סמוך לארץ ופחות מג'. סמוך לגג הרי

זו כשרה: העושה סוכתו בין האילנות והאילנות

דפנות. אם היו חזקין או שקשר אותן כדי שלא תהיה וחזק

הרוח המצויה מנידה אותן תמיד ומילא בין האילנות יש יזוז

בתבן ובקש כדי שלא תניד אותן הרוח וקשר אותן ברוח

הרי זו כשרה שכל מחיצה שאינה יכולה לעמוד בראש

מצויה שבשבשה אינה מחיצה: העושה סוכתו

בעגלה או בראש הספינה כשרה ועולין לה ביום טוב

בראש האילן או על גבי הגמל כשרה ואין עולין לה

ביום טוב לפי שאסור לעלות באילן או על גבי בהמה אילנות

היו מקצת הדפנות עשויות בידי אדם ומקצתן לעמוד

דומין כל שאלו נוטלו האילנות היא יכולה.

סוכה. ברפנות שבידי אדם עולין לה ביום טוב:

שאינה. גג כבולה נעזרבין שהיו ראשי

ראש דופן ו
חרכנות ורצועות זהביה כמין עריף ואושפמך שהגביה
הסוכה לגובהו ואם היה לה גג אפילו טפח או 8
הדופן הסמוך לגגו מן הקרקע טפח הרי זו כשרה:
זהיו
• פיסך על גבי אכסדרה שיש לה פצימין מבחוץ
נראין מבפנים ואין נראין מבחוץ בין שהיו נראין למטה
ומבחוץ מבפנים כשרה שהיו לה פצימי כשולה. ערי
לא יש לה
שהיא סוכה העשויה כמבוי שהרי אין ופשנגרו
האכסדרה ואמצעי האכסדרה אינו כותל ולחי
פיסך על גבי מבוי שיש לו
אין בו פצימין:
כשרה
או על גבי באר שיש לה פסין הרי זו סוכה
אלחי זה ו
שאוגה שבת שברוך החג בלבד מתוך במחיצה
ופסי אלו מחיצות לענין שבת נחשוב אותן לעניין
סוכה: נעץ ארבעה קונדסין על ארבע
הג׳
הגג וסיכך על גבן הואיל והסיכוך על שפת
בולטת
כשרה ורואין את המחיצות התחתונות כאלו היה
טפחים
למעלה עד שפת הסיכוך. סוכה שיש לה
כשרה
רבינו ויש בבנלה תלויות הרבה הרי זו
ואינה שכרוך מרובה על העומד ובלבד שלא יהיה

פסול אבל אם יש בו [illegible] ... [illegible] ... פסולים

זס פרח יתר על עשר אבל אם היה בה פרח יתר
על עשר אעפ שיש לו צורת פתח צריך שלא יהיה הפרוץ
הכותל מרובה על העומד   סוכה שאוירה גבוה
מעשרים אמה ומיעטה בכרים וכסתות אינו מיעוט ואין
ומפיל בטל מיעוטו: בתבן וביטלו הרי זה מיעוט מיעוט
צריך לומר עפר וביטלו אבל בעפר סתם אינו עשרים
היתה גבוהה מעשרים והוציא יורדין לתוך עבה
זס היתה עבה מרובה מחמתה יחשבו כגל דאמצעי-
וכשרה: בנה איצטבא כנגד לוח האמצעי פסולה
על פני כולה אם יש באיצטבא שיעור רוחב איצטבא
כשרה בנה איצטבא מן הצד אם יש מעשה אמות
לכותל אמצע אמות פסולה פחות מארבע משפת
כשרה בנה איצטבא באמצעה אם יש פסולה
איצטבא לכותל אמצע אמות לכל רוח
פחות מארבע אמות כשרה וכאלו המחיצות הסיכך
נוגעות באיצטבא והרי מן האיצטבא ער הכשר
פחות מעשרים בנה בה ז עמוד ויש בו ונמצא
סוכה פסולה שאוירה מחיצות הניכרות :

על גב העמוד סכך כשר בלא דפנות היתה כחוצה
וחפר בה שיעור וחקק בה להשלימה לשיעור אם יש משפת חללה
ולכותל פחות משלשה טפחים כשרה פחות מיכן כשרה שלא כחות
משלשה הרי הוא כלבוד כגון שבין בה לבוד. לא מחיצה
דפני סוכה כשרים מכל מין דופן
מכל מקום ואפי׳ מבעלי חיים ועושה אדם את חבירו
ביום טוב כדי שיאכל וישתה ויישן בסוכה כשירה
חבירו דופן לה והוא אינו יודע שנעשה שלא לדעתו זה
דופן אבל אם עשאו לדעתו אסור ביום טוב ומותר
בשאר ימי החג וכן עושה בכלים דופן רביעית ביום טוב
אבל דופן שלישית לא יעשה לפי שהוא מכשיר הסוכה
ואין עושין אהל עראי ביום טוב: פרק חמישי
מסככין
הסכך לסוכה אינו כשר מכל דבר אין
שמקבל טומאה בדבר שגדולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה
ואין ריחו רע ואינו נושר ונובל תמיד: סיכך בדבר
שאין גדולו מן הארץ או במחובר או בדבר המקבל
טומאה פסולה אבל אם עבר וסיכך בדבר הנובל או
בדבר שריחו רע כשרה שלא אמרו אין מסככין

לא שלא יניח הסוכה ויצא וצריך להזהר שלא יהו הוצין
יוצאין ולפיכך יורדין לתוך עשרה טפחים כדי שלא יצערו
לו בישיבתו: סיככה במיני מתכות או בעצמות
פסולה מפני שאינן גידולי קרקע הדלה על גפנים וכיוצא בהן
בה עד שעשו סוכה פסולה שהרי לא נעקרו סיככה
העץ במחצלות העשויות לשכיבה וכיוצא בהן פסולה כלים
מפני שהן מקבלין טומאה וכן אם סיככה בשברי כלים
ובליותיה פסולה הואיל והיו מקבלין טומאה שמא
בשברים שעדיין לא טהרו: סיככה באוכלין פסולה
מפני שהן מקבלין טומאה סיכך תאנים ובהן תאנים וכן
פרכלין ובהם ענבים מכבדות ובהן תמרים ומסככין
על ... בהן רואין אם פסולת מרובה על האוכל
בהן ואם לאו אין מסככין בהן סכך בירקות שאם יבשו
יבלו ולא ישאר בהן ממש אע"פ שהן עתה לחין הרי
סוכה
מקומן נחשב כאלו הוא אויר וכאילו אינו
בפשתן העץ שלא דק אותו ולא נפצו כשרה מסככין
עץ הוא ואם דק ונפץ אותו אין מסככין בו מפני שנשתנית
צורתו וכאילו אינו מגידולי קרקע ומסככין בחבלים שלסיב
ושל ... וכיוצא בהן שהרי צורתן עומדת ואין החבלים ... כלים:

סיככה בחיצי בזכרים כשרה בנקבות פסולה אע״פ שהוא
עשוי להתמלאות בברזל בית קיבול הוא ומקבל טומאה
בכל על קיבול: מחצלת קנים או מחצלת גמי אם חלק
קטנה סתמה לשכיבה לסכך אין מסככין בה אלא אם כן עשה
אותה לסיכוך גדולה סתמה לסיכוך לסכך מסככין בה
אלא אם כן עשה אותה לשכיבה ואם יש לה קיר אפילו
גדולה אין מסככין בה שהרי היא כלי קיבול ואפילו כשברי
נטל הקיר שלה אין מסככין בה מפני שהיא
כלים: נסרין שאין ברחבן ארבעה טפחים מסככין בהן
אע״פ שהן משופין ואם יש ברחבן ארבעה אע״פ שאינם
אין מסככין בהן ואע״פ שאינן משופין גזרה שמא
ישב תחת התקרה הקורה ויאמר שהן כסוכה נתן עליה נסר אחר
שיש ברחבו ארבעה טפחים כשרה ואין ישנין תחתיו
ויד והישן תחתיו לא יצא ידי חובתו היו נסרין שיש
ברחבן ארבעה ואין בעביין ארבעה וסיכך בהן הרי
זו פסולה שזה הנסר פסול בין שסיכך ברחבו בין
כעביו: תקרה שאין עליה מעזיבה שהיא הטיט שהרי
והמזבח לא נסרים הקוצין בלבד הרי זו פסולה
לא נעשו לשום סוכה לא לשם ... אם פרק

הנסרים והעפר המעמרים לשם סוכה. הדין כשרה ובלבד [illegible]
שלא יהיה בכל נסר [illegible] רוחב ארבעה טפחים ובנ"מ [illegible]
אחר מבינתים והניח בקומו סכך כשר לשם סוכה. הרי
זו כשרה ׃ סוכה שנעשית כהלכתה כשרה [illegible] שלא מכל
נעשת לשום מצוה והוא שתהיה עשויה לצל. סוכת [illegible]
גוים וסוכת בהמה. וכל כיוצא בהן אבל סוכה שנעשית
מאליה פסולה לפי שלא נעשית לצל וכן החוטט בגדיש
ועשה סוכה אינה סוכה שהרי לא עימר גדיש זה
לצל לפיכך אם עשה בתחלה חלל טפח במשך שבעה
לשם סוכה וחטט בה אחר כן והשלימה לעשרה כשרה
שהרי נעשה סכך שלה לצל: חבילי קש וחבילי עצים
וחבילי זרדין אין מסככין בהן גזרה שמא יעשה אדם
חבילות על גגו כדי לנגבן ונמלך וישב תחתיהן לשם סוכה.
והוא מתחלה לא עשה סכך זה לצל ונמצאת כסוכה
שנעשית מאליה ואם התירן כשרות ואין חבילה פחותה
מעשרים וחמשה בדים: יש חבילות קטנות שאגדן מאגדות
למנין כמסככין בהן. וכן המוזק ראש הדקל והחריות ואם קלו
בו מסככין בו שאגד בידי שמים אינו כחבילה. כחבילה
קשר ראשי החריות כולן כאגד האחד [illegible]
אלעריד

אחד משני ראשיה בידי שמים ואחד בידי אדם מסככין
בה שהאוגד עם אחד אינו חבור וזו כמין אחד הוא שהרי
אוגדה היא בידי שמים וכן כל אגד שאינו עשוי לטלטלו
רב"ט אינו אגד. העושה סוכתו תחת האילן כאלו עשאה
בתוך הבית הדלה עליה אילנות ובראן וסכך על גבן ואחר
כך קצצן אם היה הסיכוך הרבה מהן כשרה ומסלא היה
הסיכוך שהיה כשר מתחלתו הרבה מהן צריך לנענע
אותן אחר קציצתן כדי שתהיה עשייה לשם סוכה:
ערב דבר שמסככין בו בדבר שאין מסככין בו
וסכך כשעה אע"פ שהכשר יתר על הפסול פסולה.
סכך בזה לעצמו וזה לעצמו זה בצד זה אם יש
בסכך פסול שלשה טפחים במקום אחד בין באמצע
בין מן הצד הרי זו פסולה: במה דברים אמורים בקטנה. אבל
בסוכה גדולה סכך פסול אם באמצע פוסל בארבעה
טפחים פחות מכן כשרה ומן הצד פסול בארבע אמות
ופחות מכן כשרה: כיצד בית שנפחת באמצעו
וסכך על מקום הפחת וכן חצר המוקפת אכסדרה
שסכך עליה וכן סוכה גדולה שהקיפוה בדבר שאין
מסככין בו בצד הדפנות מלמעלה. אם יש משפת

הסכך הכשר גבוהה ארבע אמות פסולה פחות מיכן
רואין כאלו הכותל שנקם ויחשב זה. הסכך הפסול מן
גוף הכותל וכשרה ודבר זה הלכה למשה מסיני ואי
זו היא סוכה קטנה כל שאין בה לא שבעה טפחים על
שבעה טפחים וגדולה כל שישאר בה יותר על הסכך כשר
הפסול שבעה טפחים על שבעה טפחים סכך
סיכך בדבר פסול ודבר כשר זה בצד זה ואין במקום
אחד מהסכך הפסול רוחב שלשה טפחים למפחות אם
היה כל הסכך הכשר יתר על כל הסכך הפסול כשרה
ואם היה זה כמו זה בצמצום אעפ שאין במקום אחד נחשב:
שלשה הרי זו פסולה. מפני שסכך פסול כשרוא הוא מטע
פרש עליה בגד מלמעלה או שפרש תחתיה
הנשר פסולה. פרשו כדי לנאותה כשרה וכן אם סיככה
כהלכה ועיטרה במיני פירות ובמיני בגדים וכלים
ותלה בה בין בדופנה בין בסכך כדי לנאותה כשרה:
נויי סוכה אין ממעטין בגובהה אבל ממעטין ברחבה
היו נויי סוכה מופלגין מגגה ארבעה טפחים ויותר תחת
פסולה שנמצא היושב שם כאילו תחת הסכך אלא

שהין
הנוי שהוא אלפין ופנים שאין מספכין בהן: סכך
בו חלונות חלונות שהאויר נראה מהן אם יש בכל האויר
תהיה
בכל המקום המסוכך הריהו פסולה מפני שחמתה
סכך
מרובה על צלתה וכל שחמה מרובה על הצל אינה
ואם היה הסכוך רבצל האויר כשרה: במה דב מרורי
בשלא היה במקום אחד אויר שלשה טפחים אבל אם היה
אויר שלשה או טפחים באמצעו בין ... הרי
זו פסולה עד שימעטו משלשה מיעטו בדבר
בו היה רוב הסכוך צלתו מרובה מחמתו ומיעוטו
חמתו מרובה מצלתו הואיל והכל מרובה מחמתו
הכל כשרה: דרך הסיכוך להיותו כראשיראו
הכוכבים הגדולים היתה מעובה כמין בית אינה שאין
הכוכבים נראין מתוכה כשרה היה הסכוך מלמטה
והיה הסיכוך שיהיה מקצתו למעלה ומקצתו טפחים
כשרה ובלבד שלא יהיה בין העולה והיורד שלשה שהוא
ואם היה ברוחביה העליונה טפח או יותר אינה וגבוה
גבוה יותר משלשה טפחים רואין אותו כאלו ירד למטה היורד
בשפתו של היורד והוא שיהיה מכוון כנגד שפת פסולה
העושה סוכה על גבי סוכה התחתונה

במ דף מא

מי שעשה סוכה בתוך הבית והעליונה כשרה טפחו
התחתונה פסולה בשהיה גובה העליונה עשרה שלעליונה
או יתר והיה גג התחתונה יכול לקבל כרים וכסתות
אפי׳ על ידי הדחק אבל אם אין גובהה שלעליונה עשרה או
שלא היתה התחתונה יכולה לקבל כרים וכסתות שלעליונה
אפי׳ על ידי הדחק אף התחתונה כשרה והוא שלא יהיה
גובה שתיהן יתר על עשרים אמה שהתחתונה בסכך
העליונה היא עתרה: מיטה שבתוך הסוכה אם
גבוהה עשרה טפחים היושב תחתיה לא יצא ידי חובתו גג
מפני שהיא כסוכה בתוך סוכה וכן כילה שישנה בתוכו בה
אפילו טפח אם גבוהה עשרה טפחים אין ישנין תחתיה פרין
בסוכה וכן המעמיד ארבעה עמודים ופרש אבל
אם גבוהין עשרה הרי זו כסוכה בתוך סוכה: בנגה
שני עמודין שפרש עליהן סדין וכן כילה שאין בסוכה
טפח ואפי׳ גבוהין כל שהוא מותר לישן תחתיה סוכה
שאינן כסוכה בתוך סוכה מפני שאין לה גג: על
שאולה כשרה וכן הגזולה כשרה כיצד אם תקף
חבירו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה יצא שאין

הקרקע גזולה ואח׳ גזל עצים ועשה מהן סוכה יצא שתקנת
חכמים היא שאין לבטל הבנים אלא דמי עצים בלבד ואפי׳
גזל נסרין והניחן ולא חיברן ולא שינה בהן כלום יצא העושה
סוכה ברשות הרבים הריזו כשרה: פרק ששי
נשים ועבדין וקטנים פטורין מן הסוכה טומטום
ואנדרוגינוס חייבין מספק וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין
חייב קטן שאינו צריך לאמו שהוא בן חמש בן שש
חייב בסוכה מדברי סופרים כדי לחנכו במצות:
חולה ומשמשיו פטורין מן הסוכה ולא חולה שיש בו סכנה
אלא אפי׳ חש בראשו ואפי׳ חש בעיניו מצטער פטור
מן הסוכה הוא ולא משמשיו ואיזה מצטער זה שאינו יכול לישן
בסוכה מפני הרוח או מפני הזבובין והפרעושין וכיוצא
בהן או מפני הריח: האבל חייב בסוכה חתן
וכל השושבינין וכל בני חופה פטורין מן הסוכה כל שבעת
ימי המשתה שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה
בין ביום בין בלילה הולכי דרכים ביום פטורין מן הסוכה
ביום וחייבין בלילה הולכי דרכים בלילה פטורין מן
הסוכה בלילה וחייבין ביום שומרי העיר ביום פטורין

מן הסוכה ביום וחייבין בלילה. שומרי העיר בלילה פטורין
מן הסוכה בלילה. וחייבין ביום שומרי גנות וכרמים פטורין
בין ביום בין בלילה. שאם יעשה השומר סוכה ידע הגנב שיש
לשומר מקום קבוע ויבוא ויגנוב מהמקום אחר: ש״ע
היא מצות הישיבה בסוכה שיהיה אוכל ושותה ודר בסוכה
כל שבעת הימים בין ביום בין בלילה. כדרך שהוא דר
בביתו בשאר ימות השנה וכל שבעת הימים עושה
אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע שנא׳ בסוכות תשבו
שבעת ימים כיצד כלים הנאים ומצעות הנאות בסוכה
וכלי שתיה כגון אשישות וכוסות בסוכה. אבל כלי אכילה
כגון קדרות וקערות חוץ לסוכה המנורה בסוכה ואם היתה
סוכה קטנה מניחה חוץ לסוכה: אוכלין ושותין וישנין
בסוכה כל שבעה בין ביום בין בלילה ואסור לאכול סעודה
חוץ לסוכה כל שבעה. ואוכלין אכילת עראי כביצה
אוכלין חוץ. אין יכול מעט ואין ישנין חוץ לסוכה ואפי׳ שינת
עראי ומותר לשתות מים ולאכול פירות חוץ לסוכה. ומי
שיחמיר על עצמו שלא ישתה חוץ לסוכה. אפי׳ מים הרי
זה משובח: אכילה בלילה יום טוב הראשון בסוכה

חובה אפילו אכל כזית פת יצא ידי חובתו מיכן ואילך רשות
רצה לאכול סעודה קובע בסוכה רצה אינו אוכל כל שבעה
אלא פירות או קליות חוץ לסוכה אוכל כדין אכילת מצה
בפסח: מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך בית
או חוץ לסוכה ואכל הרי זה אסור וכאילו לא אכל בסוכה
עד שיהיה שולחנו ואפילו בסוכה גדולה: כל שבעת
הימים קורא בתוך הסוכה וכשמעיין ומדקדק במה שיקרא
יבין חוץ לסוכה כדי שתהיה דעתו מיושבת עליו המתפלל
רצה מתפלל בסוכה או חוץ לסוכה: ירדו גשמים הרי
זה נכנס לתוך הבית מאימתי מותר לפנות משירדו
לתוך הסוכה טיפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסד אפי'
תבשיל של פול היה אוכל בסוכה וירדו גשמים ונכנס
לביתו ופסקו הגשמים אין מחייבין אותו לחזור לסוכה עד
שיגמור סעודתו היה ישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך
הבית ופסקו הגשמים אין מטריחין אותו לחזור לסוכה
כל אותו הלילה אלא יישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר:
גמר מלאכול ביום השביעי בשחרית לא יתיר סוכתו
אבל מוריד הוא את כליו ומפנה אותם מן המנחה ולמעלה.
ואם אין לו מקום לפנות כופה בה ארבעה על ארבעה.

הוצרך לעשור כשאר הימים צריך לאכול בסוכה שמעתתא:
כל זמן שיכול לישב בסוכה. כל שבעה.
כל שבעה: [illegible] בסוכה
מברך קודם שישב אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב
ובליל יום טוב הראשון מברך על הכוס. ואומר
מברך [illegible] ומסדר כל הברכות [illegible] ומברך
מקדש מעומד ומברך [illegible] ואחר כך
וכזה מנהג רבותי ורבי בפרי לקדש מעומד ומברך על
לישב בסוכה ויושב ואחר כך מברך על הזמן/ הזה
ראשון שלחג הסוכה כמו שאמרנו:
ואנו עושין שני ימים ויושבין בסוכה שמונה וביום
השמיני שהוא יום טוב ראשון לשמיני עצרת ומדרשים
יושבין בה ואין מברכין לישב בסוכה. ובקטומים ואין
שלא מברכין לישב מפני שהן חייבין מספק
מברכין מספק: גמר מלאכול ביום השמיני
מוריד כליו ומכבה אותה אין לו מקום להוריד את
כליו אם היתה קטנה מכניס לה מנורה ואם היתה
גדולה מכניס לה קדרות וקערות [illegible] כפולה

ודבר נגמרה מיתה מפני שהוא יום טוב ואינו
יכול לבחות בה ולבונלה: מי שלא עשה סוכה
בין בשוגג בין במזיד עושה סוכה בחולו של מועד
אפילו בסוף יום שביעי עושה סוכה. שמינית.
כל שבעה: עצי סוכה אסורין כל שמונת
ימי החג בין עצי דפנות בין עצי סכך אין נאותין
מהן לדבר אחר כל שמונת הימים מפני שכל
וקצת
שביעי כולו הסוכה מוקצה עד בין השמשות
והואיל והוקצת לבין השמשות של שמיני הוקצת
לכל היום: וכן אוכלין ומשקין שתולין בסוכה כדי
לנאותה אסור להסתפק מהן כל שמונה. ואם התנה
עליהן כשתלה שתלין ואמר איני בודל מהן כל
בין השמשות הרי זה מסתפק מהן בכל עת שירצה
שהרי לא הוקצה אותן ולא חלה עליהן קדושת הסוכה
ולא נחשבו כנויה: פרק שביעי
כפות תמרים האמורים בתורה הן חריות

שערקל כגון [illegible] הבלין לבאן
לא כשיהא כמו שרביט והוא הנקרא לולב:
פרי עץ הדר האמור בתורה הוא אתרוג וענף עץ
עבות האמור בתורה הוא ההדס כל שעליו חפין כנבעול
את עצו כגון שיהיו שלשה עלין או יתר בקן זה
אחד אבל אם היו שני העלין בשוה זה כנגד אבל נקרא
והעלה השלישי למעלה מהן אין זה עבות בתורה
הדס שוטה: ערבי נחל האמורות
אינן כל דבר הגדל על הנחל אלא מין ידוע הוא. וקנה
הנקרא ערבי נחל עלה שלו משוך ופיו חלק זה
שלו אדום וזה הוא הנקרא ערבה ורוב מינין
גדל על הנחלים לכך נאמר ערבי נחל ואפי' היה
גדל במדבר או בהרים כשר: ויש מין אחר
דומה לערבה אלא שעלה שלו עגול ופיו דומה
למסר וקנה שלו אינו אדום וזה הוא הנקרא
צפצפה והיא פסולה. ויש שם מין ערבה שאין קנה
העלה שלו חלק ואינו כמסר אלא יש בו [illegible] קטנים

עד שאמר כמו כי [illegible] הדברים האלו
השמועה ממשה רבנו נתפרשו: ארבעה מינין
אלו מצוה אחת הן ומעכבין זה את זה וכולן נקראין
מצות לולב אין פוחתין מהן ואין מוסיפין עליהן ואם
לא נמצא אחד מהן אין מביאין תחתיו מין אחר
הדומה לו: מצוה מן המובחר לאגוד לולב והדס
וערבה ולעשות שלשתן אגודה אחת וכשהוא נוטלן
לצאת בהן מברך על נטילת לולב הואיל וכולן
סמוכין לו ואחר כך נוטל האגודה הזאת בימינו ואתרוג בשמאלו
ונוטלן דרך גדילתן שיהיו עיקריהן למטה לארץ וראשיהן
למעלה לאויר ואם לא אגדן ונטלן אחד אחר אחד יצא
והוא שיהיו ארבעתן מצויין אצלו אבל אם לא היו לו
אלא מין אחד או שחסרו מין אחד לא יטול עד שימצא
השאר: כמה נוטל מהן לולב אחד ואתרוג אחד
ושני בדי ערבה ושלשה בדי הדס ואם רצה להוסיף
בהדס כדי שיהיה אגודה גדולה מוסיף ונוי מצוה הוא
אבל שאר המינין אין מוסיפין על מנינם ואין גורעין

אחד כל
כמה שיעור

מגן ואם הוסיף אורך עפבל:

מין מה לולב אין פחות מארבעה טפחים ואם היה

ארוך כל שהוא כשר וכדי שיהיה שדרו בלבד לא

מראשי העלין והדס וערבה אין פחות משלשה טפח

ואם היו ארוכין כל שהן כשרים ואפי' אין בלבד

ובד לא שלשה עלין לחין כשר והוא שיהיו בראש

הבד ואם אגד הלולב צריך שיהיה שדרו שלולב

יוצא מן ההדס והערבה טפח או יתר ושיעור אתרוג אין

פחות מכביצה ואם היה גדול כל שהוא כשר:

משיגביה ארבעה מינין אלו בין שהגביה כאחד

בין בזה אחר זה בין בימין בין בשמאל יצא והוא

שיגביהן דרך גדילתן אבל שלא דרך גדילתן לא יצא

ומצוה בהטאה שיגביה אגודה שלשלשה מינין בימין

ואתרוג בשמאל ויוליך ויביא ויעלה ויוריד וינענע

הלולב שלשה פעמים וכן בעליה וירידה והיכן מוליך

ומביא בשעת קריאת הלל בהודו לה' כי טוב תחלה

וסוף ובאנא ה' הושיעה נא וכל היום כשר לנטילת לולב

ומנענע ביד מושך ומנענע בראש הלולב שלשה פעמים

הלולב שלשה פעמים וכן זה

ואינו נוטל בכלי: שעשה לא נגורה זונימון, שלנפש ושלא ב
עליו או שכרך עליו סודר, ונטלו יצא לקיחה והוא שיהיה דרך
דבר
אחר כבוד ודרך הידור שכל שהוא לנאותו אינו חוצץ אבל
שמה
לקיחה אם נתן את המינין בעציץ או בקדירה ונטלו
לא יצא ידי חובתו: אגד את הלולב עם ההדס
והערבה והבדיל בין הלולב ובין ההדס במטלית וכיוצא
בה הרי זה חוצץ הבדיל בינם בעלי הדס אינו חוצץ
שמין במינו אינו חוצץ ויש לו לאגוד את הלולב בחוט
או במשיחה ובכל מין שירצה הואיל ואין אגידתו
מעכבת:. מצות הלולב הנוטל ביום הראשון שלחג
בלבד בכל מקום ובכל זמן ואפילו בשבת. שנא' ולקחתם
לכם ביום הראשון, ובמקדש לבדו נוטלין אותו בכל
יום ויום משבעת ימי החג שנא' ושמחתם לפני י'
אלהיכם שבעת ימים כלשון חוץ יום השבת להיות
בתוך ימי החג אינו נוטל בשבת גזרה שמא יוליכנו
בידו ארבע אמות ברשות הרבים כמו שגזרנו
בשופר: ולמה לא גזרו גזרה זו ביום טוב

הראשון בלבד שהוא מעיקר הדין ומפני בגבולין
נמצא שאין דינו ודין שאר הימים שוה שבשאר
ימי החג אין אדם חייב ליטול לולב אלא במקדש:

משחרב בית המקדש התקינו שיהא לולב
ניטל בכל מקום כל שבעת ימי החג זכר למקדש
ובכל יום ויום מברך על נטילת לולב מפני שהוא
מצוה מדברי סופרים ותקנה זו עם כל התקנות
שהתקין רבן יוחנן בן זכאי משחרב בית המקדש
כשיבנה בית המקדש יחזרו הדברים לישנן:
בזמן שבית המקדש קיים היה לולב ניטל ביום
הראשון שחל להיות בשבת וכן בשאר המקומות
שיודעו בודאי שיום זה הוא יום החג בארץ יש' בקביעה.
אבל המקומות הרחוקין שלא היו יודעין
ראשי החדש לא היו נוטלין הלולב מספק:
ולמשחרב בית המקדש אמרו חכמים לבטל את הלולב בשבת
ביום הראשון ומפני בני ארץ ישראל שקידשו את

החדש מפני שבני הכפרין אינן יודעין בקביעת
החדש כדי שיהיו הכל שוין בדבר זה ולא יהיו אלו
נוטלין בשבת ואלו אין נוטלין הואיל וחיוב יום ראשון
בכל מקום אחד הוא ואין שם מקדש להבדיל בו:
ובזמן הזה שהכל עושין על החשבון נשאר הדבר
כמות שהיה שלא ינטל בשבת לולב כלל לא בגבולין
ולא בארץ ישראל ואפי' ביום ראשון ואע"פ שהכל
יודעין בקביעת החדש וכבר [illegible] האיסור
בנטילת הלולב בשבת גזרה שמא יעבירנו ארבע
אמות ברשות הרבים: וסומ' כל שחייב בשופר
חייב בנטילת לולב וכל הפטור משופר ומסוכה פטו'
פטור מנטילת לולב קטן היודע לנענע חייב בלולב
מדברי סופרים כדי לחנכו במצות: הלכה למשה
מסיני שמביאין במקדש ערבה אחרת חוץ מערבה
שבלולב ואין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב
משוערה [illegible] עלה. אחר בגד אחד: ט"ע
היתה מצוה בכל יום ויום משבעת הימים היו

מביאין מורביות של ערבה וזוקפין אותן על צדדי
המזבח וראשיהן כפופין על גבי המזבח ובעת שהין
מביאין אותה וסודרין אותה תוקעין ומריעין ותוקעין
חל יום שבת להיות בתוך החג אין זוקפין ערבה אלא
אם כן חל יום שביעי להיות בשבת זוקפין אותה
בשבת כדי לפרסמה שהיא מצוה: כיצד היו
עושין מביאין אותה מערב שבת למקדש ומניחין
אותה בגיגיות של זהב כדי שלא יכמשו העלין ולמחר
זוקפין אותה על גבי המזבח וערבה זו הואיל ואינה
מפורש בתורה אין נוטלין אותה כל שבעת ימי
החג זכר למקדש אלא ביום השביעי הוא שנוטלין
אותה בזמן הזה כיצד עושה לוקח בד אחד או
בדין הרבה חוץ מערבה שבלולב וחובט בה על
הקרקע או על הכלי פעמים או שלש בלא ברכה שדבר
זה מנהג נביאים הוא: בכל יום ויום היו מקיפין את
המזבח ולולביהן בידיהן פעם אחת ואומרים אנא ה'

הושענא רבה וביום השביעי מקיפין את המזבח ז׳
פעמים וכבר נהגו כל ישראל בכל המקומות להניח התיבה
באמצע בית הכנסת ומקיפין אותה בכל יום כדרך שהיו
מקיפין את המזבח זכר למקדש: כך היה מנהג בירושלים
יוצא אדם מביתו שחרית ולולבו בידו ונכנס לבית
הכנסת ומתפלל והוא בידו ויוצא לבקר חולים ולנחם
אבלים והוא בידו וכשיכנס למדרש משלחו לביתו
ביד בנו או ביד עבדו: מקבלת אשה הלולב
מיד בנה או בעלה ומחזירתו למים בשבת בזמן
שהיו נוטלין בשבת. וביום טוב מוסיפין על
שבלולב
המים ובמועד מחליפין את המים: הדס
אסור להריח בו מפני שאינו ראוי אלא להריח הואיל
והוקצה למצוה. י״א אסור להריח בו אתרוג
מותר להריח בו שהרי הוקצה למצוה מאכילה:
ואסור לאכול אתרוג כל יום השביעי מפני שהוקצה
למצות היום הוקצה לכולו ובשמיני מותר לאכלו.

ובזמן הזה שאנו עושין שני ימים מספק שמיני נוטלין
לולב בשמיני האתרוג אסור בשמיני צריך שביה אסור
בשביעי בזמן שהיו עושין שני ימים מספק הספק
שהוא ספק שביעי הכריש שבעה אתרוגין לז
ימים כל אחת ואחת יוצא בה ליומה ואוכלה
למחר : פרק שמיני ארבעה מינין
אחד מכל שבין לולב והדס וערבה ואתרוג שהיה
מן יבש או גזול או גנוב אפילו לאחר יאוש או מעובד.
שהיה מאשרה לעבודת אלים שבטלו האשירה
או שהיה שלעיר הנדחת הרי זה פסול היה אחד מהן
שלעבודה זרה לא יטול לכתחלה. ואם נטל יצא היה
כמוש ולא נגזר לגמ כשר ובשעת הדחק או כשעת
הסכנה לולב היבש כשר אבל לא שאר המינין
אתרוג שלערלה ושלתרומה טמאה ושלטבל פסול
שלדמאי כשר שאפשר שיפקיר נכסיו ויהיה עני
שמותר לו לאכול דמאי. אתרוג שלתרומה טהורה

ושלמעשר שני בירושלים לא יטול שמא יכשירו
לטומאה ואם נטל כשר: לולב שנקטם ראשו פסול
בדק אם נחלקו שני סדקיו זה מזה עד שיראו
כשנים פסול. היה עקום לפניו שהרי שדרו כגב בעלי
חטוטרת פסול היה עקום לאחריו כשר שזו היא
בריתו נעקם לאחד משני צדדיו פסול נפרדו עליו
זה מעל זה ולא נדלדלו כעלי החריות כשר נפרצו והוא
שידלדלו משדרו שללולב כעלי החריות פסול:
בריית עלין שללולב כך היא כשהן עולין
שנים שנים ודבוקין מגבן וגב כל שני עלין הדבוקין
הוא הנקרא תיומת נחלקה התיומת פסול היא
היו עליו אחד מתחלת בריאתו ולא היה להן תיומת
כגון שהיו עליו זה על גבי זה כדרך כל הלולבין
ולא זה תחת זה אם ראש זה מגיע לעיקר שלמעלה
ממנו שנמצא כל שדרו שללולב מכוסה בעלים
כשר ואם אין ראשו שלזה מגיע לעיקרו

שרן

שלקה פסול הדס שנקטם ראשו כשר

רוב עליו אם שתיירו שלשה עלין בקן אחד כשר

היו ענפיו מרובות מעלין אם ירוקות היו כשר ואם

היו אדומות או שחורות פסול ואם מיעטן כשר

ואין ממעטין ביום טוב לפי שהוא כמתקן עבר

וליקטן או שליקטן אחר לאכלה הרי זה כשר

ערבה שנקטם ראשה כשרה נפרצו עליה שלקה פסול

פסולה אתרוג שניקב נקב מפולש כל שהוא

ושאינו ... ויש אם היה כאיסר או יתר

פסול חסר כל שהוא פסול ניטל דדו והוא

הראש הקטן ששושנתו בו פסול ניטל העוקץ שהוא

תלוי בו נראין מעיקר האתרוג ונשאר מקומו

גומא פסול עלת חזזית עליו אם בשנים ושלשה

מקומות פסול ואם במקום אחד אם עלתה על

רובו פסול ואם עלת על דדו אפילו כל שהוא פסול

נקלף החיצון שלו שאינו מחסרו אבל נשאר הירק

כמות שהיא ברייתו [illegible] כולו פסול ואם נשאר
ממנו כל שהוא כשר: אתרוג שהוא תפוח סרוח
כבוש שלוק שחור לבן מנומר ירוק ככרתי פסול גדל
בדפוס ועשהו כמין בריה אחרת פסול עשהו כמו
ברייתו אעפ שעשהו דפין דפין כשר: ∴ התיוס והבוס
כשר מקום שאתרוגין שלהן בעין שחרות מעוטה
כשרין ואם היו שחורין ביותר כארץ כוש הרי זה
פסול בכל מקום: כל אלו שאמרנו שהן פסולין
מפני מומין שבו או מפני גזל וגנבה ביום טוב
ראשון בלבד אבל ביום טוב שני עם שאר הימים
הכל כשר והספלנות שהיא משום עבודה זרה או
מפני שאתו אתרוג אסור באכילה בין ביום טוב
ראשון בין בשאר הימים פסול: אין אדם יוצא
ביום טוב ראשון בלולבו של חבירו שהשאילו
ממנו עד שיתננו לו מתנה נתנו לו מתנה על
מנת להחזיר הרי זה יוצא בו ידי חובתו ומחזירו
שנוי...

[illegible] שמה מתנה [illegible]
יוצא שיוצא בגזול ואין [illegible] אותו לקטן שהגיע לחנך ללמד
ולא לנטלו לאחרים מקודשת ונמצא שאם החזיר לו
אינו חוזר ואחד הלולב ואחד כל מין ומין מארבעת
מינין שבו אם היה אחד מהן שאול אין יוצאין בו ביום
טוב ראשון: שותפין שקנו לולב או אתרוג בשותפות
אין אחד מהן יוצא ידי חובתו בראשון עד שיתן לו
חלקו במתנה האחין שקנו אתרוגי מתפוסת הבית ונטל
אחד מהן אתרוג ויוצא בו אם יכול לאכלו ואין האחין
מקפידין בכך יצא ואם היו מקפידין לא יצא עד שיתנו
לו חלקם מתנה ואם קנה זה אתרוג וזה פריש או שקנו
כאחד את אתרוג ורמון או פריש מתפוסת הבית אינו
יוצא באתרוג עד שיתן לו חלקו מתנה ואע"פ שאם אכלו
אין מקפידין עליו: אע"פ שכל המועדות מצוה
לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה
יתירה שנא' ושמחתם לפני יי' אלהיכם שבעת ימים וכיצד
היו עושין ערב יום טוב הראשון היו מתקנין במקדש מקום
לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה כדי שלא יתערבו אלו
עם אלו ומתחילין לשמוח ממוצאי יום טוב הראשון
וכן בכל יום ויום מימי חולו של מועד מתחילין מאחר

שיקריבו תמיד שלבין הערבים ... שיצאו מן ...
והיאך היתה שמחה החליל מכה ומנגנין בכנור ובנבלים
ובמצלתים וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע לנגן בו ומי
שיודע בפה בפה ורוקדין ומספקין ומטפחין ומדלגין
ומכרכרים כל אחד ואחד כמו שיודע ואומרין דברי שיר
ותשבחות ושמחה זו אינה דוחה לא את השבת ולא את
יום טוב: ומצוה להרבות בשמחה זו ולא היו עושין אותה
עם הארץ וכל מי שירצה אלא גדולי חכמי ישראל וראשי
ישיבות והסנהדרים והחסידים והזקנים ואנשי מעשה
הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין ושמחין במקדש בימי
חג הסוכות אבל כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות
ולשמוע: שהשמחה שישמח אדם בעשיית המצוה
ובאהבת האל שצוהו בהן עבודה גדולה היא וכל המונע
עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו שנאמר תחת אשר
לא עבדת וגו' וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו
ומתכבד בעיניו במקומות אלו חוטא ושוטה ועל זה
הזהיר שלמה ואמר אל תתהדר לפני מלך: וכל המשפיל
עצמו ומקל גופו במקומות אלו הוא הגדול המכובד
העובד מאהבה וכן דוד מלך ישראל אומר ונקלותי עוד
מזאת והייתי שפל בעיני וגו' ואין הגדולה והכבוד אלא
לשמוח לפני י"י שנאמר והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני י"י:
בריך רחמנא דסייען
אלביות יקבצ

כל כסות שעליו עד שיגלה את לבו ואינו מאחה קרעין אלו לעולם
אבל רשאי הוא לשוללו ולמוללו וללקטו ולתופרן כמין סולמות: היה
היוצא לירושלם הולך ובא אם תוך שלשים יום אינו קורע קרע
אחר ואם לאחר שלשים יום חוזר וקורע: כל הצומות
האלו עתידין ליבטל לימות המשיח ולא עוד אלא שהן עתידין
להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה שנא' כה אמר יי'
צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום
העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים
והאמת והשלום אהבו בריך רחמנא דסייען

הלכות שקלים

מצות עשה אחת והיא ליתן כל איש מחצית השקל בכל שנה
וביאור מצוה זו בפרקים אלו: פרק ראשון מצות
עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל
שנה ושנה אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ושואל מ'
מאחרים או מוכר כסות שעל כתפו ונותן מחצית השקל
כסף שנא' העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט. ואינו
נותנו בפעמים רבות היום מעט ולמחר מעט אלא נותנו
כולו פעם אחת: מטבע כסף האמור בתורה ובאונס
ובמפתה ובמוציא שם רע והורג עבד הוא כסף הוא
שקל האמור בכל מקום בתורה ומשקלו שלש מאות
ועשרים שעורה והדבר הוסיפו חכמים עליו ועשו

[illegible]

ה׳ שקל במשקל [illegible]
הוא משקל הסלע שלש מאות ארבע ושמנים שעורה. בינונית׳
סלע היה ארבעה דינרין והדינר שש מעין מעה היא׳
הנקראת בימי משה רבינו גרה ומעה היתה שני פונדיוני׳
ופונדיון שני איסרין ופרוטה אחד משמונה באיסר נמצא
משקל המעה והיא הגרה שש עשרה שעורות ומשקל
האיסור ארבע שעורות ומשקל הפרוטה חצי שעורה:
ועוד מטבע אחר היה שם שהיה משקלו שתי סלעין
והוא הנקרא דרכון ואלו המטבעות כולן שאמרנו וביארנו
משקל כל אחד מהן הן שמשערין בהן בכל מקום וכבר
ביארנום כדי שלא יהיה צריך לבאר משקלם בכל מקום
מחצית השקל זו מצוה שיתן מחצית מטבע שלאותו
הזמן אפילו היה אותו מטבע גדול משקל הקדש ולעולם אינו
שוקל פחות מחצי השקל שהיה בימי משה רבינו שהיה משקל
מאה וששים שעורה: בזמן שהיה המטבע שלזמן ד׳
רכונות היה כל אחד ואחד נותן במחצית השקל של סלע
ובזמן הזה המטבע סלעים היה כל איש נותן במחצית השקל
חצי סלע ובזמן שהיה המטבע חצי סלע היה כל אחד ואחד ישראל
נותן במחצית השקל אותו חצי הסלע ומעולם לא שקלו
מחצית השקל פחות מחצי שקל שלתורה: הכל חייבין
במחצית השקל כהנים לוים וישראלים גרים ועבדים
משוחררין אבל לא נשים ולא עבדים ולא קטנים ואם נתנו
מקבלין מהן אבל הגוים שנתנו מחצית השקל אין מקבלין
מהן :

[illegible] לא
יתן עליו כל שנה ושנה עד שיגדיל ויתן לעצמו: השקלים
אינן נוהגין אלא בפני הבית ובזמן שהמקדש קיים נותנין את
השקלים בין בארץ בין בחוצה לארץ ובזמן שהוא חרב אפילו
בארץ ישראל אין נוהגין. באחד באדר משמיעין על
השקלים כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו ויהיה
מזומן ליתן. בחמשה עשר בו ישבו השולחנין בכל מדינה ומדינה
ותובעין בנחת כל מי שיתן להן יקבלו ממנו ומי שלא נתן
אין כופין אותו ליתן. בחמשה ועשרים בו ישבו במקדש
לגבות ומיכן ואילך כופין את מי שלא נתן עד שיתן וכל מי
שלא יתן ממשכנין אותו ולוקחין עבוטו בעל כרחו ואפילו
כסותו: כל מי שאינו חייב בשקלים אע״פ שהרגילו ליתן
או הוא שגזר ליתן אין ממשכנין אותו ואין ממשכנין את
הכהנים לשקלים מפני דרכי שלום אלא כשיתנו מקבלין מהן ותובעין
אותן עד שיתנו: פרק שני כיצד גובין השולחנין
את השקלים בכל מדינה ומדינה מניחין לפניהן שתי תיבות שיהיו
התיבה רחבה מלמטה וצרה מלמעלה כמין שופר כדי שישליכו
ולא יהיה אפשר לקח מהן בנחת כלום ועושין שתי תיבות אחת
שמשליכין בה שקלי שנה זו והשנייה בה שקלי שנה שעברה
שגובין ממי שלא שקל בשנה שעברה: ובמקדש היה
לפניהן תמיד שלש עשרה תיבות כל תיבה מהן כמין שופר
ראשונה לשקלי שנה זו שנייה לשקלי שנה שעברה שלישית
לכל מי שיש עליו קרבן שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה

גוזלי

ואחד חטאת משליך בזה לחובה ורביעית שבגמ׳ דיש בגוזלי עולה

העוף בלבד משליך דמיה לתיבה זו חמישית למי שהתנדב מעות לקנות

בהן עצים למערכה. ששית למי שהתנדב מעות לבונה שביעית

למי שהתנדב זהב לכפורת שמינית למותר חטאת כגון שהפריש מעות

לחטאת ולקח חטאת והותיר מן המעות ישליך השאר לתוכה. תשיעית

למותר אשם עשירית למותר קיני זבין וזבות ויולדות אחת עשרה

למותר קרבנות נזיר שתים עשרה למותר אשם מצורע שלש

עשרה למי שהתנדב מעות לעולת בהמה: ושם כל דבר שיהיו

מעותיו בתוך התיבה כתוב על התיבה מבחוץ והגאוני׳ אמרו דין הוא

על כל המותרות שיקרבו עולת בהמה. ומוצאות לפי שכן המעות

הנמצאות בשש התיבות האחרונות לעולת בהמה ועורותיה לכהנים

כשאר כל העולות וכל המעות שבתיבה שלישית יקח מהן קנין

עופות חציין עולות וחציין חטאות ושברביעית כולן עולות העוף:

בכל מדינה ומדינה כשגובין השקלים משלחין אותן כיון

שלוחין למקדש ויש להן לצור אותן בדינרי זהב מפני משוי הדרך

והכל מתקבץ למקדש ומניחין אותו בלשכה אחת מן הלשכות

שבמקדש וסוגרין דלתותיה במסגרות וחותמין עליה בחותמות

ותורמין מכל השקלים שיתקבצו שם שלש קופות גדולות שיעור

כל קופה כדי שתכיל תשעה סאין והשאר מניחין אותו שם בלשכה

וזה שבתוך הקופות הוא הנקרא תרומת הלשכה וזה שישאר

יתר על מה שיש בקופות הוא הנקרא שירי הלשכה: בשלשה

פרקים בשנה תורמין את הלשכה בראש חדש ניסן ובראש חדש

תשרי קודם יום טוב או אחריו וקודם עצרת בחמשה עשר יום

הוא חייב [illegible] [illegible] הגזלות או הגונב חצי
שקל ושקלו יצא והוא חייב לשלם לבעלים שנים או להוסיף חומש הנותן
מחצית השקל מן ההקדש ונעשה תרומה כשיסתפקו ממנה יתחייב
במעילה ויצא ידי מחצית השקל נתן ממעות מעשר שני יאכל
כנגדו בירושלם מדמי שביעית יאכל כנגדו בקדושת שביעית הד'
שלעיר הנדחת לא נשתנה: המפריש שקלו וסבור
שהוא חייב בו ונמצא שאינו חייב לא קדש הפריש שנים ונמצא
שאינו חייב לא אחר אם בזה אחר זה האחרון לא קדש ואם
בבת אחת האחד שקלו והשני מותר שקלים הפריש שקלו ומת שאיה
יפול לנדבה: המלקט מעות בידו ואומר אלו לשקלי או
מלקט מעה מעה או פרוטה פרוטה וכשהתחיל ללקט אמר הריני
מלקט מעות לשקלי אפילו לקט מלא כיס נותן מהן חצי שקל שהוא
חייב בו והשאר חולין שמותר השקלים חולין: משנת שנמצאו
בין תיבה שלשקלים לתיבה שלנדבה קרוב לשקלים יפלו לשקלים קרוב
לנדבה יפלו לנדבה מחצה למחצה יפלו לנדבה מפני שהנדבה כולה
עולות לאשים והשקלים מסתפקים מהם לעולות ולדברים אחרים:
וכן כל המעות הנמצאין בין כל תיבה ותיבה יפלו לקרוב
נמצאו מחצה למחצה אם בין בעים לנדבה נמצאו יפלו לנדבה
בין קנים לגוזלי עולה יפלו לגוזלי עולה זה הכלל הולכין אחר הקרוב
בפולין מחצה למחצה להחמיר וכל המעות הנמצאות בה"ר הבית
חולין שאין הגזבר מוציא מעות מתר ומת הלשכה עד שאוא מחללן
על הבהמות שלוקח לקרבנות: פרק רביעי התרומה משעט
מה יעשה בה לוקחין ממנה תמידין שלכל יום והמוספין ונסכיהם
הציבור והבטחון והמלה שמוליכין בו כל הקרבנות וכו' עושים אותה

הדיוט ימיה ולמועד ... והקטורת שכר עושיה ולחם
הפנים ושכר עושי לחם הפנים והעומר ושתי הלחם ופרה אדומה
ושעיר המשתלח ולשון שלזהורית שקושרין בין קרניו כל אלו
באין מתרומת הלשכה: אבל פר העלם דבר שלציבור
ושעירי עבודה זרה בתחלה נקנין להן ואינן באין מתרומת הלשכה
לא מקדשי בדק הבית פרות שלציבור תחת צאן עשויות
ואינן באין מתרומת הלשכה. לא מקדשי בדק הבית אבל פרכות
שלשערים באין מתרומת הלשכה המנורה וכלי שרת מ ת
שיבואו ממותר הנסכין ובהלכות כלי המקדש והעובדין בו יתבאר
מההוא מותר הנסכין ואם לא היה להן מותר נסכין יבואו מתרומת
הלשכה בגדי כהונה בין בגדי כהן גדול בין שאר בגדי הכהנים
שעובדין בהן במקדש הכל מתרומת הלשכה: כל הבהמות
הנמצאות בירושלם או חוצה לה בקרוב ממנה הבאות עולות
כמו שיתבאר בפסולי המוקדשים נסכיהן באין מתרומת הלשכה
וכן גוי ששלח עולתו ממדינה אחרת ולא שלח עמה דמי נסכים
יביאו נסכיה מתרומת הלשכה. גר שמת והניח זבחים אם יש לו
נסכין קרבין משלו ואם לאו באין מתרומת הלשכה. כהן גדול
שמת ולא מינו אחר תחתיו מקריבין את החבתין מתרומת
הלשכה: מבקרי מומין בירושלם ותלמידי חכמים המלמדין
הלכות שחיטה לכהנים והמלמדין להן הלכות קמיצה הלשכה. ונשים
הגודלות גוזן לפרה אדומה נוטלין שכרן מתרומת
וכמה הוא שכרן כמו שיפסקו להן בית דין: בשנת השמטה

678

שהיא הפקר שומרין כיצד בית דין שומדין שישמרו מקצת הספיחין
שצמחו כדי שיביאו מהן העומר ושתי הלחם שאין באין
מן החדש ואלו השומרין נוטלין שכרם מתרומת הלשכה.
מי שהתנדב לשמור בחנם אין שומעין לו גזרה משום
בעלי זרוע: שמא יבואו ויטלו מהן. לפיכך תקנו ש.ה חכמ'
שיטול שכר מן הלשכה. כדי שיפרשו הכל מאותו מקום שמל
שומרין אותו: מגיהי ספרים שבירושלם נוטלין שכרם
מתרומת הלשכה. דיינין שדנין את הגזלנין שבירושלם נוטלין
מתרומת הלשכה. וכמה היו נוטלין תשעים ותשעים מנה בכל
מוסיפין שנה. ואם לא הספיקו להן מוסיפין להן אע"פ שלא רצו
להן כדי צרכן הן ונשיהן ובניהן ובני ביתן: כבש היו עושין
בונין מהר הבית להר המשחה שעליו מוציאין פרה אדומה. וכן
היו עושין כבש שמוציאין עליו שעיר המשתלח ושניהן נעשין
משירי הלשכה וכן מזבח העולה וההיכל והעזרות באין משירי
הלשכה: אמת המים שבירושלם וחומת ירושלם וכל
מגדלותיה וכל צרכי העיר באין משירי הלשכה. וגוי שהתנדב
מעות לדברים האלו או שהתנדב לעשות עמהן בחנם אין
מקבלין ממנו. ואפלו גר תושב שנא' לא לכם ולנו לבנות בית
לאלהינו ואומר ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם: מותר
תרומת הלשכה. וכן מותר שירי הלשכה לוקחין בו זכרים וי[illegible]
כתן עולות שתנאי בית דין הוא שלכל המותרות [illegible]רבו עו[illegible]
בהמה אבל לא עולת העוף שאין בקרבנות הע[illegible] צורך

את העולות הבאין ממותר שקלים הן הנקראין קיץ למזבח

שקלים שלא הספיקו להן לכל קרבנן. צבור מוציא

את הראוי [illegible] קדשי בדק הבית מבלא [illegible] הצבור מוציא

את הראוי לו [illegible] משיגיע ראש חדש

מקריבין מקרבנות [illegible] לא מותרין חדשה ואם [illegible]

החדשה לוקחין מן הישנה לפיכך אם הגיע ראש חדש ניסן ולא

עמד בהמות לתמידין מתרומה ישנה [illegible]

מעם שהן תמידין ויפדו [illegible] לתרומה ישנה [illegible]

המזבח שתנאי בית דין הוא על כל הבהמות שלוקחין במותר

שאם לא יהיו צריכין [illegible] יצאו לחולין: וכך היו עושין

הקטורת משיגיע ראש חדש ניסן מחללין אותו על [illegible]

האומנין וחוזרין [illegible] הקדש: ונוטלין האומנין

[illegible] אות בשכרן [illegible]

[illegible] לקריבה [illegible]

[illegible] חדשה מקטירין אותה מתרומה ישנה

בריך רחמנא דסייען

הלכות תעניות מצות עשה [illegible]

[illegible] צרה גדולה [illegible] על הצבור [illegible] עשה מצות

[illegible] פרק [illegible]

[illegible]